

מכתבי חזק

שנכתב ע"י

פע"ח הרה"צ רבי ישראל פרידמן שליט"א
רב דקלויז תפארת ישראל טשארטקוב - מאנטשעסטעד
מחודש ניסן תש"פ עד שבועות תש"פ

מזכרת

משמחת הבר מצוה

של הב' שלמה ישראל הכהן קאהן נ"י
י' אדר תשפ"א

יוצא לאור ע"י
שמואל נתן הכהן קאהן

37 Holden Road
Salford, Manchester
M7 4LR

כל הזכויות שמורות

מכתבי חזק

שנכתב ע"י
פע"ח הרה"צ רבי ישראל פרידמן שליט"א
רב דקלויז תפארת ישראל טשארטקוב - מאנטשעסטער
מחודש ניסן תש"פ עד שבועות תש"פ

בס"ד

הקדמה

חז"ל גילו לנו שלפני ביאת משיח ירד מגיפה בכל העולם וכדאיתא במדרש רבה (שיר השירים פרשה ב פסקא לג): "וקול התור נשמע בארצנו איזה זה קולו של מלך המשיח המכריז ואומר (ישעיה נ"ב) 'מה נאוו על ההרים רגלי מבשר התאנה חנטה פגיה', א"ר חייא בר אבא סמוך לימות המשיח דבר גדול בא לעולם (ואחרי כן) והרשעים כלים והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנשארים, ועליהם נאמר (שם ד') 'והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים'".

והנה אנו רואים בעינינו איך שמגיפה זו נתפשטה בכל העולם, ומסתמא שמימות המבול לא היה דבר שנתפשטה בכל העולם כמו מגיפת הזאת, שהמגיפות שהיו בדורות שעברו היו רק במדינה אחת או בכמה מדינות, ולא היו בכל העולם, וכן המלחמות הגדולות שהיו, הגם שנקראו בשם מלחמת העולם, אבל היו הרבה מדינות כמו באפריקא או בדרום אמריקא וכדומה שלא פסע עליהם המלחמה, אבל במגיפה זאת, כמעט שאין מדינה בכל העולם שהמגיפה לא שלט עליהם.

ובספר גנוזי ישראל (פר' בשלח תרפ"א) מובא דבר נפלא שכתב זקני הק' האדמו"ר רבי ישראל מטשארטקוב זי"ע בדיוק לפני מאה שנה, ודבריו נוגעים לנו בתקופה הזאת להבין המאורעות שעברו עלינו.

כשבאו בני ישראל למרה "לא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם, ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים, שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו". ודקדק הרבי, למה עשה ה' ככה להביא אותם למקום שא"א לשתות המים, והוצרכו לנס להמתיק המים, ובאותה מקום שם לו חק ומשפט שנתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם.

וביאר הרבי שכן יסוד השי"ת בטבע שכל דבר שצריך לקבל צורה חדשה, עליו לפשוט עצמו מצורתו הישנה, כמו שמצינו (ב"מ פה.) כשעלה רבי זירא לארץ ישראל התענה מאה תעניות שישכח דרך הלימוד של בבל, שכדי שיוכל לקלוט דרך חדש של תורת ארץ ישראל, היה צריך לפשוט את עצמו מדרך הלימוד בבל, ומובא במדרש (רש"י תהלים קג, ה, בשם מדרש אגדה) על הנשר, שכאשר יזקין, ימרוט שערו וישן, ואח"כ יתחדשו נעוריו, וכן גם האילנות, כאשר יגיעו ימי הסתיו וצריכין לקבל חיות חדשה מהאדמה, ינשרו קודם עליהם ויתיבשו ויקמולו.

וכן הדבר גם כאשר בני ישראל היו צריכים לקבל התורה, היו צריכים מקודם לפשוט צורתם, ומוחיין שלהם שקיבלו בקריעת ים סוף ומצרים, ולהיות בקטנות המוחין, שאח"כ יהיו מסוגלים לבוא למוחיין דגדלות ולקבל התורה. ולכן הראה להם השי"ת שכמו שהיו צריכים להמתיק המים לפני ששותים הימנה, כמו כן היו צריכים לפשוט צורה וללבוש צורה אחרת קודם שיכולים להתחיל ללמוד תורה.

ובדבריו נבין שכדי שנהיה ראויים לקבל פני משיח, גם אנו צריכים לפשוט מעצמינו הצורה וההשקפות שהיו לנו בגלות, וללבוש פנים חדשות, ועכשיו על ידי המגיפה כל אחד בא להכרה מלאה שהשי"ת מנהיג העולם ואין לנו להישען אלא על אבינו בשמים, ואין עוד מלבדו.

מכתבים אלו נכתבו לפני שנה, כדי לחזק ולתת עידוד בימים הקשים שעברו עלינו, כאשר היינו כלואים בבית, ואין יוצא ואין בא, וכל בתי מדרש ומוסדות חינוך נסגרו, וכמה וכמה אנשים אמרו שכדי שמכתבים אלו יקבעו בדפוס להיות למזכרת ולחיזוק, ועכשיו הם יוצאים שוב לאור לרגל שמחת הבר מצוה של הבחור שלמה ישראל הכהן קאהן נ"י בן ידיד נפשי, כהן שדעתו יפה, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, ר' שמואל נתן הכהן שליט"א. ויהי רצון שיזכה להרבה נחת דקדושה מבנו הבר מצוה, ומכל יוצאי חלציו שיחיו ביחד עם ב"ב שתחי', ובקרוב נזכה "וקול התור נשמע בארצנו איזה זה זה קולו של מלך המשיח" בב"א.

ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מאנשטער

מכתב התחזקות (א)

ערב שב"ק ויקהל פקודי פר' החדש תש"פ
רבים מבקשים לשמוע איזה דברי התחזקות לרגל המצב הקשה שבו אנו נמצאים עכשיו, כלואים בבית ואין יוצאת ואין בא, ונתבטלו תפילות הציבור ושיעורי תורה דרבים.

וראוי להעתיק מכתב קודש מהרה"ק ר' יהושע מבעלזא זי"ע שכתב להרה"ק הצמח צדיק מויזניץ זי"ע כששכב על ערש דוי בשנת תרמ"ה וז"ל: "לפלא בעיני ששמעתי כי עלה מורא בלב אנשי שלומו פן ירצה כ"ק להתענות ביום הקדוש הבעל"ט ומי אוכל להאמין בזאת על איש קדוש כמותו ירבו בישראל, הלא מרועה אחד מצוים אנחנו ועומדים לבלתי לאכול ביוה"כ ובמקום הצורך נאמר **ונשמרתם לנפשותיכם**."

וזכורני בעת שאאמור זצ"ל (הרה"ק ר' שלום מבעלזא זי"ע) היה חולה והלכנו במבוכה פן לא ירצה לאכול ביוה"כ, אמנם הוא ז"ל בגודל צדקתו היה זריז בדבר ותיכף אחר כל נדרי מיהר וצוה ליתן לו לאכול כפי שהיה צריך, ואמר בזה הלשון 'הריני מוכן ומזומן לקיים מצות בוראי כפי שאמרו חז"ל, **ואכל בשמחה יחידה כמעט לא ראינו שמחה כזאת רק בעת אכילת מצה ונטילת לולב** ובודאי גם כ"ק יהיה זריז במצוה זו ויתנהג כפי פקודת הרופאים, ובפרט אדם גדול אשר עיני ישראל עליו צריך ויזהר ביותר פן כי יחמיר בזה וילמדו ממנו ויבוא לידי סכנה".

וכמו כן לעת עתה רובץ עלינו מצוה גדולה וחיוב לקיים ולהיזהר ביותר במצות "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" ולכן הגם שאין אנו יכולים לקיים תפילה בציבור ושיעורי תורה דרבים וכו', אין הזמן עכשיו לחשוב ולהצטער על זה שנלקח מאתנו מצות אלו, אלא שהזמן גורם שיש לנו לשמוח בזה שניתן לנו מצוה גדולה וקדושה של "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" לקיים מצות בוראי וכמו שנצטוינו בתורה וכו"ל, וכן אמר הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע לבנו כשהיה חולה מסוכן, שמוטל עליו לקיים מצות "ובחרת בחיים" ולחזק את עצמו ברצון לחיות ולהיות בריא לעבודת השי"ת ותורתו.

אתמול דברתי עם מרן אדמו"ר שליט"א מבאיאן ובקשתי ממנו להגיד לי דבר חיזוק שאוכל למסור לבני הקהילה שיחיו ואמר לי בזה"ל: דער ערשטע זאך דארף מען וויסען "כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי" (תהלים קלא, ב), מיר זיענען אלע אין די האנט פון דער רבש"ע וואס ער איז א אב הרחמן, מ' זאל נישט זיין אין א בהלה. (הדבר הראשון אנו צריכים לדעת "כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי", אנו נמצאים בידי הרבש"ע הוא האב הרחמן ואין לנו להיות בבהלה).

ועוד אמר שאם בפסח אנו מחמירין בהרבה חומרות והידורים משום דכתיב "ושמרתם את המצות" על אחת כמה וכמה שאנו צריכים לחשוש ולהחמיר בכל מיני חומרות בשמירת הבריאות דכתיב בה "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" שהשמירה צריכה להיות "מאד" ואין להקל בה ממה שנוהרנו מפי הרופאים והמומחים ואין לזלזל בהוראותם.

אבער מדארף אויך צו וויסען אז מיט דער שמירת הגוף דארף זיין א שמירת הנפש מיט א התחזקות בתורה ותפלה, ולא לשמוע ברציפות להחדשות האחרונות שמפיצים הכלים, ס' קימט יעצט חודש ניסן חודש שישועות מקיפות, אחכה לו בכל יום שיבוא, בכל שעה שיבוא, בכל רגע שיבוא. (אבל צריכים לדעת שביחד עם שמירת הגוף צריכים גם שמירת הנפש ולא לשמוע ברציפות להחדשות האחרונות שמפיצים הכלים, אחכה לו בכל יום שיבוא, בכל שעה שיבוא, בכל רגע שיבוא). אמן כן יהי רצון.

ומובא בשם הרה"ק מאפטא זי"ע (ע' ילקוט אוהב ישראל עמ' קיד) לפרש הפסוק "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא" שכדי שיבוא משיח צריכים אנו לבוא להכרה שאין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים, והנה במגיפה הזאת התעוררו כולנו להבין דברי הנביא הושע (פר' יד) שאמר "שובה ישראל עד ה' אלקיך וכו' אשר לא יושיענו על סוס לא נרכב" וכו' וכן באנו להכרה שאמריקה ואנגליה וכו' לא יושיענו ועל סוס לא נרכב ואי אפשר לנו לברוח וכמו שאמר דוד המלך (תהלים פר' קלט) "אנה אלך מרוחק ואנה מפניך אברח" וכו'.

והנה בגמרא בבא קמא (ס:) איתא: "תנו רבנן דבר בעיר כנס רגליך שנאמר ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ואומר לך עמי בא בחדריך וסגור דלתיך בערך". ויש לציין כי גימטריא "קורונה" 367 היא גם גימטריא "עמי בא בחדריך".

ויש ליקח התחזקות מגמרא זו דפסוק זה "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר" נאמרה במכה אחרונה של מכות בכורות, וזאת היתה הלילה האחרונה של גלות מצרים ובבקר יצאו לחירות, ופסוק זה מביא הגמרא גם לענין מגיפה, ויש לנו להתפלל על ביאת משיח צדקינו ושמגיפה זו תהיה סוף וקץ לגליותינו תחילה וראש לפדיון נפשינו בב"א ומי שעשה נסים לאבותינו וגאל אותם מעבודת לחירות הוא יגאל אותנו בקרוב ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ חברים כל ישראל ונאמר אמן.

בברכת א גיט שבת אין א גיט חודש

ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז מטשארטקוב
מנשטער

מכתב התחזקות (ב)

ערב ראש חודש ניסן תש"פ

הפעם האחרונה שזכינו להתפלל ביחד בבית מדרשינו פה במנשטער בשבת קודש, היתה בשבת קודש פרשת כי תשא ביום ח"י אדר שהיה גם יומא דהילולא של דודי הק' אדמו"ר רבי נחום מרדכי מטשארטקוב זי"ע. והנני רוצה לחזור על הדברים שאמרתי אז בקדושא רבה בשמו.

רבי נחום מרדכי זי"ע היה גר בווינה, וכאשר נכנסו הגרמנים ימ"ש לווינה נסגרו כל בתי כנסיות בעיר והרבה מהם נשרפו באש רח"ל, הוא סבל הרבה מהם עד שזכה לברוח מוינה ולעלות לארץ ישראל. השבת האחרונה שהוא ניהל עדתו בווינה היה בשבת קודש פרשת כי תשא שנת תרצ"ט, ובאותה שבת התאספו חסידיו בפעם האחרונה להסתופף בצלו הטהור, ולשמוע ממנו דברי חיזוק לימים הקשים הבאים, וכה סיפר להם:

פעם אחת בראש השנה, התקין הרה"ק מברדיטשוב זי"ע את עצמו לתקיעת שופר ונטל השופר בידו וכל הקהל עומד מוכן ומזומן לברכות ולתקיעות אבל אין ברכה ואין תקיעות.

רק אחר זמן מה נטל הרב מברדיטשוב את שופר ותקע התקיעות, והסביר אחריו למה המתין, ואמר שהבחין ביהודי אחד שכל ימיו היה שבוי בין הגויים ולא ידע איך להתפלל, וכשראה כולם מתפללים ה"למנצח" בקולות ובכוונה קינה בהם קנאה גדולה שרצה גם כן להתפלל והתחיל לבכות ואמר "אב הרחמים, אתה יודע בכל תפלה זכה מקורה וכוונתה ואני איני יודע אלא כ"ב אותיות שבאלף בית. אומר אני לפניך אלף, בית גימל, דלת, ואתה ברחמיך הרבים צרף אותן לרחמים ותפלה". וסיים הרב מברדיטשוב שבשעה שהיהודי היה חוזר על האלף בית ישב הקב"ה ועסק בצירופי אותיות שיצאו מפיו של אותו יהודי ולכן היה צריך להמתין.

מעשה זה של הרה"ק מברדיטשוב זי"ע סיפר האדמו"ר מטשארטקוב זי"ע בשבת האחרון שניהל בחשאי בעיר וינה כאשר כבר נאסרו על היהודים להתאסף ביחד לתורה ותפלה, וסיכנו את חייהם להתאסף ביחד וניהל הטיש בחשאי במנין מצומצם מרוב פחד ובהלה.

וכנראה שהרה"ק ר' נחום מרדכי רצה במעשה זה לחזק לבבות נשברות של קהל עדתו דאע"פ שהגיעו ימים שא"א היה להם להתפלל כראוי, עכ"ז צריכים הם לחזק את עצמם דאפילו אם יגיעו ימים שא"א להם לומר שום דבר שבקדושה, אם רק עוד יזכרו איך לומר האותיות אל"ף ביי"ת, זה לבד גם נחשב כתפלה ויעלה למעלה והקב"ה כבר ידע איך לצרף האותיות לעשות מהם תפלה זכה ושלמה.

וכן הדבר לגבינו, דהגם שאין אנו יכולים להתאסף ביחד וחסר לנו מאוד תפילות הציבור שיעורי תורה וענייני דברים שבקדושה ודיבוק חברים ונסגרו כל מוסדות חנוך וכו', עכ"ז כאשר אנו מתפללים ביחידות בבתינו ומשתדלים לפי מיטב יכולתנו לכוון בתפלה למרות כל הטירדות והבלבולים וכו' "לב נשבר ונדכה ונדכה אלקים לא תבזה" (תהלים נא), והקב"ה מקבל את תפילתנו ברחמים וברצון.

וכשדברתי אתמול עם מרן אדמו"ר שליט"א מבאיאן, אמר לי שהאל"ף זעירא של ויקרא בתחילת ספר ויקרא מרמז על ענוה וזהו ההקדמה לספר ויקרא שהוא תורת הקרבנות שמכפר על בני ישראל וכשאנו עומדים בענוה ובהכנעה זה יהא לנו לכפרה כמו הקרבנות.

ועוד אמר לי מרן אדמו"ר שליט"א דאיתא בגמרא (ברכות ו:): אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק כל אדם הרגיל לבא לבית הכנסת ולא בא יום אחד, הקדוש ברוך הוא שואל עליו מדוע לא בא פלוני לבית הכנסת, אם לדבר מצוה הלך אותו אדם, אזי נוגה לו, שתאיר לו המצוה את החושך.

ואמר הרבי שליט"א שעכשיו שאי אפשר לנו לילך לבית הכנסת ואנו אנוסים מחמת מצות ונשמרתם מאוד לנפשותיכם נמצא שהקב"ה משאיל על כל יחיד ויחיד בכלל ישראל ודורש שלומו שיאיר לו את ההושך.

והנה גדולי ישראל קבעו שלמחר ערב ראש חודש ניסן ליום תפלה והתעוררות בכל אתר ואתר, וראוי לכל אחד להרבות בתהלים ובאמירת תפלת יום כיפור קטן ובתשובה וחשבון הנפש, ויהי רצון שנוכח להבטחת הפסוק (מיכה ז) "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" בב"א.

ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מנשטער

ו' ניסן תש"פ

מכתב התחזקות (ג)

רבים חושבים ותמהים לעצמם, איזה פנים תהיה לחג המצות הבאה עלינו לטובה, כאשר כולנו כלואים בבית וכמעט שאי אפשר לנו לצאת כלל, ומה נשתנה הפסח הזה מכל הפסחים שכך עלתה בימינו.

אמנם כאשר אנו מתבוננים בזה, נראה שכל מצות הפסח הם דוקא מצות שאנו מקיימים אותם בתוך הבית, ודלא כשאר ימים טובים שעיקר מצות היו"ט היא בשינוי העבודה בעת התפלה, כמו ראש השנה שמצות תקיעת שופר מקיימים בבית הכנסת בעת התפלה, וביום כפורים נשארים כל היום בבית הכנסת ורק מחמת הכרח שינה חוזרים הביתה, ובסוכות מנענעים הארבע מינים בבית המדרש בעת התפלה וגם מצות סוכה היא לצאת מן הדירת קבע לדירת ארעי.

משא"כ בפסח כל מצות היום טוב אינם מתקיימים בבית המדרש אלא בחדרי ביתו, החיוב דאורייתא היא לבער החמץ מביתו, כדאיתא בחק יעקב (ס' תל"ו ס' יז) שכתב "כיון דכתיב תשביתו שאור מבתיכם עיקר המצוה לבדוק ולבער החמץ מהבית" וכן נפסק בחיי אדם (כלל קיט ס' יח). "מדכתיב 'תשביתו שאור מבתיכם' משמע דעיקר מצוה הוא לבער מביתו" עיי"ש. ומצות אכילת מצה וד' כוסות ושאר מצות ליל הסדר מתקיימים בביתו דרך חירות, ובעת התפלה אין מצוה מיוחדת שהיא בבית מדרש.

ואכן "פסח שהו אבותינו אוכלים בזמן שבית המקדש קיים על שום מה, על שום שפסח הקב"ה על בתי אבותינו במצרים שנאמר 'ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל'", והיו צריכים להשים מדם הקרבן על המשקוף ועל מזוזות הבית כדי לסמן שזהו בית יהודי וכמ"ש "והיה הדם לאות על הבתים", ונצטוו "אל יצא איש מפתח ביתו עד בוקר" ועוד נצטוו "בבית אחד לא תוציא מן הבית חוצה חוצה", שהשמירה היא דוקא כל זמן שנמצאים בתוך מסגרת הבית, וראה בפירוש הגאון רש"ר הירש זצ"ל (שמות יב, מו) דבריו חוצבים להבות אש איך שהתורה הק' מלמדת אותנו שהשמירה לנו היא היא הבית היהודי כאשר כל המשפחה מתאחדים ביחד, ועוד קודם שנתהוו לעם נתהוו למשפחותיהם עיי"ש.

והיינו שהעצה כנגד טומאת מצרים היה הבית יהודי, ולכן התורה מדגישה בכל פעם "ואת בתי בני ישראל הציל" "והיה הדם לאות על הבתים" שזה היה סיכת הצלת כלל ישראל. וזהו שכתב הרמב"ן בהקדמתו לספר שמות שתכלית יציאת מצרים היתה להביא ולהחזיר בני ישראל למדריגה של מעלת אבותם "שהיה סוד אלוה-ה עלי אהליהם" שיהיו בתיהם מרכבה לשכינה.

והנה בגמ' פסחים (צו.) הקשה דכל קרבן צריך להקטיר אמורים ולזרוק הדם גביה מזבח, ובפסח מצרים לא מצינו שהיה כלל מזבח ותיירץ הגמרא ששלש מזבחות היו במצרים, המשקוף ושתי מזוזות, וכתב על זה המשך חכמה (שמות יב כד) דבר נפלא דאין כוונת הגמרא דבפסח מצרים לא הוצרכו זריקה במזבח וכדמבינים הגמרא לפי פשוטו, אלא דכוונת הגמרא היא דאה"נ דגם פסח מצרים הוצרך זריקת הדם על גבי המזבח, ונתקדשו הבתי ישראל עד שהמשקוף והמזוזות היו להם קדושת מזבח, והיה זה כמו שנזרקו על גבי המזבח.

ובזה מובן שפיר אזהרת הפסוק לא להוציא מבשר הפסח מן הבית, ואיש אל יצא מפתח ביתו עד בוקר, שבתוך ביתם היה להם קדושת בית המקדש ומזבח וכמו שכתב הרמב"ן אודות האבות שבתם היה כמו משכן ולכן נצטוו לא לצאת לחוץ.

ויש בדברי המשך חכמה חיזוק גדול לכולנו, שרבים מצטערים שנלקח מאתנו הזכות להתפלל בציבור בבית המדרש ואיזה פנים תהיה לנו לא להיכנס לבית המדרש כל ימי היו"ט, ואיך לא נתפלל ביחד תפלות היו"ט וההלל וכו'!! אולם השנה מראים לנו שמוטל עלינו לקדש את בתינו, וכמו שבמצרים בתיהם היה להם קדושת המקדש והמזבח, ולא הוצרכו להקריב הקרבן במקדש ועל גבי המזבח, כן אנו צריכים לטהר ולהעלות את בתינו שיהיו להם קדושת בית המדרש ובית הכנסת.

ודוקא השנה כאשר כולנו כלואים בבית ואין יוצא ואין בא, יותר קל לנו לבוא למדריגה זו, כאשר קראתי פעם באחד הספרים (ועכשיו איני זוכר שמו) שכתב יהודי שהיה במחנות המות בזמן המלחמה, ודבר אחד שכתב שם עשה עלי רושם גדול, שתיאר שם איך הוכרחו לצאת לעבודה קשה ביום שבת קודש, ולא היה להם, לא סידור ולא ספר תורה, לא קידוש ולא חלה ואפילו לא כיסוי בראשם, ועכ"ז בדרך למקום עבודתם, היו מזכירים בלחש אחד להשני, "זכור היום הוא שבת קודש" "אל תשכח ששבת היום" וזמרו לעצמם בחשאי איזה זמר או פזמון, פעם 'לכה דודי' ופעם 'קה רבון' או 'ידיד נפש' וכדומה.

וכתב היהודי הזה, דאע"פ שלא היו יכולים אז לשמור השבת דהיה מצב של פיקוח נפש ואונס, עכ"ז זכו להיות במדריגת "מקדש השבת", דכל היום חשבו לעצמם, "אוי, שבת קודש היום ואיזה פנים יש לנו לעבוד ביום קדוש כזה והיום עובר בלי שום יכולת לקיים מצות היום" ומסיים אותו יהודי, שהיום שב"ה הוא כן יכול לשמור השבת קודש בכל פרטיה והלכותיה ודקדוקיה, אולם הוא מסופק מאוד אם הוא מקדש השבת כמו שהיה עושה אז.

וכמו כן לגבי כולנו, כאשר אנו שמחים בשמחת ה' וט למרות כל הפחדים והצער והטרדות הגדולות, נבוא באמת למדריגת "מקדש ישראל והזמנים" "והוא מתעלה והעולם עצמו מתעלה עמו" (לשון המסילת ישירים פרק א) והוא מתקדש כקדושת בית המקדש וכלשון המסילת ישירים (פר' כו) "והנה איש כזה הוא עצמו נחשב כמשכן, כמקדש, וכמזבח, כי השכינה שורה עליהם כמו שהיתה שורה במקדש, ומעתה המאכל שהם אוכלים הוא כקרבן שעולה על גבי האיש, כן המאכל והמשתה שהאיש הקדוש אוכל, עילוי הוא למאכל ההוא ולמשתה ההוא, וכאילו נקרב על גבי המזבח ממש".

(אדמו"ר הזקן מסאדיגורא ז"ע היה מספר, שפעם אחת סיפרו כמה חסידים להרה"ק ר' מנדל מוויטעפסק ז"ע ששמעו בחוץ שופרו של משיח. הרה"ק מוויטעפסק קם מכסאו וניגש אל החלון ופתחה והוציא ראשו לחוץ והריח. הכניס שוב ראשו ואמר "אצל משיח כתיב (ישעיה יא, ג) 'והריחו ביראת ה' ועדיין איני יכול להריח רוחו של משיח. הוי אומר שמשיח עדיין לא בא" !

ושאל אדמו"ר הזקן מסאדיגורא, למה הוצרך הרה"ק מוויטעפסק לקום מכסאו ולהוציא ראשו לחוץ ולמה לא היה יכול להריח את זה בישבו בחדרו. ואמר שנראה מזה שבביתו נאווה קודש לא היה יכול הרה"ק מוויטעפסק לעשות מבחן כזה להריח ריחו של משיח משום שבביתו היה תמיד מרגיש הריח של משיח ולכן הוצרך להוציא ראשו לחוץ אם מרגישים הריח בחוץ).

ולפני פסח מבערים החמץ מן הבית ואז כאשר ביער כל החמץ מן הבית ולא נשאר שום שמץ שאור שבעיסה וכל אביזריהו, נתקדש כל ביתו להיות מקדש מעט, ואז כאשר ביערנו החמץ וכל אביזריהו מן הבית יכולים לצפות שיתקיים בקשתינו בריש הסדר "השתא הכא לשנה הבאה בארעא ד'ישראל" וכביאורו של החתם סופר (בחי' לפסחים קטו:) "כי להיות עתה בתינו מקום קדוש לשמו הגדול וסיפורי נפלאותיו הרי הוא ארץ הקדושה כי עתידין בתי כנסיות שבבל לקבוע בארץ ישראל (מגילה כט.) והיינו דקאמר ההגדה השתא הכא אבל לשנה הבאה יהיה הבית הזה קבוע בארץ ישראל". הרי שעבודת חג הפסח הוא לקדש כל הבית שיהא מקום קדוש לשמו הגדול כארץ ישראל !

יראו עינינו וישמח לבנו בישועתך באמת כב"א.

בברכת חג כשר ושמח

ידידכם ישראל פרידמן

והנני מסיים בדבריו הנפלאים של רבינו בחיי על הפסוק (שמות יב, כא) "ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אליהם משכו וקחו לכם צאן למשפחתכם" וזה לשונו: "מכאן שחייב אדם לקרב קרוביו כדי שישמחו עמהם בימים טובים, וכן בימות הגאולה הבטיחנו הקב"ה להתקרב איש אל משפחתו שנאמר (ירמיה ל, כה) בעת ההיא נאום ה' אהיה לאלקים לכל משפחות ישראל".

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מנשטער

י"ב ניסן תש"פ

מכתב התחזקות (ד)

השנה הרבה משפחות עושים פסח בעצמם לפעם הראשונה, זוגות צעירות שהיו רגילות ללכת תמיד לבית הוריהם ולשמוע איך האב או הסבא עורך הסדר, מוכרחים להישאר בבית ולעשות בעצמם הסדר, והורים וזקנים שהיו מתענגים בכל שנה ביוצאי חלציהם סביב שולחנם, מוכרחים לעשות הסדר בלי עזר ילדיהם, והרבה דואגים ותמהים לעצמם איזה טעם תהיה לסדר שלהם כאשר הם עושים הסדר לבד.

והנה בקרבן פסח הראשון שהקריבו בני ישראל במצרים, כתיב בפרשת בא "ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אלהם משכו וקחו לכם צאן למשפחתכם ושחטו הפסח וכו' וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו".

וכתב שם רש"י: "להגיד שבחן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מצות משה ואהרן, ומהו כן עשו, אף משה ואהרן כן עשו". ושאל מרן אדמו"ר מטשארטקוב זי"ע בספרו גנוזי ישראל, שלכאורה קשה להבין מהו החידוש שהשמיענו שגם משה ואהרן הקריבו קרבן פסח, אם כל ישראל עשו, בודאי המה משה ואהרן יעשו, בפרט ששמענו מפי הגבורה?

וכתב לתרץ שידוע, שדרך האדם אם רואה שרבו יעשה איזה דבר יחפוץ גם הוא לעשותו, אולם ראוי שיעשה האיש המצוה רק מחמת שה' ציוה, אז תהיה חשובה בעיני ה'. והנה, משה רבינו ואהרן הכהן, אם כי חשקה נפשם למהר עשות המצוה הראשונה שה' ציוה בארץ מצרים, עכ"ז מאהבת ישראל רצו שבני ישראל יקיימו המצוה רק מחמת פקודת ה' ולא מחמת שראו שרבותיהם עשו אותה, לכן איחרו המה והמתינו עד אשר יעשו אותה מקודם כל קהל ישראל. וזה ישמיענו הכתוב: "ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה'", מחמת פקודתו שמרה רוחם, ואחרי כן גם "משה ואהרן כן עשו", וזה הוא האות שחיבבו את המצוה מדעת עצמם, עכ"ל.

ודבריו הם חיזוק גדול למצבנו, שקרבן פסח הראשון הוצרכו כלל ישראל להביא דוקא בלי הסיוע של משה ואהרן ובלי היכולת לראות איך הם עושים הקרבן פסח, וזה היה כדי שבני ישראל יקריבו הקרבן כולו לשם שמים רק מחמת שה' צוה ולא מכח השפעת אחרים עליהם, וזה מגיד שבחן של ישראל. וכמו כן השנה, כאשר כל אחד יושב לבדו בלי עזר וסיוע ההורים או הילדים, ואי אפשר לראות ולשמוע כמו בשאר השנים וכל אחד ואחד עורך הסדר סגור בביתו, וזה באמת שבחן של ישראל שאנו מראים שאנו מקיימים מצות ה' לשמה, לעשות רצון ה' שצוה לספר ביציאת מצרים.

ועל דרך זה ביאר הס"ק מרוזין זי"ע (הובא בספר עירין קדישין) דברי הפסוק בספר ירמיה (פר' כג, כד) "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה'?", דכפשוטו מבינים שהנביא בא להזהיר את בני ישראל שלא יחשבו שיכולים להסתיר את עצמם ולעשות עבירות בסתר ולחשוב כאילו ח"ו הקב"ה לא יראה מעשיו, אמנם הס"ק מרוזין הבין הפסוק בנוגע למצבנו, אם יסתר איש במסתרים ומקיים המצוות בסתר ונשבר לבו וחושב לעצמו ואני לא, מה אני ומי אני, "אראנו נאום ה'" אדם כזה הקב"ה רואה ומחשיב את מעשיו ואת מצותיו. ויסוד דבריו מובאים בדברי חז"ל (ילקוט שמעוני שמות פרק ז רמז קפ) "אמר הקב"ה אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה' ? אם ילך אדם וייגע בתורה וישב לו אני מראה מעשיו לבריות".

השנה הרבה אנשים עורכים את סדרם במסתרים, יושבים בסתר ולבד בהצנע לכת, ואין להם למי להגיד ההגדה ואין להם מי שישמע אליהם, ועליהם אומר הקב"ה "אם יסתר איש במסתרים ונשבר לבו וחושב לעצמו ואני לא מה אני ומי אני, אראנו נאום ה'", אדם כזה הקב"ה רואה והוא ית' מראה מעשיו לבריות שאכן איש כזה הוא שבחן של ישראל כנ"ל.

והנה כבר מצינו לעולמים שבא הקב"ה לבקר את אברהם אבינו וכדכתיב "וירא אליו ה' באלני ממרא" וכתב רש"י (שם יח, י) "ופסח היה". ובאור החיים הק' הקשה דלא מצינו מה שדיבר הקב"ה עם אברהם אבינו בביקור זה, ואמר החידושי הרי"ם זי"ע (הובא בספר ליקוטי יהודה) שהקב"ה בא לבקר את אברהם אבינו שרצה לראות איך הוא מתנהג כשקשה לו ויש לו יסורים. וכן איתא בדרש משה מהגאון רבי משה פיינשטיין זי"ע ע"פ הפסוק "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע", והיינו כשיהודי מקיים מצוה כשקשה לו "השי"ת מתבונן במעשי המצות, והיה השראת השכינה במקום הצדיק אברהם לראות איך הוא עושה המצות".

וכזה ראיתי עכשיו במכתב קודש מאת מרן אדמו"ר שליט"א מסאדיגורא שכתב אתמול, "כאשר מאת ה' נעשה הדבר שכל אחד יערוך את ליל הסדר בביתו עם בני ביתו, ובפמליא של מעלה מבקשים לראות איך מתנהגים בשעת הנסיון באמונה שלימה וברורה ובשמחת הלב. והזמן הזה מסוגל לכל אחד לצאת משעבוד היצר הרע ולזכות לגאולת הנפש בכך שיזכך פנימיות נפשו ויעמיד את ביתו במקום ראוי למשכן ה' כשכולו רצוף אהבה בקדושה וטהרה עד שיעידו עליו קורות ביתו מתתא לעילא ומעילא לתתא – דא וואינט א איד, ושמכח קדושת הזמן זה אכן נעשה הבית משכן לה' הראוי להשראת השכינה".

ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלוז טשארטקוב
מנשטור

י"ג ניסן תש"פ

מכתב התחזקות (ה)

"מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיא מסובים בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית".

וידוע שאלת המפרשים ששאלו למה היו כל התנאים דוקא בבני ברק, והלא בגמ' סנהדרין (לב.) איתא דרבי אליעזר היה גר בלוד ורבי יהושע בפיקיעין ורבי עקיבא בבני ברק, ורבי אליעזר ורבי יהושע היו רבותיו של רבי עקיבא ולמה באו כולם לרבי עקיבא?

וכתב בעל ערוך השולחן (בספרו ליל שמורים על ההגדה) דבר נפלא, שמעשה זה היה אחר חורבן בית המקדש כאשר היו כולם שבורים ורצוצים מחורבן בית המקדש והיו שרויים באבל כבד על חורבן בית המקדש, ובסוף גמ' מכות (כד:) מובא דכאשר ראו התנאים גודל החורבן לא יכלו להתנחם ופרצו כולם בבכיה גדולה, "כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים התחילו הן בוכין ורבי עקיבא מצחק, אמרו לו מפני מה אתה מצחק, אמר להם מפני מה אתם בוכים, אמרו לו מקום שכתוב בו והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה.

אמר להן לכך אני מצחק, דכתיב ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו וכי מה ענין אוריה אצל זכריה אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה באוריה כתיב לכן בגללכם ציון שדה תחרש (וכו') בזכריה כתיב עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת **בלשון הזה אמרו לו עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו**".

ומסיים בעל ערוך השולחן וז"ל "ולכך אני אומר שבעד זה החזיקו התנאים טובה לרבי עקיבא על שחזקם בתקות כלל ישראל תיכף אחר החורבן ולכן באו כולם לעירו ולביתו של רבי עקיבא (לבד רבן גמליאל שהיה נשיא) והם כולם באו אליו לספר ביציאת מצרים בליל חג הפסח **מפני שביציאת מצרים גם כן**

מתברר נצחיות ישראל שכל כלי יוצר עליו לא יצלח לכלותו ח"ו והיו מאריכים בזה עד שבאו תלמידיהם ואמרו רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית וזהו גם כן לאמץ ברכים כושלות דבק"ש של שחרית אנו אומרים גם כן עזרת אבותינו וכו' מגן ומושיע לבניהם אחריהם בכל דור ודור ועוד דברים כאלה שבין ק"ש לשמו"ע שמובטחים אנחנו מפיו ית' שיהיה לנו קיום עולמי" עכ"ל. (וראה כעין יסוד זה בספר אוהב ישראל).

אחד מעיקרי מצות ליל הסדר היא שתיית הארבע כוסות, וכל אחד יודע טעם מצוה זו שהם כנגד הד' לשונות של גאולה, אבל לא כולם יודעים שמצינו בחז"ל (ירושלמי פסחים - פר' י, הל' א) עוד טעם וז"ל, "רבי יהושע בן לוי אמר כנגד ארבעה כוסות של פרעה 'וכוס פרעה בידו' (בראשית מ, יא), 'ואשחט אותם אל כוס פרעה' (שם), 'ואתן את הכוס על כף פרעה' (שם), 'ונתת כוס פרעה בידו' (שם שם, יג)", והיינו בעובדא של שר המשכים שחטא כנגד פרעה כשנפל זכוב לתוך הכוס.

ושאלו המפרשים מה השייכות בין עובדא זו לליל הסדר שאנו צריכים לשתות ארבע כוסות כדי לזכור מעשה זה? ושמעתי לבאר בהקדם דברי הרמב"ן (סוף פרשת בא) בהסבירו איך שיציאת מצרים היא יסוד האמונה בהשגחת הקב"ה את עולמו, שכתב שממעשה יציאת מצרים אנו צריכים ללמוד ש"מן הניסים הגדולים המפורסמים אדם מודה ומכיר בניסים הנסתרים".

והנה, אם היינו עומדים שם בעת שנפל הזכוב לכוס פרעה, לא היינו מבינים גודל ועומק הדבר שהתגלגל עכשיו לפני עינינו, דברים כאלו עלולים לקרוא מפעם לפעם ולא היינו תופסים ושמים על לב, איך שבמעשה קטן של נפילת הזכוב לתוך כוס פרעה, היתה השגחה מיוחדת בעצה עמוקה מהקב"ה, כדי לקיים ברית בין הבתרים והתחלת ירידת כלל ישראל למצרים.

נחזי אנן מה יצא מנפילת הזכוב לתוך כוס פרעה. נאשם שר המשכים ונשלח לתפיסה ושמה נפגש עם יוסף הצדיק שפטר חלומו לטוב ועל ידי כן זכר אותו אחרי כן לפרעה, שהוציא אותו מן הבור ושמו מושל לכל מצרים. ועקב כך היה ביד יוסף הצדיק לקרוא ליעקב אבינו ולמשפחתו לרדת למצרים וכך התחילה גזירת השעבוד ונתקיים ברית בין הבתרים.

הרי שמעשה קטן שהיה נראה כדבר של מה בכך, היה באמת עצה עמוקה מאת הקב"ה, להיות הסיבה והגורם להתחיל השתלשלות של כמה וכמה דברים גדולים בתולדות העולם וכלל ישראל. ועל כעין זה המליץ דוד המלך ואמר (תהלים שם, ו-ז), "מה רבו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך. איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת".

ובאו חז"ל וציוו לנו שבליל פסח, לא רק שאנו מודים על הניסים הגדולים והמפורסמים, אלא גם על הניסים הנסתרים, אנו מודים ומכירים שהכל מושגח בהשגחה פרטית מיוחדת ולכן אנו שותים ארבע כוסות, כנגד הארבע כוסות של פרעה ש"ענינם היה סיבה לגאולת מצרים" (לשון המאירי פסחים, ט:).

לימוד זה מראים גם לנו במגיפה הזאת. אנו רואים שהקב"ה רוצה שכל העולם יתעורר ויכיר שיש מנהיג לבירה, וכלשון הרמב"ן (סוף פרשת בא) "ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ, להורות על ההשגחה, כי לא עזב אותה למקרים כדעתם ואמר למען תדע כי לה' הארץ, להורות על החידוש, כי הם שלו שבראם מאין ואמר בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ להורות על היכולת, שהוא שליט בכל, אין מעכב בידו, כי בכל זה היו המצריים מכחישים או מסתפקים אם כן האותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כלה":

ועקב כך, ויירוס קטנה הנקראת קורונה, שאי אפשר אפילו לראותה בעין, יצאה מחיה קטנה אחת שנמכרה בשוק בעיר רחוקה בסין, ואדם אחד אכל חיה זו ונעשה חולה, וממנו התפשטה לעוד כמה אנשים שם, ומהם לעוד ועוד עד שהתפשטה על ארבע כנפות הארץ "למען תדע כי אני בקרב הארץ, ולמען תדע כי אני בקרב הארץ".

וכאשר דברתי לפני כמה ימים עם מרן אדמו"ר שליט"א מבאיאן אמר לי שהצירוף של חודש ניסן היא מהפסוק "ישמחו השמים ותגל הארץ" ואח"כ כתיב "ויאמרו בגוים ה' מלך" ועכשיו באו אומות העולם להשגה זו "ויאמרו בגוים ה' מלך" שהם מתחילים להכיר שיש בורא עולם ורק הוא ית' מנהל העולם. ועוד איחל הרבי שליט"א שנזכה השנה לאכול מצה עשירה והיינו כדאמרו חז"ל (נדרים מא.) "אין עני כעני בדעת", והשנה אנו זוכים לקיום הפסוק (ישעיה יא, ט) "ומלאה הארץ דעה את ה'" דכולם באים לדעת כי מלאה הארץ את ה' וזהו מצה עשירה להיות עשיר בדעת, למען דעת כי אני ה' בקרב הארץ.

והנני מסיים בדבריו הנפלאים של מרן החתם סופר זי"ע על טעם אכילת ביצה בליל הסדר. שני פעמים בשנה אנו נוהגים לאכול ביצה כסימן של אבילות, פעם אחת בערב תשעה באב, ופעם שניה בליל הסדר וכדכתב הרמ"א (סי' תעו, סע' ב), "נוהגים בקצת מקומות לאכול סעודה ביצים זכר לאבילות, ונראה לי הטעם משום ליל תשעה באב נקבע בליל פסח".

וקשה להבין, הלא ליל הסדר הוא הזמן שבו חוגגים על שיצאנו מעבדות לחירות ומאבל ליום טוב ומשום זה איתא במהרי"ל "כל ימות השנה טוב למנוע מכלים נאים למען מיעוט שררה זכר לחורבן, לבד מלילות הסדר לפי שהתורה הזהירה להראות דרך חירות" ואם כן איך מתאים לאכול אז ביצה זכר לאבילות?

ואפשר לומר בהקדמת דברי החת"ם סופר (סוף דרוש לו' אב תקפ"ז) שכתב, "כמדומה שזה היה כבר ממנהג אבותינו במצרים שבכל יום ראשון של פסח היה אצל גדוליהם חקניהם כאהרן ושבת לוי היה אצלם יום אבל כמו תשעה באב, כי בו ביום נגזר בין הבתרים גלות מצרים ואימה חשיכה וגדולה ובו נלקחה שרה אל פרעה בו עמד יעקב לפני פרעה ברדתו למצרים בו התחיל קושי השעבוד, והוכפלו בו צרות ונהגו אבל, אלא שעתה נהפוך לששון ולשמחה לכך נראה הטעם שאוכלים ביצה בליל פסח הוא זכר לאבלות שנהגו ישראל במצרים".

ונראה שרצונו לומר שעושים זכר לאבילות ההיא, שאנו רוצים לעורר שכמו שאותה אבילות נתהפכה לששון ולשמחה, כן אנו מבקשים ומתפללים שתשעה באב גם כן יתהפך לששון ולשמחה כמו שאירע כן ליום ראשון של פסח, ואנו אוכלים עכשו הביצה כדי לעשות זכר וסוף לאבילות תשעה באב, שגם היא תהפך לשמחה במהרה בימינו. ויהי רצון שנוזכה לקיום סיום פיוטי ההגדה "ואתא הקב"ה ושחט למלאך המות" וימים אלו יתהפכו "מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב ומאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה ונאמר לפניו שירה חדשה הללויה-ה".

ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מנשטער

י"ט ניסן תש"פ

מכתב התחזקות (ו)

המחשבה נבוכה, איך יכולים להתקרב ולהגיש אל "שביעי של פסח" ולזמר השירה בשמחה, כאשר המגיפה הנוראה מחוללת בינינו רח"ל ורבים טובים הלכו לעולמם וחולים רבים מתייסרים על מטתם ה' ירפאם, וכל יום ויום שומעים שמועות נוראות על עוד קרבנות ציבור שעלו לשיבה של מעלה להיות עולה תמימה לכפר על העם.

והנה חז"ל אמרו (שמו"ר פכ"ג ד) "מיום שברא הקב"ה את העולם ועד שעמדו ישראל על הים לא מצינו אדם שאמר שירה להקב"ה אלא ישראל. ברא אדם הראשון ולא אמר שירה" וכו' כיון שבאו ישראל לים ונקרע להם מיד אמרו שירה לפני הקב"ה שנאמר אז ישיר משה ובני ישראל". ותמהו המפרשים, הלא אדם הראשון אמר שירה כדאיתא במדרש שאמר "לכו נרננה לה' נריעה לצור ישענו" וכן בעת שחזר בתשובה אמר "מזמור שיר ליום השבת".

ובספר אור גדליהו (עמ' לו): ביאר שאף שהיו אנשים שאמרו שירה לפני כן, לא אמרו שירה אלא על נס והצלה שאירע להם שניצלו מן הרע אבל להגיד שירה גם על יסורי גלות דבר זה לא מצינו עד שבאו בני ישראל והיה נכלל בשירם הן על הגלות והן על הגאולה, כי לאחר שנגאלו ראו והכירו שיש להם להגיד שירה על הנהגת הקב"ה עמם בהיותם בגלות וכמו שאמרו מי כמוכה ה' באלים וביארו חז"ל (גיטין נו:): מי כמוכה ה' באילמים.

ועל דרך זה ביאר הבית הלוי דברי משה רבינו שאמר "יודע אני שחטאתי לפניך באז שנאמר ומאז באתי אל פרעה לכך אני משבחך באז הה"ד אז ישיר משה, ומה תיקון הוא זה דהשירה נאמרה באותו תיבה ולשון שנאמר מקודם? אולם עיקר שמחתם לא היה על זה שניצלו אלא שעל ידם נתגדל כבודו ית' ועל ידי הצלתם ממצרים נתפרסם שמו וכמו שאמרו בהתחלת השירה אשירה לה' כי גאה גאה וא"כ השירה נאמרה גם על השיעבוד הקודם כמו על הגאולה דאלמלא השעבוד לא היה מקום להגאולה ושמחו בהשעבוד הקודם כמו בהגאולה של עתה. וזהו שאמר ב'אז חטאתי' ועכשיו אני אומר שירה ב'אז' וזהו שאמר הכתוב בתהלים "אודך כי עניתני ותהי לי לישועה" דעל ידי זה באה לי הישועה ונתקדש שמך ברכים על ידי.

ובפירוש השפת אמת על ההגדה (להא לחמא עניא, וע"ע לפסח תרל"ג) כותב "המפרשים נחלקו אם המצה היא סימן על הגלות והעינוי או על החירות, ומדברי רש"י ורמב"ן יראה שהוא על העינוי ומהר"ל ז"ל לא הוטב בעיניו ע"ש. והאמת נראה כי הוא על כלל הירידה למצרים והגאולה, כי בודאי עלינו לשבח על הגלות גם כן דאל"כ מה השבח על הגאולה אם היינו יכולין להתקרב להשי"ת בלי זה, א"כ לא הן ולא שכן. אלא וודאי הגלות היה עצה שנוכל להתקרב להשי"ת וזה לחם עוני להיות שפל ונכנע כי באמת אחר יציאת מצרים הלכנו למדרגות גבוהים ביותר לקבל התורה וכו' כסדר המעלות טובות שלמקום עלינו וכו' אבל אנו שמחים בהתחלה זו שהיא קבלת העול מלכות שמים שזה הביאנו לכל המעלות אחר כך".

גדולי ישראל היו תמיד מקיימים דבר זה, דאפילו בעת צער וצרה רח"ל קיימו בנפשם "צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא" והאמינו שהכל לטובה וכל דעביד רחמנא לטב עביד. בזמן מלחמת העולם הראשונה נחרבה חצירו הקדוש של זקני הק' רבי ישראל מטשארטקוב זי"ע שהיה בית מוקד לאלפי נשמות ישראל וביתו המפואר נהרסה עד היסוד והוצרך רבינו לברוח לווינה רחוק מריכוזי חסידי בגליציה. הרבי קיבל מנת חלקו באהבה ודבריו שאמר אז לפני מאה - בשנת תר"פ – נוגעין לנו היום (גנוי ישראל ג' חשון תר"פ):

"המלחמה האיומה שהרסה בנינים בגשמיות, פרצה גם בבניני הרוחניות שבנו אבותינו הקדושים זצ"ל, שנקראים בונים, וע"ז ידאב לבנו. אולם נתחזק באמונתנו שאמרו חז"ל (מגילה לא:): "סתירת זקנים בנין" שהיא תשגבנו, שעל אחת כמה וכמה סתירה שהיתה ע"י הקב"ה בודאי תהיה לבנות בנין נפלא ונעלה, וזהו שנותן לנו הכוח להבליג בצרותינו, כי בודאי לעולם חסדו והכל חסדים גמורים, ויתגלה בבא"ס הבנין הנהדר בהדר תפארתו, כמו שאמר זקני איש אלקים זצ"ל (מרוזין) על הפסוק (תהלים מח, י) "דמינו אלקים חסדך בקרב היכלך", שאנו חושבים ח"ו כי שוררים דינים, אבל הקרובים למלכות ובאים לפני ולפנים, המה יראו כי הכל חסדים, כן נזכה לראות ששייב אותנו לציון ברינה, בבא"ס".

וכזה איתא בספר אש קודש (פר' מצורע ת"ש) מדברי תורתו של הרה"ק מפיסצנעא הי"ד ממה שאמר בגיטו ווארשא עה"פ "כנגע נראה לי בבית" וז"ל "הנה בכוונת התורה ומצותיה אין לנו השגה, אבל מה שמרמז לנו אפשר כי יודעים ומאמינים אנחנו שכל מה שה' עושה לנו אפילו כשח"ו מלקה אותנו הכל לטובה היא.

אבל כשוראים כעת שלא ביסורי הגוף לבד מלקה אותנו רק גם בדברים שח"ו מרחיקים הם אותנו ממנו ית', אין חדר לחינוקות של בית רבן ולא ישיבה, לא בית המדרש להתפלל בצבור ולא מקוה וכדומה, אז ח"ו ספק חשש עולה בקרבנו, האפשר שגם עתה כוונתו ית' לטובה? ! אם לטובה היה לו ליסור בדברים

שיקרבנו אותנו אליו ולא בביטול תורה ותפלה וח"ו כמעט כל התורה, והאם אין זאת ח"ו יסורים של וישליכם וכו'.

לכן כשרואים בתורה שהגם שנגע הבתים טמאה ומטמאה היתה ומ"מ עשה בה ה' שליחות לטובת ישראל מתחלה טמאה שבעה ואחר כך נתגלה המטמון, ולכך צריך האיש לומר רק כנגע נראה לי, ואפילו ת"ח שידוע שנגע היא רק כנגע יאמר, להנ"ל מפני שהאיש בעצמו אינו יכול לאמר אם היא באמת נגע או פגע רק שלו נראה כנגע היה יכול לאמר, אבל באמת טובה היא לישראל אשר יטיב ה' עמנו". ע"כ דבריו הנפלאים שאמר בתוך גיטו ווארשא הי"ד. (וע' כעין זה בדברי ישראל (פר' מצורע) להרה"ק ממאודין).

ועל דרך זה איתא בשפת אמת (פסח תרנ"ה) "כתיב מן המצר קראתי כו' ענני במרחב. כי כל צרה הבאה לישראל היא הכנה לישועה כמ"ש בערב ילין בכי בעוד שלא נתברר עיקר המכוון ונקראת בערב מלשון תערובות. ולבוקר שנתגלה המכוון רנה. וזה מתקיים בוודאי אפילו כשאין זכאין מ"מ לעתיד לבוא יתגלה הישועה שהיה מכוון ע"ז הצרה אכן מי שזוכה גם בעוה"ז זוכה ורואה הישועה. וכן היה ביציאת מצרים וקריעת ים סוף שנתהפך להם הבכיה לשמחה וזה היה השירה".

והנני מסיים בדבריו הקדושים של הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע. בימי המלחמה נהרגו כל בניו ובנותיו ואשתו הרבנית וכל נכדיו הי"ד. הרה"ק מבעלזא הגיע לארץ ישראל באמצע המלחמה, כמה ימים לפני שבת שירה. ובאותה שבת אמר דבר מופלא ביותר.

על הפסוק "אז ישיר משה ובני ישראל" מביא רש"י בשם חז"ל שדרשו דכיון דכתיב "ישיר" לשון עתיד, "מכאן לתחיית המתים מן התורה". וצריכים להבין למה דוקא כאן ראו חז"ל רמז לתחיית המתים? אלא דהביאור היא דמאחר "וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים" ואמרו חז"ל "אחד מחמשה יצאו וארבעה חלקים מתו בשלשת ימי אפילה", איך היו בני ישראל מסוגלים לזמר שירה בשמחה במצב כזאת כאשר כולם אבדו רבים מבני משפחתם, איך היו יכולים להיות בהתרוממות הנפש ולשיר בזמרה.

ועל זה בא התשובה "אז ישיר משה ובני ישראל" ישיר לשון עתיד, כיון שבטחו והאמינו בתחיית המתים, שלעתיד יקיצו שוכני עפר, אזור עוז ואמרו שירה. והפטיר הרה"ק מבעלזא זי"ע ואמר, אנן נמי, אע"ג שלדאבוננג נשארנו מעט מהרבה וכל כך הרבה מאחינו עלו במלחמה על מוקדה, מכל מקום אנו שארית הפליטה שהותירנו ה', עלינו לשבח לברך ולקלם ולומד שירה כיון שכולם יקומו בתחיית המתים.

ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלוז טשארטקוב
מאנסטר

מכתב התחזקות (ז)

ערב ר"ח אייר, י"ד למב"י

כתב בפרשת השבוע דכאשר אדם מוצא על בשרו איזה סימן של צרעת "והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים" וכו'. ומצינו בפסוק זה חידוש שיכול להיות לחיזוק גדול לנו במצבנו הנכוחי. והוא מבואר בהקדם בקשת דוד המלך ע"ה (מדרש תהלים א, ח) שביקש "שהעוסק בתהלים יהיה חשוב לפני הקב"ה כעוסק בנגעים ואהלות". ושאלו המפרשים שתמוה הדבר שהאומר תהלים יקבל שכר שוה כמי שמתייגע במקצועות הקשים בתורה?

ואמר בזה הרה"ק ר' דוד מטאלנא זצ"ל (הובא בספר ילקוט מאורי אור) והגאון בעל אור שמח זצ"ל (הובא בשמו בספר אלף כתב) שהכוונה על פי מה שמצינו בהלכות נגעים שהעיקר תלוי באמירתו של הכהן כדכתיב "והובא אל אהרן הכהן" ואמרו חז"ל (כתוב"כ) שאין טומאה וטהרה אלא מפי כהן, "הא כיצד חכם שבישראל רואה את הנגעים ואומר לכהן אע"פ שהוא שוטה, אומר טמא והוא אומר טמא, אומר טהור והוא טהור".

הרי גם כשהכהן אינו יודע מה שאומר, אמירתו עושה ופועלת הטומאה והטהרה, וזהו מה שביקש דוד המלך ע"ה, כשיבא יהודי יהיה מי שיהיה, וישפוך שיחו באמירת תהלים, אף שאינו מבין מה שאומר ואינו יודע לכוון הכוונות הקדושות והגבוהות שכיוון דוד המלך ע"ה בעת חיבורו את ספר תהלים, עכ"ז יהיה חשוב לפני הקב"ה כעוסק בנגעים ואהלות, ויעשו דבריו פעולה למעלה שיתעורר עליו רחמי שמים להוושע בכל משאלות לבו לטובה!

ויסוד זה גם נוגע לדיני אהלות, והוא כי המת מטמא באוהל אפילו בשגגה ובאונס, והיינו שאפילו אם טעה ושגה ונכנס באוהל המת כי לא ידע שנמצא שם מת, אפילו הכי המת מטמא אותו וכמפורש בתורה גבי נזיר שנטמא (במדבר ו ט) "וכי ימות מת עליו בפתע פתאום וטמא ראש נזרו" ופירש רש"י "פתע זה אונס, פתאום זה שוגג". וכן מדה טובה מרובה, שמי שאומר תהלים, הגם שחסר לו הכוונה השלימה, נחשב כאילו התפלל תפלה שלימה.

זוה לנו לחיזוק גדול שאע"פ שחסר לנו תפלה בציבור ואין אנו יכולים להתפלל באותה התעוררות כמו שאנו רגילים בתפלה ברוב עם, עכ"ז אמירת פסוקי שירי דוד המלך נחשבת לפני כסא הכבוד הגם שנחסר לנו הכוונה השלימה. ובזה יש לבאר מה שאנו משבחים בתפלת 'ברוך שאמר' שאנו אומרים "ובשירי דוד עבדך נהללך ונשבחך ונפארך" וכו', וכתב רבינו הב"ח (אור"ח ס' נג) "בספר תולעת יעקב (סוד פסוקי דזמרה יא.) כתב וזה לשונו וראיתי באור זרוע כי שבח זה תקנוהו אנשי כנסת הגדולה על פי פתקא שנפל מן השמים ומצאוהו כתוב בה".

הרי שמן השמים הסכימו "ובשירי דוד עבדך דייקא, נהללך ונשבחך ונפארך" וכו' דאפילו אם האומר תהלים נחסר לו הכוונה, הכל מתקבל באהבה בשמים, וזהו הקדמתינו לפסוקי דזמרה, שהקב"ה שש ושמח לשמוע תפלת בניו גם כשאנו יכול להתפלל כהוגן ובכוונה שלימה.

וכזה כתב גם בספר חסידים (ס' יח): "בוראינו אשר הוא בוחן לבות אינו שואל כי אם לב האדם אשר יהיה תמים עמו, ולכן אם אינו יודע לדבר כענין מעלה עליו כאלו אמר יפה. וכן אותם הקוראים פסוקי דזמרה בקול רם ונעים ואינם יודעים הפסוקים ואומרים בטעות, תפלתם וזמירותם מתקבל כריח הניחוח וגם הקב"ה שמח עליו שמחה גדולה ואומר כמה הוא מזמר לפני לפי דעתו ועל זה נאמר 'ודגלו עלי אהבה'". עכ"ל.

ואכן אנחנו צריכים לדעת ולהכיר שעל ידי תפלה יש לנו הכח לשנות מה שנגזר כבר והקב"ה שומע תפלת כל פה, וקרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראו באמת. במדרש רבה (שמות, כא, ד) איתא: "בשר ודם אם בא עני לומר דבר לפניו, אינו שומע הימנו אם בא עשיר לומר דבר מיד הוא שומע ומקבל, אבל הקב"ה אינו כן אלא הכל שוים לפניו הנשים והעבדים והעניים והעשירים, תדע לך שהרי משה רבן של כל הנביאים כתוב בו מה שכתוב בעני. במשה כתוב תפלה למשה איש האלוקים ובעני כתוב תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו. זו תפלה וזו תפלה, להודיעך שהכל שוים בתפלה לפני המקום".

וכן סיפר אדמו"ר רבי ישראל מטשארטקוב זצ"ל, שאשה אחת הצילה אותו ממיתה, שבצעקתה פעלה בשמים והוא ניצל. בצעירותו הוא היה חולה מסוכן והרופאים כבר התייאשו ממנו, ורבתה תאניה ואניה בהיכל קדשו, וכשנכנס אביו אדמו"ר הזקן רבי דוד משה זצ"ל לבקרו, עמדו כל המקורבים בעינים צופיות לשמוע ממנו מלה של חזק ועידוד. ושמעו מפה קדשו רק את הדברים האלו: "רבש"ע אני איני אומר לך שום דעה, והישר בעיניך תעשה"!

כמובן שלשמוע דיבורים האלו ירד כמהלומה על ראשי השומעים. ואז ניצבה אשה אחת שהיתה באותו מעמד והרימה קולה ואמרה: "רבונו של עולם! אפילו פוגע נעמט נישט קיין בן יחיד!". (כי בשעת הגזירה, שלקחו מבני ישראל לצבא הרוסי, נמנעו החוטפים מלקחת בן יחיד להוריו, ולזה אמרה,

שאפילו פוניע - הקיסר הרוסי ימ"ש - אינו לוקח בן יחיד. והרה"ק רבי ישראל היה בן יחיד לאביו הק'.

וקריאה זו עשתה רושם למעלה, ועי"ז נתרפא ברפואה שלימה.

וכמו שיכולים לפעול בתפלה אפילו אם מבין לאשורו כוונת כל התפלה, כן הדברים אמורים לגבי לימוד התורה. בשנים כתיקונם, ראש חודש אייר היא היום שמתחיל "הזמן החדש", בו חוזרים הבחורים לשיבה והאברכים לכולל, אבל השנה כולנו כלואים ונסגרים בבית, והרכה דואגים איזה זמן יהיה לי כאשר אסור לנו להסתובב בין אחרים, וחסר לנו לימוד התורה בתבונה ובדיבוק חברים ואי אפשר לי לקיים "והיו עיניך רואות את מוריך" והלא כבר הזהירו לנו חז"ל (מכות י.) על גודל המכשול של מי שלומד לבד בלי חברותה, שיכול לטעות בהבנת הדברים ואין מי שיעמיד אותו על טעותו.

אמנם במדרש רבה איתא (שה"ש פר' ב אות ב) "שלמה אומר (שיר השירים ב) הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה. אמר ר' יששכר אומר ודגלו עלי אהבה אפילו אדם יושב ועוסק בתורה ומדלג מהלכה להלכה ומפסוק לפסוק אמר הקב"ה חביב הוא עלי ודלגו עלי אהבה". ועוד דרשו ר' יונה אמר שני חברים שעוסקין בדברי הלכה, זה אומר בית אב של הלכה וזה אינו אומר בית אב של הלכה, אמר הקב"ה ודגלו עלי אהבה (וביאר בפירוש מתנות כהונה: "דבריו ערביין וחביבין עלי אע"פ שלא כיוון את ההלכה").

ואכן בזמן כזה קשה מאוד ללמוד בדעה צלולה, וכהעיד רבינו חיים זצ"ל אח המהר"ל מפראג על עצמו בהקדמת ספרו ספר החיים וז"ל "חסדי ה' ותהילותיו אזכיר כעל כל טוב אשר גמלני ברחמי וברוב חסדיו אשר פדה ממות נפשי כי עלה אז המות בחלוני ביתי במגפה בר מנן, ונשארת אז אני ובניי בתוך ההפיכה הגדולה ההיא ודלתי ביתי סגרו בעדי כמעט שני חדשים מאין יוצא ובא. כתרוני אז תלאות הזמן ודאגותיו ואם אמרתי להשים נפשי בכפי ולהמלט קרית ספר אשר היא כתריס בפני הפורענות ומקלט בפני מלאך המות, לא נתנני אז עכירות ענני הדאגות לשאוף רוח ולהשתעשע בשעשועי ההווה אבוי ורבא ולירד לעומקא דהילכתא, כי שמעתתא בעי צילותא כיומא דאיסתנא, ולישב גם כן בטל מדברי תורה חלילה כי היא חיינו ואורך ימינו, ובין כך ובין כך לבי היה שוכב בלב ים התלאות מפני אימת חרדת המות".

וממשיך עוד רבינו חיים שאז עלה בדעתו לחבר ספרו הג"ל ספר החיים על עניני אגדה וז"ל "התורה כי כמו שזריחת אור הזמן והצלחתו הזורה עלי אהלו של אדם הוא היומא דאיסתנא שזכרו רבותינו זכרונם לברכה בדבריהם (מגילה כח:) והוא המרחיב דעתו של אדם ונותן לו לב נכון לירד לעומקא דהילכתא. כך הזמן המיוחד ללימוד האגדה הוא יומא דעיבא ואיד העולה על רוחו של אדם מתוך דאגת הזמן ויגונו בעניני ענין עכירות מחשבות האדם, שאז אין טוב רק שימשך לכבו אל דברי האגדה במקום הדאגה כי אותיות דין כדין".

והנה ימי ספירת העומר היא הזמן שאנו צריכים להתכונן בלימוד התורה ביתר שאת לקראת חג קבלת התורה, וצריכים לדעת דאע"פ שהשנה א"א לנו ללמוד בהתעמקות ובחבורה ודיבוק חברים ובחברות כסדר הרגיל, עכ"ז אל יפול לבנו שאבדה תקותינו ח"ו, דמסופר מהרה"ק ר' זאב מסטריקוב זי"ע שאמר פעם אחת בליל שבועות שעכשיו שגמרנו מצות ספירת העומר, אפילו אם לא זכינו למדריגת "לטהרינו ולקדשינו" בכל כוונותיה ודקדוקיה כדבעי, עכ"ז בטוח הוא שלא ישוב הקב"ה אותנו ריקם ויש לו סימן על זה מהפסוק (שיר השירים ב ד) "ודגלו עלי אהבה", ודגל"ו בגימטריא מ"ט כמספר הספירה, ודרשו חז"ל "אפילו אדם יושב ועוסק בתורה ומדלג מהלכה להלכה ומפסוק לפסוק אמר הקב"ה חביב הוא עלי ודלגו עלי אהבה". הרי שאפילו מי שלא זכה לעשות הכל כתיקונו, אבל אם עושה לפי מוטב יכלתו בתמימות, הדברים מתקבלים כריח ניחוח אע"פ שהוא מדלג בתפלתו ובתורתו.

ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מאנסטר

ו' אייר תש"פ, כ"א למסב"י

מכתב התחזקות (ח)

בימים אלו שכל הישיבות וכל מוסדות החינוך סגורים, יש שחושבים לעצמם, האם אמנם שייך שזהו באמת רצון השי"ת, דהאיך יתכן שנכין את עצמינו לקבלת התורה על ידי שסוגרים כל מוסדות החינוך? אמנם כדי לציין לדברי חז"ל בקהלת רבה (פ"ג ס"ט) "אמר רבי יצחק ראויין היו ישראל בשעה שיצאו ממצרים שתנתן להם התורה מיד, אלא אמר הקב"ה עדיין לא בא זיוון של בניי, משעבוד טיט ולבנים יצאו ואין יכולין לקבל התורה מיד.

משל למה הדבר דומה למלך שעמד בנו מחליו, אמרו לו, ילך בנך לאיסכולי (בית הספר) שלו. אמר עדיין לא בא זיוו של בני ואתה אומר ילך בנך לאיסכולי שלו? אלא יתעדן בני שנים ושלשה ירחים במאכל ובמשתה ויבריא ואחר כך ילך לאיסכולי שלו. כך אמר הקב"ה עדיין לא בא זיוון של בני, משעבוד טיט ולבנים יצאו ואני נותן להם את התורה? אלא יתעדנו בניי שנים ושלשה חדשים במן ובאר ושלו ואחר כך אני נותן להם את התורה, אימתי בחודש השלישי.

הרי שהקב"ה דחה זמן קבלת התורה הגם "כי הוא זה יום המקווה לבורא, לתורה, לעולם, לעליונים, ולתחתונים, ומיום הבריאה הם יושבים ומצפים מתי יבואו בני ישראל מדבר סיני", (לשון האור החיים הק' שמות יט, ב) כדי שמקורם יהיו כל בני ישראל בריאים וחזקים.

וזה היא עבודתינו כעת, לשמור על בריאותינו, וכך היא לשון הרמב"ם (הלכות דעות פר' ג) "המנהיג עצמו על פי הרפואה, ישים על לבו שיהא גופו שלם וחזק כדי שתהיה נפשו ישרה לדעת את ה' שאי אפשר שיבין ויסתכל בחכמות והוא רעב וחולה או אחד מאיבריו כואב, נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד, מפני שמחשבתו בכל כדי שימצא צרכיו עד שיהיה גופו שלם לעבוד את ה', ואפילו בשעה שהוא ישן אם ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חולה, נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא, ועל ענין זה צוו חכמים ואמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים והוא שאמר שלמה בחכמתו בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך":

מסופר מאחד מגדולי ישראל, ששמע על יהודי אחד שנאסר עליו לצום ביום הכיפורים מחמת שהיה חולה מסוכן, ויהודי זה התעקש וכן צם. התבטא אחר כך אותו גדול: יהודי הזה היה פטור מתפלה ומכל שאר מצוות היום. מצוה אחת ויחידה היתה לו ביום הכיפורים, לאכול ולקיים ציווי התורה "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם", והוא הלך וזלזל וקלקל אותה מצוה יחידה שהיתה לו!

וכעת שאנו כלואים בבית, אנו אנוסים מלקיים הרבה המצוות כתיקונם, בכל יום בבוקר אנו אומרים מיד אחר ברכת התורה, "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן: כבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והשכמת בית המדרש שחרית וערבית, והכנסת אורחים, ובקור חולים, והכנסת כלה, ולוית המת, ועיון תפלה, והבאת שלום בין אדם לחבירו, ותלמוד תורה כנגד כולם".

וכאשר אנו מתבוננים, רוב ממצוות אלו א"א לנו לקיימם כעת כתיקונם. א"א לנו לבקר ההורים, א"א לנו לבקר אצל אחים, א"א לנו להיכנס לבית המדרש, א"א לנו להכניס אורחים ולבקר חולים, א"א לנו ללכת לחתונה או ללוויה רח"ל, וא"א לפגוש בני אדם ולתווך ביניהם, וא"א לנו ללמוד תורה בחבורה.

ולעת כזאת מוטל עלינו להתחזק את עצמינו ולהדר באותם מצוות שכן נשאר לנו, לקיים מצות "ואהבת לרעך כמוך" ביתר שאת במשפחתו ואנשי ביתו, כדרך שדרשו חז"ל (שבת לד:) עה"פ "וידעת כי שלום אהלך", שצריך לדבר בביתו בניחותא, ועוד הזהירו (גיטין ז.) "לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו".

וכך כתב הגאון מווילנא זצ"ל באגרתו הידועה "ואשה את רעותה תשמח בדברים טובים, כי זה מצוה גדולה לכל אדם ושואלים לאדם בשעת הדין וכו' המלכת את חברך בנחת רוח, הרי צריך שימליכהו בנחת ובזה רוב התורה לשמח לאדם ואף אם תעשה אחת מכם שלא כהוגן תמחלו זו לזו, ותחיו למען ה' בשלום". ועוד מובא בשמו (ליקוטי עץ חיים הנדפס סוף נפש החיים עמ' תלד) "הגאון מווילנא אמר שעיקר העמל של אדם צריך להיות על עבירות שבין אדם לחבירו בכל הדקדוקים".

והדברים נוגעים לנו עכשיו בימי ספירת העומר, ומטעם זה כתב החיד"א בספרו לב טוב (סוף פר' ל) "בימי העומר צריך להיזהר ביותר בעבודת ה' בתורה ובמצוות ובפרט בענין שנאת חנם צריך לדקדק ביותר כי ידענו מה היה לתלמידי רבי עקיבא בין פסח לעצרת". ורמזו הספרים (כן איתא בבני יששכר) שמ"ט ימי העומר הם בגימטריא "לב טוב", שעליה אמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו (אבות ב' ב) איזהו מדה ישרה שידבק בה האדם והשיב רבי אלעזר "לב טוב", ואמר רבן יוחנן בן זכאי "רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם שבכלל דבריו דבריכם", כך שבימים אלו צריכים לעבוד על מידה זו שיהא לנו לב טוב, והשנה יש לנו הזדמנות יותר לדקדק בהנהגתנו שנזכה למדינת לב טוב.

ועל ידי הזהירות במצוות בין אדם לחבירו האדם יכול לעלות למדרגות הכי גבוהות, וכדאייתא בגמרא תענית (כב.): רבי ברוקא חזאזא היה רגיל בשוק במקום הנקרא בי לפט, ואליהו הנביא היה רגיל לבוא אצלו. שאל רבי ברוקא לאליהו הנביא, האם יש כאן בשוק אדם שהוא בן עולם הבא? אמר ליה לא. בעוד הם עומדים שם, באו שני אחים, אמר לו אליהו הנביא, שני אחים הללו הם בני עולם הבא. הלך רבי ברוקא אצלם ושאל אותם מה מעשיהם. ענו לו "אינשי בדוחי אנן", אנחנו אנשים בדחנים, שמשמחים אותם שהם עצובים, ועוד כשאנו רואים שני אנשים שיש להם ריב, אנו טורחים להשכין שלום ביניהם על ידי מילי דבדיחותא.

ועוד מעשה מופלא מגודל פעולת מצוות בין אדם לחבירו, סיפרו לנו חז"ל במדרש עשרת הדברות (הובא בסדר הדורות ובארחות יושר להגר"ח קניבסקי שליט"א ערך כיבוד אב ואם) וז"ל: "ר' יהושע בן אלם הגידו לו בחלום 'שמח בלבבך שאתה וננס הקצב מושבו ומישבך בגן עדן וחלקו וחלקך שוים כאחד'. כשניעור ר' יהושע חשב בלבו ואמר 'אוי לי שמיום שנולדתי הייתי תמיד ביראת קוני ולא עמלתי אלא בתורה ולא הלכתי ד' אמות בלי ציצית ותפילין והיו שמונים תלמידים ועכשיו שקולין מעשי ותורתך עם קצב'. שלח לתלמידיו תדעו שלא אכנס לבית המדרש עד שאראה מי הוא זה האיש ומה מעשיו שהוא חברי בגן עדן. הלך ר' יהושע אצל ננס הקצב א"ל 'מה מעשיך ומה מלאכתך?' א"ל, אדוני, קצב אני ויש לי אב ואם זקנים ואינם יכולים לעמוד על רגליהם, ובכל יום ויום אני מלבישם ומאכילם ומרחיצם בידי. מיד עמד ר' יהושע ונשקו על ראשו ואמר לו 'בני אשריך ואשרי גורלך מה טוב ומה נעים ואשרי חלקי שזכיתי להיות חברך בגן עדן'".

אמנם, הרבה אנשים מתקשים להתרגל לסדר החיים החדש, אולם כבר הורנו חז"ל (ברכות ה:) "אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון את לבו לאביו לשמים", ויכול להיות שמעשה קטנה אחת שנעשתה בכוונה ראויה ומחשבה נכונה יכולה לעשות חשובה כמו הרבה מעשים גדולים אחרים.

ויש לציין לדברי הגאון בעל שו"ת מהרש"ג זצ"ל בספרו זהב שבא, וז"ל: "הנה יש בני אדם שיש להם איזה הנהגה טובה כגון להתענות ביום ב' וה' או ללמוד ח"י פרקים משניות בכל יום, ומעולם לא שינה תפקידו לבטל מנהגו. והנה לפעמים צריך לעשות איזה דבר מצוה גדולה כגון הכנסת אורחים או ביקור חולים וכדומה, ואם ירצה לעסוק אז יתבטל מהנהגה ההיא, אזי יאמר אל לבו איך אשנה את מנהגי הטובים, ולי כך וכך שנים ומעולם לא בטלתי הנהגה זו וכמ"ש הרמב"ם בפרק חלק בענין הנביא.

הנה בודאי האיש הזה הולך ואינו עושה המצות כלל בשביל כבוד קונו רק בשביל עצמו להתפאר בלבבו בהנהגה, שאם היה עושה בשביל לעשות נחת רוח לפניו ית' הלא הוא צריך להשכיל שכל פעולותיו יהיו באופן שיהא נחת רוח לפניו ית', כדמצינו במילי דעלמא, מתחלה נהגו הסוחרים ליסע רק ללייפציג ואחר

כך כשהחל יריד בוועין הניחו הנהגתם ונסעו לוועין, ואחר כך כשראו שהסחורה בלייפציג טובה יותר חזרו ליסע ללייפציג.

כמו כן בעבודת הקודש וכמו ששמעתי מהרה"ק החוזה מלובלין עה"פ (ראה יב, ד) 'לא תעשון כן לה' אלוֹקֵיכֶם' שלא תאמרו שתעשה דוקא כן כמנהג הזה. וכן שמעתי שפעם רשם הגאון הק' בעל עטרת צבי את סדר יומו לפני החוזה מלובלין לראות אם יישר את הנהגותיו לפני רבו או לאו, וכתב שבשעה זו ילמוד ענין זה ובשעה שניה ילמוד ענין אחר וכו'. ויישרו הדברים בעיני החוזה וצ"ל רק שכתב על כל הנהגה והנהגה בזה הלשון 'ולפעמים ההיפך' (ע"כ מספר זהב שבא הנ"ל).

וכן כתב הבני יששכר בספרו אגרא דכלה (פר' ראה), וז"ל: "שמעתי מקובל מצדיקי הדור דיש אנשים אשר חוק קבוע להם כמה ילמדו וכמה יאמרו תהלים וכו'. והנה המשכיל אל דבר אין לך יום דומה לחבירו, ועת לפזר ועת לכנס'. לפעמים המעשה כזאת ביום זה הוא מצוה ולמחר אותו הדבר בעצמו הוא עבירה ואי אפשר לפרש הדבר כי המשכיל יבין מעצמו. ועל זה באה האזהרה (ראה יב, ד) 'לא תעשון כן לה' אלוֹקֵיכֶם' ר"ל כדמיון הזה ממש אותו הנהגה, כי באפשר היום המנהג הזה טוב ולמחרתו הוא בהיפך והבין! ", עכ"ל.

וכן אמר אדמו"ר הזקן מסאדיגורא וצ"ל (ראה אמת ליעקב פר' אחרי תרכ"ד) עה"פ "ואל יבוא בכל עת אל הקודש" שלא כל הזמנים והעתים שוים, "כי יש עתים לטובה ועתים לרעה כמו שמנה שלמה המלך ע"ה בספר קהלת (ג, ב-ח) כ"ח עתים, י"ד לטובה וי"ד להיפך. וכשהנהגה ח"ו בבחינת עתים לרעה אין האדם יכול לעבוד לה' באותו דרך של עתים לטובה, אבל העיקר בכל זה היא האמונה, כי האדם צריך להאמין באמונה שלימה שהכל הוא מאתו יתברך, בין כשהקב"ה מנהיג עולמו בי"ד עתים לטובה ובין כשמנהיג עולמו בי"ד לרעה בבחינת דין ח"ו".

הרי שכל זמן יש עבודה המיוחדת לאותו זמן, ואין לאדם להתעקש שהוא רוצה לעבוד את השי"ת דוקא בדרך שהוא עושה תמיד, אלא שצריך להאמין בה' ולבחון "מה חובתו בעולמו" "ומה ה' אלקיך שואל מעמך" במצבו שהוא עכשיו נמצא בה. השנה יש לנו הכנה אחרת לקבלת התורה משנים אחרים. ויהי רצון שתחזור "זיוון של בני ישראל" ונזכה לעשות רצונך בלב טוב ובלב שלם.

ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלוז טשארטקוב
מאנשטער

י"ב אייר תש"פ, כ"ז למסב"י

מכתב התחזקות (ט)

איתא במדרש ילקוט שמעוני (פר' פנחס רמז תשפ"ב): "אמר רבי לוי בכל חודש וחודש שבקיץ בקש הקב"ה ליתן לישראל מועד, בניסן נתן להם פסח, באייר נתן להם פסח קטן" עכ"ל. ומבואר מלשון המדרש דפסח שני הוא יום מועד. והחיד"א כותב (מורה באצבע ס' ח) "ירבה קצת בשמחה כי קדוש היום", ואכן רבים נוהגים לא לומר תחנון ב"ד אייר, ובאשל אברהם (סוף ס' קל"א) שואל מה ענין שלא לומר תחנון ביום זה דהרי כולנו טמאי מתים? ותירץ "דמ"מ נכון לנו לעורר זכות פסח שני שהיה נעשה בזמן שבית המקדש היה קיים ודבר אלוהינו יקום לעולם חיים וקיימים לעד".

הרי שגם בזמן הזה יש לנו לעורר זכות פסח שני, "ודבר אלקינו יקום לעולם ועד", ואכן השנה שאין אנו יכולים להתפלל במנין, ואנו אנוסים מלהיות ברוב עם ולהתאסף יחד בבית המדרש, אנו יכולים ליקח חיווך גדול מפסח שני, והוא מבואר מדברי מרן החתם סופר זי"ע (פר' בהעלותך) ששאל וז"ל "יש לדעת מה זו שאלה 'למה נגרע' הלא אונס רחמנא פטריה ואונסים היו, גם אריכות לשונם לבלתי הקריב את קרבן ה' במועד" בתו"ך בני ישראל"ל חיבות אלו נראים כיתר.

על כן נראה לי דידוע מצוה הנעשית בכנופיא מגיע לכל אחד שכר הרבה יותר ממצוה הנעשית ביחידות, דאינו דומה רבים העושים מצוה ליחידים העושים, וגם מצוה הבאה מזמן לזמן חביבה בשעתה טפי משארי מצות שאין להם זמן קבוע. ואמר כי האנשים יחידים היו במצות מת מצוה שקברו, ואמרו עתה נהי נמי שנהיה פטורים מעשות הפסח כי העוסק במצוה זו פטור מאחרת, מ"מ נפסיד, כי מצות המת עשינו ביחיד וגם אין קבוע לה זמן, ולא חביבה כולי האי, ואיך יתכן שנפסיד עי"ז מהקריב קרבן ה' במועד"ו דייקא ר"ל שקבוע לו זמן ובזמנו, וגם בתוך בני ישראל שבא בכנופיא?

ובאתה התשובה 'איש איש כי יהיה וגו' ועשה פסח לה', ר"ל לא לבד שהוא פטור דאונס רחמנא פטריה, אלא יהיה נחשב כאלו עשה פסח בכנופיא לה' כי חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו כאלו עשאה, ולא עוד אלא שיזכה גם לפסח שני. ולא לבד לדורותיכם דמאחר שעברו הירדן נתעברו זה

בעד זה וא"כ פשיטא שיהיה לו חלק במצות אחיו דכל ישראל ערבים, אלא גם לכם שעדיין לא נתערבתם מ"מ יהי' נחשב כאילו עשה פסח לה' וק"ל". עכ"ל החתם סופר.

היוצא מדבריו דמי שנאנס והוכרח להתפלל ביחידות מחמת שהיה עוסק במצות "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" יקבל שכר כמו המתפלל בציבור! ויש בדבריו גם חיזוק גדול ליום ל"ג בעומר הבא ומתקרב לקראתו. מדי שנה בשנה אלפים ורבות יהודים כן ירבו, עולים למירון בכנופיה להתפלל אצל קברו הקדוש של רשב"י ולשמוח בהילולא דבר יוחאי ולהיות בהדלקה על קברו. בזמנו רכש הרה"ק מרוזין זי"ע את זכות ההדלקה בכסף מלא לקנין עולם, ודבר זה עבר בירושה לזרעו אחריו, והיום מרן אדמו"ר שליט"א מבאיאן מדליק ההדלקה, ואמר אדמו"ר הזקן מסאגורא זי"ע שרבות נשמות ישראל באים על תיקונם על ידי הדלקה זו שנעשה לכבוד התנא האלקי רשב"י זי"ע.

המסורת לעלות למירון ולהדליק שם הדלקה הוא מנהג ותיק ביותר, וכבר מוזכר באגרת שכתב רבינו עובדיה מברטנורה בשנת רמ"ט, וז"ל: "בי"ח אייר יום מיתתו דרשב"י באים מכל הסביבות ומדליקים עליה אבוקות גדולות מלבד מה שמדליקים עליה נר תמיד, והרבה עקרונות נפקדו וחולים נתרפאו בנדר ובנדבה שהתנדבו למקום ההוא". ובשדי חמד (מערכת ארץ ישראל, אות 1) כותב, "שמענו שמרן הבית יוסף וגדולי דורו היו עולים למירון מקום קבורת רשב"י וששים ושמיים ביומא דהילולא דיליה". גם מחוץ לארץ היו נוסעים במיוחד למירון וכדאיאיתא בספר תבואות הארץ להר"י שוארץ (משנת תקצ"ג), וז"ל: "ובכל שנה ושנה בהגיע יום ל"ג בעומר, יחוגו שם אחינו היהודים חג גדול על קבר רשב"י, וזולת אנשי ירושלים וכל יושבי ארץ יהודה, עוד ינהרו המונים גם מעיר דמשק, מעיר בגדד, קאירא, ועוד ערים רבות".

ואותם שלא היו יכולים לנסוע, התאספו ביחד בשירה ובזמרה בבית מדרשם וחגגו שם הילולא דבר יוחאי. והשנה אנו אנוסים, ובמקום להיות במירון בהתאספות ראשי עם ורבות בני ישראל, או לחגוג ביחד בבית המדרש, אנו כלואים בבית, אמנם על ידי שאומרים "למה נגרע" יהא הדבר נחשב כאילו חגגנו ההילולא בכנופיה כנ"ל. ויש לציין לדברי הרה"ק מרוזין זי"ע (מובא בספר תפארת ישראל להחסיד המופלא ר"ש טלינגטור) שאמר פעם בלשון קדשו: "יש שוטים שאומרים שכח הצדיק הוא ממה שנוסעים אליו הרבה אנשים ונותנים בו כח, אבל הם שוטים, כמו אלו שחושבים אשר שבת מקבלים על ידי חתיכה גדולה של דגים ומלבוש לבן, אם כן מה עשה רבי שמעון בר יוחאי במערה שלא היה לו כל זאת? אבל האמת ששבת אינו תלוי בכל זה ולהיות גיטער יוד (צדיק) גם כן אינו צריך לכל זה".

והרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע אמר שהרה"ק מרוזין אמר ממירא זו זמן קצר לפני שאסרוהו במאסר על ידי ציווי הצאר ימ"ש, ורצונו הק' היה להראות שעבודתו הק' שהיה עובד בתוך עם סגולה, ימשיך בזה גם בימים וחדשים שהוא יושב בדר תפוס במאסר.

ולימוד זה אנו צריכים ללמוד מרשב"י, שכמו שרבי שמעון בר יוחאי התעלה מעלה מעלה במערה, "במערות צורים שעמדת שם קנית הודך והדרך", דייקא "שם" כאשר היה יושב שם בדידות, "שם" קנה רבי שמעון בר יוחאי מעלותיו הנשגבות. והדבר מבואר בגמרא (שבת לג:) דכאשר יצא רשב"י מהמערה וחותנו רבי פנחס בן יאיר ראה את גופו של רשב"י שהיה מלא סדקים מחמת החול שישב בו, אמר לו רבי פנחס בן יאיר "אוי לי שראיתך בכך", השיב לו רשב"י, "אשריך שראיתני בכך שאילמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך".

וממשיך שם הגמרא ומספר שקורם שהיה רשב"י במערה, כשהיה מקשה קושיא, היה רבי פנחס בן יאיר מתרץ לו בשנים עשר תירוצים, ואחר יציאתו מן המערה, כשהיה רבי פנחס בן יאיר מקשה איזה קושיא היה רשב"י מתרצו בעשרים וארבעה תירוצים. הרי שהיסורים הקשים שסבל רשב"י בישיבתו במערה כשישב שם בדד עם בנו רבי אלעזר, הם הם שגרמו לו להתעלות יותר בהשגת וקדושת התורה.

כמו כן אנו צריכים ויכולים להמשיך בעבודתינו גם כשיושבים בבידוד, ולא רק להמשיך, אלא גם להתעלות מעלה מעלה לפי מדרגתינו, מכח העבודה החדשה בבידוד, ואע"פ שגלינו מבית המדרש ואנו כלואים בבית, אנו יכולים ליקח נחמה מדברי רשב"י (מגילה כט.) וז"ל "תניא רשב"י אומר, בא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה, שבכל מקום שגלו שכינו עמהן". הרי שבכל מקום וככל מצב נמצא השי"ת, והשכינה הק' עם כלל ישראל גם כשיושבים לבד בבידוד, וגם בבית יכולים לזכות לסייעתא דשמיא מיוחדת ולהתעלות מעלה מעלה.

בברכת "ברוך שאמר" שאנו מברכים בכל בוקר, אנו משבחים ומפארים להשי"ת, "ברוך גזור ומקיים" שהקב"ה גזור גזירות ומקיימם, ושאלו המפרשים הלא יותר טוב היה אם לא היה גזור גזירות, ועל אחת כמה וכמה שלא היה מקיים אותם גזירות, ומהו כוונת הברכה?

ואמר על זה אדמו"ר הזקן מסאדיגורא זי"ע דבר נפלא. הוא היה תפוס במאסר יותר משנה, וגופו הקדוש היה שבור ורצון מרוב הסבל והצער שסבל שם, וכאשר יצא הרבי מהמאסר, שאלו אותו מעין היו לו הכוחות לסבול היסורים הגדולים?

והשיב הרבי שאם מלך בשר ודם גזור על האדם גזירת יסורים, יכול להיות שהאדם לא יהיה מסוגל לקבלם וימות תחתם, אבל אם הקב"ה גזור חס ושלום יסורים על האדם, אז הבורא ב"ה בכבודו ובעצמו מקיים את האדם שיוכל לסבול היסורים, וזהו "ברוך גזור ומקיים", שבאותו זמן שהקב"ה גזור על האדם, הוא גם "מקיים", שנותן כח באדם שיוכל לסבול הגזירה.

ולמוד זה יכולים להוציא מל"ג בעומר, שכמו שהקב"ה גזר על רשב"י לשבת במערה, "ומקיים" כן נתן בו כח לסבול היסורים הקשים ולא עוד אלא גם להתעלות, ש"שם קנית הדרך והדרך", כן נזכה כולנו להתעלה מעלה מעלה משיבתינו בבידוד ויהא נחשב מחשבותנו ורצוננו הטובים, כאילו קיימנו כל המצות בכל פרטיהן ודקדוקיהן, וכאילו היינו במירון בהילולא דבר יוחאי.

ולעת כזאת יש להזכיר דברי אדמו"ר הזקן מטשארטקוב זי"ע בראשית מאמרו המפורסם בענין נסיעה אל הצדיק שקבע "הנה עיקר הנסיעה להצדיק הוא ההכנה", ולכן הגם שאנוסים אנו מהנסיעה, אבל ההכנה אנו יכולים וצריכים לעשות!

וכן מסופר מעשה כזה (בספר בית ישראל להגה"ח ר' ראובן זק) מאדמו"ר הזקן מטשארטקוב. בעיר אוסיטלא היו גרים שני אחים, ר' אשר זעליג ור' וועלויל, שהיו מחשובי החסידים, והיה להם מנהג חק ולא יעבור לבוא מדי שנה בשנה לחג השבועות לטשארטקוב. פעם אחת קרה איזה אונס גדול ולא היה ר' וועלויל יכול לבוא, וביקש מאחיו שיזכירו אותו לפני הרבי איך שהיה משתוקק לבוא, ומחמת אונס גמור לא עלתה בידו. אחר יו"ט, נכנס ר' אשר זעליג לפני הרבי וסיפר לו איך שאחיו היה משתוקק לבוא ולא היה יכול. השיב לו אדמו"ר הזקן "אחיך היה פה ביו"ט ואפילו שתינו לחיים ביחד!"

דברי הרבי היו כחידא סתומה באזני ר' אשר זעליג, ולא העיז לשאול פשט הדברים. כאשר חזר לאוסיטלא, נכנס מיד לאחיו וסיפר לו דברי הרבי. מיד ענה לו ר' וועלויל, אכן אמת הדבר, ואני אסביר לך כוונת הרבי. כאשר הגיע היו"ט של שבועות היה קשה מאוד בשבילו להרגיש שמחת היו"ט כדבעי, בהעלותו על דעתו שאינו זוכה להיות בטשארטקוב במחיצת רבו ולראות פניו הקדושים, וכך נמשך אצלו כל היו"ט ברוח זו של עגמת נפש.

וביותר כאשר הגיע זמן נעילת החג והוא דימה בנפשו איך שכולם עומדים עכשיו בשולחנו של הרבי והוא נעלץ להישאר בביתו, היה הדבר מאוד קשה עליו ומרוב עגמת נפש נמנע בכסאו. פתאום החל לחלום שהוא נמצא עכשיו בטשארטקוב ועומד אצל שולחן הרבי, והרבי מאחל ברכת לחיים לכל הנאספים. ובתוך חלומו קרא הרבי שלא כדרכו לעברו: לחיים ר' וועלויל, ובשחוק קל על שפתיו נגע הרבי בידו לאחל לו לחיים.

ברגע זו התעורר ר' וועלויל מחלומו, ולשמחתו לא היה קץ, החלום היה בבהירות כה נפלא בלי שום עירבוב ובלבול, ממש כחזון של חלום אמיתי (ע' בזה באור החיים ריש פר' וישב ומקץ) והוא הרגיש בנפשו שלא היה זה חלום סתם אלא מראה ממרום, וזכה שאדמו"ר הזקן נתגלה לו בחלום. זה היה המדריגה של חסידים הראשונים שהיו מקושרים באמת ובאמונה לרבם, ועל ידי זה זכו להתקרבות יתירה גם שלא

לפני רבם, ולימוד זה אנו צריכים לקחת לעצמינו, שדביקות והתקשרות לצדיק יכולים לקיים גם שלא בפניו.

וכן ידוע העובדא (הובא בספר משכנות הרועים) מאדמו"ר הזקן הפחד יצחק מבאיאן זי"ע, שאחד מחסידיו הגיע לבאיאן אחרי הפסקה של שבע שנים, ואמר לו הרבי מבאיאן "כבר שלש שנים שלא היית כאן". החסיד התפלא על דברי הרבי, כי לא היה בבאיאן שבע שנים, ולא רק שלש.

החסיד לא הרהיב עוז בנפשו לשאול על זה, אך כשיצא, ניגש אל בנו של הרבי, הרה"ק ר' מנחם נחום זי"ע (לימים אדמו"ר מבאיאן-טשערנוביץ) וסיפר לו דברי אביו הק'. שאלו רבי מנחם נחום, אולי התכוון לנסיעה לפני שלש שנים? נזכר החסיד וענה כי אכן לפני שלש שנים הכין עצמו לנסיעה וכבר עמד בתחנה לנסוע לבאיאן, ובתוך כך הוצרך לחזור בל כרחו באופן נחוץ ולא היה יכול לנסוע. אמר לו רבי מנחם נחום: "תדע כשאדם מכין עצמו לנסיעה לאבי הק', כבר מאותה שעה הוא לוקח אותו על כתפיו, והרי הוא כאילו היה כאן!"

אכן "כדי הוא רבי שמעון בן יוחי לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו" (פסחים נא:). "תורתו מגן לנו היא מאירת עינינו ימליץ טוב בעדנו אדוננו בר יוחאי".

ידידיכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מאנשטער

כ' אייר ל"ה למסב"י תש"פ

מכתב התחזקות (י')

חיוזק גדול אנו יכולים ללמוד מפסוק הראשון בפרשתנו בפרשת בחוקותי. "אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם". ושאלו המפרשים למה קיום ושמירת התורה והמצות נקראת בלשון "הליכה"? ועוד שאלו, הלא "תלכו" היא לשון עתיד וכן "תשמרו" היא לשון עתיד, ולמה לא נכתבה בלשון הווה "אם בחוקתי הולכים ואת מצותי שומרים"?

ותירץ האור החיים הק' ז"ל "נתכוין לומר מה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת סג). 'חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאלו עשה', והוא מאמרו 'אם בחקתי תלכו' לשון עתיד, פירוש תחשבו ללכת וגו', 'תשמרו' גם כן תחשבו לעשות שמירה, 'ועשיתם אותם' פירוש מעלה אני עליכם כאלו כבר עשיתם אותם":

הרי שמי שרצה והיה לו תשוקה ללמוד ולהתפלל, ונאנס ולא היה יכול ללמוד ולהתפלל כאוות נפשו, יקבל שכר כאילו כבר עשיתם, כאילו היה עמל בתורה כראוי, וכאילו התפלל ברוב עם, ויזכה לכל הברכות האמורות בהמשך הפרשה.

ובספר אוהב ישראל מהרה"ק מאפטא זי"ע (חלק ליקוטים) שאל דברי חז"ל הנ"ל קשים להבין, דהוה סגי ליה לומר "חשב אדם לעשות מצוה ונאנס, הרי זה כאלו עשה", ולמה הוסיפו לומר "מעלה עליו הכתוב כאלו עשה"? וכתב האוהב ישראל כי חז"ל כיוונו כאן לדבר נפלא, להודיע רחמי ה' ית' וחסדו הגדול שמתנהג עמנו באהבה ובחמלה כאב הרחמן עם בנו יחידו וידידו. והוא, דכבר נודע שהקדוש ברוך הוא ברא עולמות לאין שיעור וגבול גבוה מעל גבוה, וכל עולם משונה מחבירו בבחינה אחרת, ורק מצוה שנעשתה בשלימות ולשמה מאירה בכל העולמות. אבל מי שרצה והשתוקק לקיים מצוה ונאנס ולא עשה, מעלה עליו הכתוב כאלו עשה למצוה זו בפועל להאיר בכל העולמות!

ויסוד דיוק דבריו מבואר מדברי רבינו עובדיה מברטנורא על המשנה (אבות ב, ב) "ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם" וכו' שכתב הרע"ב "מעלה אני עליכם שכר כאילו עשיתם זאת המצוה מממונכם ממש" ודו"ק. הרי כאשר חז"ל נקטו לשון "מעלה אני עליכם" או לשון "מעלה עליו הכתוב" הוי כאילו עשה ממש.

וכך היא לשון הרבי ר' יונתן אייבשיץ זי"ע בספרו יערות דבש (ח"ב דרוש ב' עמ' כד) "כללו של דבר הכל תלוי בעשיית המצות אם סיפק בדינו וזהו צרי ומזור לנו, כי בעו"ה אנחנו בגולה רובי מצוות אין לנו לקיים ובמה יתכפר ויתרצה עבד אל אדוניו, אבל זאת נחמתנו כי הואיל ואין סיפק בדינו לקיים המצוות יש לנו שכר כעושה מצוה רק זהו למי שלבו דוי וכואב על מניעת המצוה. בכיבוד אב ואם אמרו חז"ל (קידושין לא:) כי אי אפשר לקיים מצות כיבוד כראוי ולא יגיע אדם עד תכליתה בכל דקדוקיה, אמנם אם אין לו אב ואם והוא מצטער על זה שאין לו אב ואם כדי לקיים מצות כיבוד, אם כן יש לו שכר מה' כאילו קיימה בתכלית הקיום ותכליתו של המצוה בלי חיסור כלל".

ואע"ג דאונסא כמאן דעביד לא אמרין, בשו"ת חתם סופר (חו"מ ס' א) כתב "אמרו חז"ל מי שחשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאלו עשה, הרי אמרין דאונסא כאלו נעשה מעשה בפועל, דזהו מחסדי הבורא ית"ש על עושי רצונו". (וע"ע בשו"ת חת"ס יו"ד ס' שכב ד.ה. אבל סרבן) וכן כתב הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל (הקדמה לשו"ת טוב טעם ודעת מהדו"ת מאמר א) דאע"פ דבעלמא אונסא לאו כמאן דעבד, מ"מ בדיני שמים אונסא כמאן דעבד.

וכן מסופר (הובא בספר קול מבשר לסנהדרין) אודות הרה"ק ר' שמעלקי מעיקלשברוג זי"ע, שפעם כיבדו אותו בסנדקאות, ולבסוף נאנס והתאחר ולא הספיק לבא בזמן לברית. ובינתיים, כיבדו לסנדקאות למי שהוא אחר. אחר כך, ראו על הרה"ק ר' שמעלקי שהיה בדיחא דעתיה, בזמן שברך כלל, - כשקורה דבר כזה שהחמין מצוה כזו גדולה כסנדקאות - צריכים להיות להיפוך, בעצבות. ושאלו אותו לפשר הדבר, מה פתאום הוא כל כך שמח?

וענה להם, משום שבעצם, שום אדם אינו יכול לעשות מצוה בשלימות, ואפילו ללמוד תורה בשלימות גם אי אפשר, כי היצר הרע תמיד מזמן כל מיני עיכובים שונים. אבל כאן, הוא רצה לעשות את המצוה ורק שהיו מניעות שלא הצליח להספיק ולעשותה. וגבי חישוב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה, הרי איתא "חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאלו עשה", היינו, שבשמים זה נחשב למצוה. ולכן שמח, משום שמה שנחשב בשמים למצוה - 'מעלה עליו הכתוב' - היא בודאי מצוה שלמה וללא פניות.

וכן מובא אודות הרה"ק ר' מנחם מעדל מרימנוב זי"ע (בספר בנין שלמה (אבות ב, ב), מהגה"ח ר' מאיר לייביש זצ"ל אב"ד טורקא) שהלך פעם למקוה ונתקלקל המקוה, והיה הכרח לחזור לביתו בלא מקוה, ואמר אחר כך: "היום היה לי מקוה בכל הכוונות, כי תמיד שאני הולך אין כח ביד בשר ודם לכיין כל כוונות המצוה, אבל היום היה בבחינת חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, והכתוב יודע כל הכוונות!"

ובזה מבואר מה שמובא בספר כנסת ישראל (יד:) שאיש אחד שהיה בעל יסורים מרובים רח"ל, התנצל מאוד לפני רבו הרה"ק מרוזין זי"ע איך שהיסורים מבטלין אותו מתורה ותפלה, והשיב לו הרה"ק מרוזין "מנין אתה יודע מה הדבר היותר חשוב לפני השי"ת, אם התורה ותפלה שלך, או היסורים שלך!" כלומר, שאדם זה שכל כך רצה והשתוקק ללמוד ולהתפלל ולא היה יכול מחמת יסוריו רח"ל, יכול להיות שהרצון והתשוקה שלו היה יותר חשוב ויותר חביב לפני השי"ת, יותר מעצם קיום המצוה בפועל, ומעלה עליו הכתוב כאילו קיים המצוה בשלימות בכל פרטיה ודקדוקיה!

ויש בזה חיוזק גדול למצבנו, שאנו אנוסים מללמוד ולהתפלל כראוי, ואין אנו יכולין לעשות חובותינו, וכל לבב דווי על ביטול תורה ותפלה ודיבוק חברים וכו', אמנם "העיקר הוא התשוקה, וכאשר אין לאדם פנאי ללמוד, על כל פנים לא יפול מהתשוקה להלימוד" (לשון הרה"ק רמ"מ מרימנוב הוא בילקוט מנחם עמ' רמא), וכך איתא בספר שם משמואל (פרשת ויקהל תרע"ג) שכתב "ומזה (מדברי גמ' שבת הנ"ל) לימוד לכל איש הבא להתקדש אל יפול לבו עליו לחשוב חשבונות לפי מצבו והלך רוחו שאיננו יכול להוציא מחשבתו לפועל, כי אפילו אי יחבנא ליה שחשבונו צודק שלפי בחינתו אין בכחו, מ"מ כאשר יגמור בלבו לעשות נחשב לו כאילו כבר עשה, ומצוה גוררת מצוה הרי ישיג כח חדש מה שלא שיער מראש, ובכח ההוא יעשה חיל, וכענין שאמרו ז"ל ברות (מדרש רבה רות, ג, ה) 'כיון שנתנה דעתה להתגייר השוה אותה הכתוב לנעמי', א"כ יתלבש רוח אחרת, ואיננו כלל אותו איש ואותה בחינה שמקודם".

וזכינו למעלה זו בעת קבלת התורה וכדיבאר האור החיים דברי הפסוק "והייתם לי סגולה מכל העמים" (שמות יט, ה) וז"ל "הכוונה בזה, מבטיחם ה' שיהיו סגולה גם שלא כפי המשווער, ויש הרבה ענפים בהבטחה זו, ראשונה על דרך אומרים ז"ל 'חשב אדם מישראל לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה נותנים לו שכר כאלו עשאה'".

והבני יששכר (דרך פקודך בהקדמה ג אות ד) ביאר על דרך זה מנהג אמירת תיקון ליל שבועות וז"ל "מקובל הדבר ביד חכמי ישראל ביש לאדם איזה מניעה בלימוד איזה ספר לגמרי, ע"כ מצד ההכרח הוא רק מתחיל ומסיים ויחשב לפני הבורא כאילו למד הכל, ע"כ המנהג הנהוג בכל תפוצות ישראל בליל מתן

תורתנו להתחיל ולסיים מכל ספרי התנ"ך ומשיתא סדרי משנה, בכדי שיחשב לפני הקב"ה כאילו למד כל התורה כולה בכתב ובע"פ.

ונחמה גדולה יש לנו בדבריו, שכעת גם אנו אין מספיקין ללמוד ולהתפלל כפי מה שאנו רגילים, ואם כי ישראל קדושים מתאמצים לעשות לפי מיטב יכולתם לפי המצב, אמנם הרבה סדרים חסרנו ולא זכינו לצאת ידי חובתנו, וזה נחמתנו, דכאשר אנו עושים לפי מיטב יכולתנו, אז "מעלה עליו הכתוב כאילו עשה".

וקבלה זו מיוסדת על פי דברי השל"ה הק' (הגהות לתודלות אדם, בית אחרון י') וז"ל "ראיתי וקבלתי אף מי שהוא עם הארץ גמור ומצטער מאד על מיעוט הבנתו ואינו מבין שום דבר, וקורא בכל לבו שמות של תורה שבכתב ותורה שבעל פה, כגון המזכיר שמות חמשה חומשי תורה חומש בראשית, שמות, תורת כהנים, חומש הפקודים, חומש משנה תורה, ואחר כך מזכיר שמות כל פרשה ופרשה מהחומש, בראשית, נח, לך לך, וכו', ואחר כך שמות נביאים ראשונים ואחרונים וכתובים כגון יהושע, שופטים, שמואל, מלכים, ישעיה, ירמיה, יחזקאל כו' וכן כולם.

ואחר כך שמות שיתא סדרי משנה זרעים, מועד, נשים, נזיקים, קדשים, טהרות, ושמות כל המסכתות ופרקיהן כאשר הם נרפסים בסוף הסמ"ג, ואחר כך שמות מדרשי רז"ל כגון רבות, תנחומא, ספרא, ספרי, מכילתא, תורת כהנים, מדרש תהלים, מדרש משלי, אבכיר, ילקוט ועוד הרבה כיוצא בהם, וכן מדרשים המדברים מסודות אלקיות, זוהר, ותקוני זוהר, ובהיר, ופרקי המרכבה, ופליאה, וקנה וכיוצא בהן, והוא קורא אלו השמות ונפשו חשקה בהן ובוכה על שאינו מבינם, אז הוא מרוצה להשם יתברך, ויזכה לזה לעתיד לבוא, ובתנאי שיסייעו בכל כחו לעזור לאותן המבינים בהם.

על כן יעשה כל אחד לוח שירשום כל השמות ויקרא אותם ויהיו שגורים בפיו, כי אף מי שאינו עם הארץ, מכל מקום ראיתי בני עלייה והנה מועטים הזוכים ללמוד כולם, וקריאת השמות תועיל להיות נחשב כאילו עיין ולמד כולם, ובתנאי כשעושה כל המוטל עליו ובכל יכלתו, וישמע חכם ויוסף לקח".

ויסוד זה מובא להלכה, דפסק בשולחן ערוך (או"ח ס' קנ"ה), "אחר שיצא מבית הכנסת ילך לבית המדרש ויקבע עת ללמוד", וכתב שם המשנה ברורה, "ואפילו אם אינו מבין מה שלומדים מ"מ העכבה בבהמ"ד מצוה היא וכש"כ אם יוכל להבין מה שלומדים בהלכה או באגדה יקבע עצמו לשמוע ויעלה לו במקום למוד וכמו שאמרו חז"ל (דברים רבה פר' תבא) אמר ר' יהושע אמר רב נחמן כל מי שבא לבית הכנסת ושומע דברי תורה זוכה לישב בין החכמים לעתיד לבוא שנאמר אוזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין".

ובשו"ע הרב הל' תלמוד תורה (פ"ב, סע' יג) כתב, "בתורה שבע"פ אם אינו מבין הפירוש אינו נחשב לימוד ואע"פ כן יש לאדם לעסוק בכל התורה גם בדברים שלא יוכל להבין ולעתיד לבוא יזכה להבין ולהשיג כל התורה שעסק בה בעוה"ז ולא השיגה מקוצר דעתו". וכן כתב בספר חסידים (ס' תתשס"ד) "ואם האדם טורח לדעת בזה העולם למודים, אע"פ שאין לו לב עתה יהיה לו לב במתיבתא דרקיע" ובפי' מקור חסד ציין לדברי מדרש משלי (פ"י עה"פ לא ירעבי ה' נפש צדיק) "צדיק בשעת פטירתו המלאכים יזכירו אותו מה שלמד ונעלם ממנו כדי שלא יתבייש".

הרי שמי שהשתדל ללמוד, ומחמת אונס גמור לא היה יכול, או שאינו מסוגל, יזכה בעולם הבא לישוב בין החכמים, ובקרב חכמים תלין. ולשון מופלא מאוד מצינו במדרש (אגדה בראשית פד.) וז"ל "לעתיד לבוא עתידין להיות תמהין, מה הוא כך פלוני שישב ולא שנה מימיו ולא קרא, והרי הוא יושב עם האבות ומסיח עמהן? והקב"ה אומר להם, מה לכם תמהין, לא זכו אלו אלא מפני ששמעו לי בחייהן!"

ושאלתי את מרן הגאון רבי אברהם גורביץ שליט"א ראש ישיבת גייטסהעד לפשר דברי המדרש, איך שייך לומר על מי שלא קרא ושנה מימיו שאדם זה שמע להקב"ה? והשיב שצ"ל שכוונת המדרש היא על דרך הנ"ל, שמיידי במי שהיה אונס שלא היה מסוגל ללמוד, והשתדל בכל כוחו ולא הבין, ובעולם הבא יזכה להבין כנ"ל, וכן השיב מרן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א.

ודבר חיזוק אמר מרן החפץ חיים זי"ע שנשאל אודות דברי הזוהר הק' "אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרכת לעילא", דמי שלומד בלי יראת שמים אין תורתו מתקבלת למעלה בשמים. ושאלו אותו, דמי יוכל להתפאר בעצמו שלומד לש"ש בדחילו ורחימו כדבעי, ואם כן תורתנו מה תהא עליה?

והשיב החפץ חיים במשל ממה שראה עיניו, (וראה בספר שיח צבי עמ' קסט מהגרצ"ה פרבר מה שפירש עור בזה) שהכיר יהודי אחד שהיה אופה והיה לו חנות למכור לחם וחלות ומעשה אופה וכדומה, ופעם אחת התאונן יהודי זה באזני החפץ חיים איך שקשה לו הפרנסה ובקושי מרויח איזה פרוטות, שאין החנות מכניס לו די מחסורו. אחר כמה שנים פרצה מלחמת העולם הראשונה, שוב פגש החפץ חיים אותו יהודי, והפעם סיפר היהודי איך מזול השתפר ונכסיו מצליחים וחנותו מביא לו הכנסה טובה.

והתפלא החפץ חיים איך זה יכול להיות, שדייקא עכשיו בזמן מלחמה כאשר גם אנשים גבירים ירדו מנכסיהם ונעשו עניים, איך שייך שהוא עולה ומצליח. והשיב האופה שהיינו הך: לפני המלחמה כאשר היה תבואה ולחם מצוי ולא היה זמן של רעב ומחסור, היו האנשים מדקדקים היטב איפה יכולים למצוא הלחם ההכי טוב, ואם היה לחמו ישן קצת או נאפה יותר מדי וכדומה, לא רצו לקחת אותו ונשאר בחנותו, אבל היום שיש מלחמה ורעב בעולם, כולם יודעים שא"א לדקדק בכל זה וצריכים לקנות כל מה שיכולים למצוא, ומיד שהוא אופה משהו כבר קונים אותו בלי לדקדק כלל על טיב האוכל וטעמו.

וסיים החפץ חיים שכן הדברים לגבי התורה, בדורות הקודמים כאשר היו צדיקים הרבה שלמדו תורה לשמה, על דור כזה נאמר "תורה בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא" שאין הקב"ה מקבל תורה שלא נלמדה בשלימות ויש בה חסרון, אבל בזמן הזה שנתמעטו הלבבות והלומדים, אין הקב"ה מדקדק עמנו כמו בדורות הראשונים ומקבל באהבה ורצון כל מה שלומדים.

וכזה כתב החיד"א (הג' ברית עולם) שהובא בכתבי רבי חיים וויטאל (שער הגלגולים הקדמה לח) שאמר לו האר"י ז"ל "כי אין גדלות הנפש תלויה כפי מעשה האדם, רק כפי הזמן והדור ההוא, שעתה גברה מאד הסט"א, והמעט שעושים עתה חשוב לפניו יתברך כהרבה שהיו עושים הראשונים".

ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מאנשטער

כ"ו אייר מ"א למסב"י תש"פ

מכתב התחזקות (יא)

בשולחן ערוך (או"ח ס' תכ"ח) נפסק "לעולם קורין פרשת במדבר קודם עצרת, וסימן מנו ועצרו", וביאר שם המשנה ברורה "פירוש, במדבר שהוא מנין בני ישראל, קודם עצרת". וצריכים להבין מה השייכות בין מנין של יוצא צבא לקבלת התורה, הלא יוצא הצבא היו אותם שיצאו למלחמה וכדביאר המלבי"ם, "שבעת ההוא היו מוכנים לכנס לארץ ישראל, והיה צריך לדעת מספר צבא המלחמה ולסדרם בדגלים כמחנה ההולכת למלחמה שמסודרים במערכה", ומה הקשר בין זה לקבלת התורה?

וברמב"ן כתב ביאור אחרת וז"ל "יתכן שיהיה פירוש 'כל יוצא צבא', כל היוצאים להקהל בעדה, כי הנערים לא יקהלו בתוך העם כי כל אסיפת עם תקרא 'צבא', וכן 'לצבא צבא בעבודת אהל מועד' (להלן ח כד), 'ישוב מצבא העבודה' (שם פסוק כה), 'במראות הצובאות אשר צבאו' (שמות לח ח), וכן 'צבא השמים' (מ"א כב יט), 'וכל צבאם צויתי' (ישעיה מה יב)".

והגאון ר' שמשון רפאל הירש זצ"ל הרחיב על זה בביאורו וז"ל "צבא במקרא אינו מציין בהכרח ואף לא כהוראה עיקרית חיל מלחמה או שירות למלחמה, (וציין הרבה מקורות לזה עיי"ש), גם בפסוקנו צבא אינו מורה בהכרח על שירות למלחמה אלא יוצא צבא בישראל מציין כל אדם המחויב בעת הצורך לצאת מחייו הפרטיים ולהיכנס תחת עול עבודת הציבור, הוי אומר כל מי שהציבור יכול לסמוך עליו לקיים את מטרותיו היינו כל זכר מבן עשרים שנה ומעלה".

ויש בדברי הגרש"ר הירש לימוד חשוב הנוגע לנו כעת, שגם עכשיו הוא "עת הצורך לצאת מחייו הפרטיים", לצאת מגדרו ולתת מכוחו וזמנו ביתר שאת לטובת בני משפחתו, שכל ראש משפחה נעשה כעת ראש מוסד, וצריכים לנהל כמה מוסדות בתוך ביתו, ולפקח ולדאוג על עסקי ביתו במה שהם צריכים ברוחניות ובגשמיות, ואיך הם מרגישים ומה מצב רוחם.

ודבר נפלא איתא במכתב אליהו (ח"א בהקדמה, עמ' יח) מהגר"א דסלר, וז"ל: "מי ששאיפתו ללמד באה מתוך מדרגה פנימית של חסד, בשבילו כל שהתלמידים קטנים יותר יגדל ערך החסד ותגדל דבקוהו בקונו, אך מי שחסר לו בפנימיות ובשאיפתו ללמד מעורב גם 'שלא לשמה' של כבוד וכדומה, כל שהתלמידים גדולים טפי עדיף כי הוא ייבנה מהתלמידים וגם זכותם תסייע אותו".

וכן כתב הפלא יועץ (ערך תורה), וז"ל: "ולא טוב עשו התלמידי חכמים שאינם רוצים ללמוד בניהם ועם תלמידים קטנים מפני שדומה בעיניהם כביטול בית המדרש, ומי שמעשיו לש"ש לעשות נחת רוח ליוצרינו וכו', לא יחוש על כל זה רק יבחר לו את אשר הוא יותר נחת רוח ליוצרינו ויותר עושה נחת רוח ליוצרו במה שלומד את בן חבירו ואת בנו אפילו א' ב' הבל שאין בו חטא ממה שילמד הוא בעצמו נגעים ואהלות ואם אין גדיים אין תיישים וראוי לקיים בזה ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, שכמו שאם הוא לא היה בר הכי ללמוד את בניו היה רוצה שאחרים יחוסו עליו וילמדו את בניו תורה, כן צריך הוא לחוס על אחרים ללמד את בניהם תורה".

והגם כי התעסקות בצרכי הבית נוטל זמן הרבה ומבטל האדם מלימודו, אין לו להצטער על זה, וכדאיתא בספר מגיד מושרים למרן הבית יוסף (עמ' קיט), "ולא תצטער על דאת מטפל בצורכי ציבורא ועל ידי כן אתה מבטל מעסקא דאורייתא דאדחו בזה וגם מזה על תנך ירך, כי שניהן כאחד טובים ועל ידי הכל אדם זוכה לחלוקא דרבנן, דעסק התורה לחוד, ותפלה לחוד, וצרכי ציבור לחוד, לכן התעסק בכולהו".

וכך הם דבריו הנפלאים של הגאון האדיר רבי חיים עוזר גראדזינסקי זצ"ל בהקדמתו לספרו שו"ת אחיעזר, "עד עתה נמנעתי מלהוציא לאור חידושי תורתך ושאלות ותשובות אשר אתי בכתובים מפני עול ההוראה ועבודת הציבור אשר הוטל עלי בעודני צעיר לימים, דתמיד נתתי משפט הקדימה לענינים הציבוריים והכללים על עניני הפרטיים, נוסף לזה הטרדות התכופות לא נתנני לסדר חידושי אשר רובם כתבתי בין פרק לפרק ובין גברא לגברא, אבל עברו ימים רבים ולא נפנית לזה, גם כאשר מד' מצעדי גבר טעו וטלטלני טלטלה בימי המלחמה מחוץ לעיר, גם שם לקחו את לבבי הענינים הכלליים ולא עלתה לי לסדר רק מעט, בין כה קרבו ימי הזקנה ואמרת עת לעשות לביתי".

וגודל החשיבות והמצוה לתת מזמנו לדרוש בשלום אחרים ובצרכיהם, ואיך הם מרגישים וכו' נראים מדברי הפסוקים במגילת רות, וכדכתיב "והנה בועז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ויאמרו לו יברכך ה'" (ובגמרא ברכות נד). למד מכאן שבעז התקין שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם, בשמו של הקדוש ברוך הוא, וכתב שם רש"י "ולא אמרין מזלזל הוא בכבודו של מקום בשביל כבוד הבריות להוציא שם שמים עליו, ולמדו מבעז שאמר ה' עמכם".

וכן מובאים הדברים במדרש (רות ד, ה) "שלשה דברים גזרו בית דין של מטה והסכימו עמהם בית דין של מעלה, ואלו הן, לשאול שלום בשם, ומגלת אסתר, ומעשרות, שאילת שלום מעיין, עמד בועז ובית דינו והתקינו לשאול שלום בשם שנאמר 'והנה בועז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם'".

וצריכים להבין טעם הדבר, למה תיקן בועז ובית דינו שמותר לומר שם השי"ת כדי לשאול בשלום חבריו, ואין זה נקרא מוציא שם שמים לבטלה? ועמד על זה המלבי"ם בפירושו על רות (ב, ד) וכתב הסבר נפלא וז"ל "בועז ובית דינו תיקנו שיהיו שואלים שלום חבריו בשם, והיה בעצת הסנהדרין כמ"ש בברכות (ג). 'וכי תימא בועז מדעתיה דנפשיה קאמר תא שמע ואומר עת לעשות לה' הפרו תורתך', כי אין להזכיר שם שמים לבטלה, אך בראותם אז שהיה ביניהם גזל משפט וצדק וגם אל שופטיהם לא שמעו כמ"ש 'ויהי בימי שפוט השופטים', וכאשר נתמנה בועז לשופט תיקן שיהיו שואלים שלום חברו בשם, לקבוע בלבם כי ה' משמים משקיף עליהם ועל שלומם, ושלוהם הקבוצ משהתחיל עם השגחת ה' עד שה' הנקרא שלום משתתף עם שלום שבין אדם לחברו, וגם התעוררות שישוו ה' לנגדם תמיד וגם בדברים שבינם לבין רעיהם ודרישת שלומם וטובתם".

הרי שבזמן דורו של בועז, לא התנהגו כנכון בעניני בין אדם לחברו, ורצה בועז לקבוע בלב כל אחד ואחד שכל יהודי יש לו קדושה גדולה, לכן כמו שצריכים לאמר "ברוך אתה ה' וכו' אשר קדשנו במצותיו וצונו" וכו' כאשר אנו מקיימים מצוה, כן צריכים לדעת כמה גדול המצוה לשאול בשלום חברו עד שמותר להוציא שם שמים עליו ואין זה נקרא לבטלה ח"ו. וכזה העיד בעל יסוד ושוורש העבודה על עצמו (בצוואתו ס' מה) "ומעיד אני על עצמי שהיה שמחה עצומה בלבי בקיום מצות עשה זו של ואהבת לרעך כמוך ממש כקיום מצות עשה של הנחת תפילין קדושים".

וחיזוק גדול יכולים אנו להוציא מן דברים הנ"ל בימים אלו שאנחנו נזהרים בזהירות יתירה ושמירה גדולה לא לפגוע ח"ו בשלום הבריות של אחרים, ואנחנו משתדלים לעשות ולפעול לטובת ולשלום בני משפחתנו שיחיו, שכמו שחל שם שמים על חפץ של קדושה, כמו כן ועוד יותר, חל שם שמים על יהודי שיש בו צלם אלקים, וצריכים להיזהר בכבודו ולדרוש ולהרבות בשלומם.

וכך נהגו גדולי ישראל בכל דור ודור, שלמרות שכל זמנם וכל רגע ורגע היו מוקדשים לה' ותורתו, היו מפרישים מזמנם היקר לשמוע זעקת בני ישראל ולדבר עמהם. וכן מסופר ממרן אדמו"ר רבי מרדכי שלמה זצ"ל מבאיאן שפעם בערב יום הכיפורים סמוך לערב, זמן שכל אחד עסוק עם עצמו להכין עצמו לכדבעי ליום הקדוש, נכנס אליו יהודי שהיה איש פשוט מאוד, והאריך בדבריו על דא ועל הא, והאדמו"ר ישב במתינות ושמע לדבריו זמן ארוך.

אחר שיצא האיש, שאל אחד המקורבים למה הרבי הוצרך להאריך בשיחה ביהודי זה ובפרט בעת כזאת, הרי היה צריך לומר לו הזמן עכשיו להאריך בשיחה דבר עמו. הרבי ז"ל השיב עם לשון הרמב"ן באגרתו "תתנהג לדבר כל דברך בנחת לכל אדם ובכל עת". הרי שהרמב"ן הדגיש ש"כל" דבריו יהיו בנחת, וזה גם ל"כל" אדם, וזהו גם ב"כל" עת, אפילו בערב יום הכיפורים !

וכן מסופר ממרן החפץ חיים זצ"ל שישב פעם כמה שעות בליל כל נדרי אחרי התפלה, לדבר עם איזה איש פשוט שהיה מרי לב, והחפץ חיים ישב עמו שעות רבות כדי לשמחו ולהשיב נפשו. ויש לציין דברי הפסוק במשלי (יא, יב) "ואיש תבונות יחריש" וביאר הרלב"ג שם "איש תבונות יחריש, אינו מבזה את שהוא רעהו, אבל יחריש כשידבר לשמוע דבריו ואע"פ שאינו אומר דבר שלא ידע אותו, הנה לכבודו ישמע דבריו ואע"פ שאין לו תועלת בדבריו".

וזהו מה שמצינו במשה רבינו "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" וכתב רש"י "נתן עיניו ולבו להיות מצייר עליהם" ובספר תפארת שלמה ציין לדברי חז"ל (תד"א פר' ד) "מפני מה זכה משה למאור פנים בעולם הזה, מפני שעשה רצונו של הקב"ה ומתאנח על כבודו של הקב"ה ושל ישראל". וזהו פירוש הפסוק "ויגדל משה" אימתי נעשה ונחשב כגדול, כאשר יצא אל אחיו וירא בסבלותם.

וזהו גופא הוי חלק מהכנתנו לקבלת התורה. בעשרת הדברות יש קע"ב תיבות, בחמשת הדברות הראשונות שהם מצוות בין אדם למקום יש קל"א תיבות, ובחמשת הדברות השניות שהם מצוות בין אדם לחבירו יש רק מ"א תיבות. וכתב על זה רבינו המבי"ט בספרו בית אלקים (שער היסודות פר' יב) "ומפני שחמשה דברות האחרונים הם קצרים הרבה מן הראשונים, וישאר בלוח השני פנוי בהיותו שוה בשיעור לראשון, נצטרך לומר כי היתה חקיקת וחריית החמשה דברות האחרונים שבלוח השני גדולה מחקיקת וחריית של לוח האחד חקיקה גסה מכילה בה' דברות האחרונים הקצרים כל השיעור שמכיל בדברות הראשונים הארוכים, כדי שיהיה נקרא ונראה יותר מה שהוזהרנו בינינו לבינינו, שיצר האדם רע מנעוריו לתאותם ממה שהוא בינינו לבינו ית' שאין היצר מקטרג עליו על כך" עכ"ל המבי"ט.

ולא רק שאין האדם מפסיד מזה שנותן מזמנו וכחו לטובת אחרים (וכדהבאנו לעיל מרבינו הבית יוסף), הוא גם ירויח מזה, וכך הוא לשון מרן החתם ספר זצ"ל (בהקדמה לשו"ת חת"ס סופר יו"ד הנקרא פתוח חתם) עה"פ (בראשית י"ז) "המכסה אני מאברהם אשר אני עושה כי ידעתי למען אשר יצוה את ביתו ואת בניו אחריו ושמרו דרך ה'", וז"ל "נלענ"ד בודאי אם היה אברהם אבינו במדריגת הנבואה שיתגלה אליו דבר משפט אשר יעשה באומה או בעיר אחרת פלוני לא ימנע ממנו הנבואה כמו שנגלה לישעיה ירמיה ויחזקאל כמפורש בריש ירמיה 'נביא לגוים נתתיך' גם במה שאינו נוגע לאומה ישראלית כלל.

אך אברהם אבינו באמת לא הגיע אל מדריגת נבואה כזו כי לא היה לו פנאי להתבודד עצמו במחשבתו ולקשר עצמו במדריגת נבואה כזו לפי שהיה מוטred תמיד בלימוד התלמידים והיה דעתו מעורב בין הבריות להכניסם תחת כנפי השכינה, והם בתחילת לימודם היו במדריגה פתוחה עד שהיה צריך להכניסם לאט לאט ועל שהתנוגע נפשו תמיד להתעסק עם קצרי דעת כאלו לא נשאר לו פנאי להתבודד מחשבותיו לנבואה כזו.

אך ה' הטוב היודע מצפוני לב ונפש, ידע את אברהם, אמר הלא זה עבדי אברהם אם גם כי לא הגיע אל מדריגת נבואה כזו, מכל מקום לא יתכן לכסות ממנו דבר כי אין חסרון בשלימות נפשו, וכל מיעוט הכנתו אל הנבואה הוא רק על ידי שהוא מטריד עצמו לכבודי ולמעני משליך נפשו מעגל וגזול ממנה מעלת הנבואה, אם כן לא יתכן שצדיק כזה יפסיד על ידי עבודתו באהבתו אותי, וזהו תואר הקרא, אמר השי"ת 'המכסה אני מאברהם', היתכן שאכסה מאברהם 'אשר אני עושה' הלא ידעתי כי כל מיעוט הכנתו לנבואה הוא 'למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריי ושמרו דרך ה'', אי לזאת שכרו מאתי תצא שבכל מיעוט לנבואה אגלה לו כל צפון ולא יסתר ממנו דבר.

ודבר זה מוסר השכל להשלם, אם אמר יאמר עבד העברי חשקה נפשי בה' וחפץ אני להתקרב אליו, ואיך אעשה זאת למעט בלימודי מושכלות שלימות נפשי כדי להשלים נפש חברי? התשובה אליו, 'היפלא מה' דבר' למלאות לך שלימות מה שהחסרת לכבוד שמו, ויספיק לך זמן המועט להשיג השגות רבות ונשגבות עוד יותר מכדי יכולת שכלך", עיי"ש עוד.

ויסוד כזה כבר מובא במדרש שמואל (אבות, פר' 1), על דברי המשנה דאחד ממ"ח קניני התורה הוא "הלומד על מנת ללמד". וכתב על כך המדרש שמואל דבר חידוש וז"ל "וזה כי ידוע כי המתפלל על חבריו הוא נענה תחילה ועל כן מי שכל תכלית למודו הוא כדי ללמד לאחרים הוא נענה תחילה ומלמדן אותו מן השמים ושערי תורה נפתחין לפניו".

ובזה מבואר מה שכתב זקני אדמו"ר מטשארטקוב זצ"ל בספרו גנזי ישראל (פר' אמור שנת תרס"א), וז"ל: "ידוע שיש שתי דרגות בצדיקים, יש צדיק אחד שהולך לדרכו ועובד ה' בתורה ותפילה ומצות ואין לו שום עסק ודברים עם דורו ויוכל להלוך מדרגה לדרגה הלאה, ויש צדיק אחד שכל עבודתו אך לטובת דורו, ואם כי על ידי זה יעצור ויתבטל מתורה ותפלה ומצות, עכ"ז, כל מגמתו לעשות לטובת אנשי דורו, לתקנם ולהוליכם בדרך העולה בית א-ל, ועל זה נאמר: 'אם דומה הרב למלאך ה' צבאות', כלומר כמלאך שהוא עומד ולא הולך, 'יבקשו תורה מפיו', כי טובה גדולה תצמח לאנשי דורו על ידי צדיק כזה, ועם כל זה לא יקופח מאת ה' אף שע"י העבודה הזאת לא יוכל לעסוק בתורה ותפלה ומצות למענו.

וזה נוכל לומר כוונת הכתוב, 'צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה', כי ידוע שהתמר בשביל שעושה פירות הוא קטן בקומה, לא כן הארז שהוא אילן סרק וגדול בקומתו, וזה שאומר הכתוב, צדיק כזה, שהוא כתמר, שעושה אך בשביל דורו לעשות פירות, אל יפול לבבו כי יבצר ממנו מאומה, כי עכ"ז 'ישגה כארז בלבנון' בקומתו ובמדריגתו."

ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלוז טשארטקוב
מאנשטער

ג' סיון תש"פ מ"ז למסב"י

מכתב התחזקות (יב)

כתיב במגילת רות (ד, א) דכאשר בועז הסכים לייבם את רות, "ובועז עלה השער וישב שם והנה הגואל עובר אשר דבר בועז", שהקב"ה הזמין שיעבור הגואל דרך שם כדי שיוכל בועז לבקש ממנו רשות לייבם את רות, ואיתא על זה במדרש (רות רבה פר' ז אות ו) "ר' אליעזר אומר בועז עשה את שלו ורות עשתה את שלה ונעמי עשתה את שלה, אמר הקב"ה אף אני אעשה את שלי. א"ר שמואל בר ר' נחמן אפילו היה בסוף העולם הטיסו הקב"ה והביאו לשם שלא יהא אותו צדיק יושב ומצטער מתוך ישובו".

וכן מצינו כלשון הזה במשה רבינו כשבא למנות את בני לוי וכדכתיב (במדבר ג, טז) "ויפקוד אותם על פי ה' כאשר צוה" וברש"י איתא "אמר משה היאך אני נכנס לתוך אהליהם לדעת מניין יונקיהם, אמר לו הקב"ה עשה אתה שלך ואני אעשה שלי. הלך משה ועמד על פתח האהל והשכינה מקדמת לפניו ובת קול יוצאת מן האהל ואומרת כך וכך תינוקות יש באהל זה לכך נאמר על פי ה'".

וכמה גדול החיזוק בדברים אלו, שאין דורשים מן האדם לעשות מה שאינו מסוגל ושהוא למעלה מכוחותיו, ורק צריך לעשות את שלו, וכאשר האדם זוכה לעשות מה שמוטל עליו ועושה את שלו, הוא מקבל סייעתא דשמיא מיוחדת להתגבר על קושי המצב, והקב"ה אומר אליו "אף אני אעשה את שלי". ויש בזה הוראה גדולה לקבלת התורה, והיינו שלפעמים האדם מייאש את עצמו שחושב שהדבר כבד ממנו וקשה מדי לו לקיים המוטל עליו, אולם האדם צריך לדעת יסוד הנ"ל "עשה אתה שלך ואני אעשה שלי".

וכאשר האדם עושה את שלו, הוא זוכה לברכה למעלה מדרך הטבע, וכן הבטיחו לנו חז"ל (אבות ו, ב) "כל מי שעוסק בתורה הרי זה מתעלה", ובפירוש תפארת ישראל ביאר שאמרו "כל מי" שלא תאמר שרק אדם שיש לו שכל טוב וחריף יכול לזכות לכתר תורה, דזה אינו, אלא כל מי שעוסק בתורה מתעלה, ואף מי אין לו שכל גדול וכשרונות מיוחדים, יכול לזכות לכתר תורה והוא יתעלה מעלה מעלה. וכן מסופר (ספר דרכי משה החדש אות ו) אודות הגאון האדיר בעל מהר"ם שיי"ק זצ"ל שסיפר על עצמו, שבימי ילדותו

היה כח תפיסתו חלש כל כך עד שלא השיג להבין דף גמרא שלמדו עמו, שהיה זה למעלה מכח הבנתו, והוא לא השגיח על זה, ורק בזכות התמדתו העצומה בתורה נפתחו לו מעיינות החכמה עד שזכה להבין לימודו.

ויסוד זה מבואר מדברי המשנה (אבות ב, ה) "חמשה תלמידים היו לו לר' יוחנן בן זכאי, הוא היה מונה שבחן, רבי אליעזר בן הורקנס בור סיד שאינו מאבד טפה, רבי יהושע בן חנניה אשרי יולדתו, רבי יוסי הכהן חסיד, רבי שמעון בן נתנאל ירא חטא, ורבי אלעזר בן ערך מעין המתגבר", ודבר נפלא כתב המהר"ם שיק (בפירושו על אבות) וז"ל "ונראה כוונת ר' יוחנן בן זכאי שהיה מונה שבחן מפני שידע שבטבען לא היו מוכנים להיות כך אלא ע"י שקידתם וגילתם והתמדתם באו לידי מעלות ההם, לכן חשבם רבן יוחנן בן זכאי ללמוד מהם לתלמידים אחרים שג"כ יתמידו בלימוד התורה, ואז גם הם יבואו למעלות אלו התלמידים הגדולים.

אבל אם היו אלו המעלות מתנה מה שנתן להם שכל רב יותר מלחבריהם ולא משקידתם, למה מנה זאת הלא אין בזה מעלות עצמם כלל, וגם מה ילמדו התלמידים האחרים שלא חנן ה' אותם בדעת ושכל יתירה על חבריהם? ולכן בוודאי היה כוונתו להודיע שמחמת שקידתם ולא מחמת שכלם הגדול באו לידי מעלות ההם.

ולו חכמו ישכילו זאת גם התלמידים בדור הזה שרק אורות שאינם מתמידים בתורה ירדה פלאים קרן התורה וה' נותן שכל גם כעת לעוסקים בתורתו, אבל צריך האדם ליגע עצמו בתורה ואז יוכל לירד לעומקה, אבל לא יגעת ומצאת אל תאמין, ועל כן העיקר להתמיד בלימוד התורה וה' יחונן אותו בוודאי בדעת ושכל כדי לבוא לאמיתה של תורה" עכ"ל המהר"ם שיק.

ולרמוז ליסוד זה שהאדם יכול לזכות לברכה למעלה מכוחותיו, אנו נוהגים להעמיד אילנות בבית הכנסת בשבועות, והיינו שהמגן אברהם (ס' תצ"ד סק"א) מבאר ענין העמדת אילנות בבית הכנסת בשבועות "ונראה לי שיזכירו שבעצרת נידונין על פירות האילן (ר"ה טז) ויתפללו עליהם". והקשו כמה מפרשים שאין טעם זה מספיק, שלפי טעם המגן אברהם היה לנו להעמיד דוקא אילנות שעושים פירות, אבל לא ראינו נוהגים כן, ובדרך כלל מעמידים בבית הכנסת אילני סרק שאין עושים פירות, וטעמא בעי?

ובספר שובע שמחות מהרה"ק מנחם מנדל מסטריזוב זצ"ל (מגדולי תלמידי הרה"ק רמ"מ מרימנוב, והחזוה מלובלין) כתב דבר נפלא, שכתוב "אם בחוקותי תלכו וכו'" וכתב רש"י "שתהיו עמלים בתורה" ועל זה בא השכר "ונתתי גשמיכם בעתם ועץ השדה יתן פרי" וכתב שם רש"י "הן אילני סרק ועתידין לעשות פירות". ולזה ביום מתן תורה דייקא בזמן שנתקן הכל כעין דלעתיד, אנחנו מתפללים על זה שגם אילני סרק יוציאו פירות ע"כ.

וכן הוא גם בבני אדם, שאם הוא עושה את שלו ועמל בתורה, אז יזכה דאפילו אם היה דומה ח"ו לאילן סרק, עכ"ז הוא יזכה להבטחת "ועץ השדה יתן פרי" שיצא ממנו פירות יפים ומתוקים ויזכה להבין ולעלות בתורה, וכלשון האור החיים הק' (ויקרא כב, יב) "האדם יכול להשיג כפי התעצמותו בתורה אפילו יהיה במדרגה שאין למטה ממנה, אם יטריח ישיג הדרגות עליונות כפי שיעור היגיעה".

ויש ענין מיוחד להביא דברי שובע שמחות הנ"ל, משום דמובא בהקדמת ספרו, כי בשנת תקצ"א השתוללה מגיפה רח"ל בעירו אשר רבים חללים הפילה, והרה"ק מנחם מנדל מסר עצמו למיתה ואמר "הריני כפרת ישראל", מיד נפל גם הוא בין הנופלים והמגיפה נעצרה תיכף ומיד. ויהי רצון שגם עכשיו ימליץ טוב בעדינו.

וכדבריו איתא גם בדרשות מן חתם סופר זצ"ל (שבועות תקס"ב) וז"ל "ומשום כן נתנה התורה במעמד הנבחר והנפלא הזה בתחלת צאתנו מעבודת מצרים ולא היינו כדאים לזה, להורות כי אין מעצור ולא יתיאש אדם מחלקו בתורה אפילו אם יהיו בשפל המדרגה, מ"מ כמוהו כמו הגדול שבגדולים, ומשום הכי נוהגים להעמיד אילני סרק בבית הכנסת כי בשבועות נידונים על פירות האילן, ואילני סרק הם בבחינת עמי הארץ ומהם עושים מסעד בית ה' והם מחזיקי תורה, ועתידים אילני סרק שיטענו פירות כמו שילפינו מקרא (יחזקאל ל"ו ח) 'ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו, ופריכם תשאו לעמי ישראל'".

ולכן גם בעת כזאת שסדרי היום נשתבשו, ויש מניעות רבות וקשה ללמוד כדבעי, אל לנו להתייאש, וצריכים להתחזק ולהאמין שגם במצבנו אפשר ללמוד ושיצא פירות טובים ומתוקים, ובספר גזי ישראל מובא דבר נפלא שכתב זקני הק' אדמו"ר מטשארטקוב זצ"ל בחג שבועות, בעת מלחמת עולם הראשונה. בזמן המלחמה נחרבה חצירו הקדוש שהיה בית מוקד לאלפי נשמות ישראל וביתו המפואר נהרסה עד היסוד, והוצרך רבינו לברוח לווינה רחוק מריכוזי חסידיו בגלציה. ואמר אז הרבי מילים אלו:

"נראה לי, דמשום זה בחר ה' ליתן התורה לישראל במדבר, בארץ שממה וציה, להורות לנו בזה, כי בכל עת וזמן ובכל מקום, מחויבים אנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ואין לנו שום אמתלא לפרוק עולנו מזה, כמו היום שאנחנו מסובלים ביסורים שונים, גרים ומטולטלים בארצות שונות, מתנסים בכמה הרפתקאות, כי לא גרועות הארצות ממדבר, אשר שם נחשים ועקרבנים שוכנים. וזה נראה לי כוונת הכתוב 'וידבר ה' אל משה במדבר סיני לאמר', כלומר, הסימן הזה "במדבר", יהיה לדורות "לאמר" ולהגיד לבני ישראל, כי לא יתשלו בקיום התורה ומצוותיה, כי הם חיינו ואורך ימינו".

וכזה כתב בעל הטורים עה"פ (במדבר א, א) "וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד" וז"ל "לעיל מיניה כתיב אלה המצות וסמין ליה במדבר, לומר אם אין אדם משים עצמו כמדבר אינו יכול לידע

תורה ומצוות, וכן איתא בגמרא נדרים (נה.) עה"פ ומדבר מתנה, "כיון שעושה אדם עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל, תורה ניתנה לו במתנה שנאמר ומדבר מתנה".

ובזה יש לפרש הפסוק (דברים ד, י) הכתוב במצות זכירת מעמד הר סיני "והודעתם לבניך ולבני בן יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב". הרי שהפסוק מדגיש שיש לנו להודיע לבנינו שקבלנו התורה "בחורב", וצ"ב למה הפסוק השתמש דוקא בשם "חורב" ולא בשם הרגיל "סיני", ובפרשת יתרו מוזכר מקום נתינת התורה רק בתואר סיני או הר סיני וכדכתיב, "ביום הזה באו מדבר סיני" ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני "ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני" "והר סיני עשן כולו" "וירד ה' על הר סיני", ובמס' אבות אמרו "משה קיבל תורה מסיני" ויש הלכות למשה מסיני, ואם כן למה הדגיש התורה שצריכים לזכור שהתורה ניתנה לנו דייקא במקום שנקראת "חורב"?

והנה בפעם הראשונה שהוזכר בתורה מקום הר סיני, היה זה בפרשת שמות, במשה רבינו במראה הסנה, וכתיב שם (ג, א) "ויבא אל הר האלקים חרבה" וביארו האבן עזרא והאברבנאל, שנקרא המקום חורבה משום שכל המקום היה יבש וחרב כי אין שם גשם. ולפי דבריהם ודברי הרבי, מכאן למה הכתוב נקט "בחורב", שאנו צריכים לזכור דגם כאשר הדברים אינם הולכים ומתנהגים כמו שהיינו רוצים, והאדם נמצא במצור במקום חרב רח"ל, עכ"ז צריך לקבל על עצמו עול תורה, וצריכים לזכור שקבלנו התורה במקום שהיה חורבה, שהיה חרוב מכל דבר וארץ לא זרעה.

ויש גם חיזוק גדול בזה, שהגם שקבלנו התורה בחורב, אמנם ברגע שקבלנו התורה נעשה נס גדול ומקום זה שהיה חרב ויבש ושום דבר לא היה צומח שם, נתמלאה פתאום עם עשבים ודשאים, וכתב הרמ"א (ס' תצ"ד ס"ג) "נוהגין לשטוח עשבים בשבועות בבית הכנסת והבתים זכר לשמחת מתן תורה" וביאר שם הלבוש "שהיו עשבים סביב הר סיני שנאמר 'גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא', שמע מינה שהיה שם מרעה". הרי שאנו צריכים לעשות זכר לזה שגדלו עשבים במדבר בארץ לא זרעה, לסימן לנו ש"המקבל על עצמו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ", ואם "אתה עושה את שלך הקב"ה יעשה את שלו".

וכן הוא לגבי עניני לימוד התורה, וכמו דאמר הרה"ק בעל אבני נזר וצ"ל (הובא בספר נאות דשא חלק א עמ' רנה) "על המציעות אמר שזה לימוד לכל אדם, אם יבואו לו ח"ו מציעות שאינו יכול לעסוק בתורה ומצוות, יתחזק בכל מאמצי כוחו ויסלקן מעיניו ועסוק בתורה ומצוות, אזי אם עושה כך נעשות מהמציעות טובות, כי נאמר 'שהכל ברא לכבודי' ואם כן היתכן שיברא השי"ת מציעות למנוע את האדם מתורה ומצוות? אך הן באמת טובות רק האדם צריך לסלקן מחושיו ולעסוק בתורה ועבודה אז יראה בעיניו כי יעשה מהן טובות. ואמר דבימי נעוריו היו לו ג"כ מציעות גדולות אין לשער ולא השגיח על זה רק עסק בתורתו ועבודתו יותר ויותר, וב"ה כי נעשה מהן טובות.

ודבריו הם קילורין לעינים בעת הזאת שיש לנו מניעות רבות, ורבים שואלים השאלה הזאת של האבני נזר "היתכן שיכרא השי"ת מניעות למנוע את האדם מתורה ומצוות", ותשובתו בצדו שאנו צריכים "לעשות מהמניעות טובות" כנ"ל.

וראוי לציין כאן סיפור נפלא מבעל שובע שמחות הנ"ל, המובא בהקדמת ספרו, איך שהפך מניעה גדולה לטובה גדולה, ויש בו חיזוק לנו על המצב הנכוחי שאנוסים היינו להתפלל ביחידות זה זמן טובא, ויש הרבה אנשים שעוד מוכרחים להתפלל ביחידות. הרה"ק ר' מנחם מנדל זכה להתפלל פעם אצל העמוד בתפלת שחרית של יום הקדוש בבית מדרשו של רבו הרה"ק מלובלין, וזה היה ע"י סיבה פלאית כמסופר בקונטרס תרי צנתרי דדהבא בזה"ל: "בעל שובע שמחות היה נזהר כל ימיו לא לעורר שום אדם בעת שהוא ישן מטעמים הכמוסים אתו, ופעם אחת נסע ללובלין אל החוזה הקדוש ליוהכ"פ, ובעוד היום גדול הלך לאכסניה לפוש קמעה.

שם ניגש אליו בחור אחד, וביקש שיקחנו אתו כשילך אל החוזה, והבטיח שימלא רצונו, אך ביני לביני נרדם הבחור והאריך לישון עד שכל האנשים כבר הלכו אל בית מדרשו של החוזה וכבר הגיע עת כל נדרי. אבל ר' מענדל זצ"ל אינו מעיר אותו, ונשבר לבו בקרבו שאינו יכול לילך. אולם ממנהגו לא סר ובראותו שאי אפשר להשאיר הבחור הישן לבדו, פתח את המחזור והתפלל כל תפלת ליל יום הקדוש בשברון לב נורא.

ויהי בבוקר הלך אל בית המדרש של החוזה, והתבייש להיראות נכחו, והתחכם לכסות בטלית ראשו ופניו לבל ייראו, והתפלל בפניה אצל התנור במקום מוצנע. אכן בידוע החוזה נהג לכבד לעבור לפני התיבה את מי שבחר על אתר היינו בלא הכנה כמ"ש בספרים, כי בעיניו הקדושות ראה מי ראוי עכשיו לתפלה, ויהי לפני תפלת נשמת כל חי התהלך בבית המדרש מפניה לפניה כמחפש משהו עד שמצא את רבי מענדל מעוטר ומכוסה בטליתו, ומבלי להסתכל בפניו טפח לו בידו על כתפו וגם לו נו 'המלך', כמרמז שיעבור לפני התיבה וכן עשה.

כאשר פנה היום והכל התקרב אל החוזה הק' לברכה שיתקבלו התפלות ברצון, אמר לרבי מענדל איך האב דיר אפגעטוהן א שיין שפיצעל' והבין אז שהחוזה ידע הכל, גם גילה אח"כ החוזה הק' לחסידיו שהיתה מרחפת בשמים גזירה קשה על ישראל ולא היה מי שיכול לבטלה זולת ר' מענדל בגלל שהיה מתפלל אז בשברון לב".

הרי שבחר והעדיף להתפלל ביחידות בליל יום הכיפורים, כדי לעשות טובה לבחור שהיה ישן בשעת תפלת יוה"כ? ומחמת שברון לבו, בחר בו החוזה מלובלין זצ"ל שהוא ראוי להיות שליח הציבור ולבטל הגזירות מעליהם! וזהו מה דכתיב (תהילים לד, ט) "קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע".

וכן הוא גם לענין תורה, וכדאמרו חז"ל (סוטה ה.) "ואת דכא ושפל רוח, אני את דכא שהרי הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים וגבעות והשרה שכניתו על הר סיני ולא גבה הר סיני למעלה". ואמרו חז"ל במדרש (פסיקתא רבתי פרשה כא) "איני יודע אם הגבוה הנמיך את עצמו או אם הנמוך הגביה את עצמו, אלא אמר רבי יהושע בן לוי מן מה דכתיב 'וירד ה' על הר סיני' אנו יודעים שהגבוה השפיל את עצמו".

ובספר בית אהרן מהרה"ק ר' אהרן מקרלין זצ"ל (מאמרי שבועות) מביא שהוא אמר פעם מדרש זאת לפני אביו, הרה"ק ר' אשר מסטאלין זצ"ל, והשיב לו הרה"ק מסטאלין: "החייטני בני, כי אם היה מצטרך הנמוך להגביה את עצמו מה תקנה יש לנו? אבל אם הגבוה הנמיך את עצמו זה עיקר חיותינו, והקב"ה בעצמו מגביה שפלים, וכביכול בעת נתינת התורה קיים (יבמות סג.) 'נחות דרגא ונסיב איתתא', ונסיב ישראל".

ואז כאשר אנו זוכים לקבל התורה, יכולים לבקש שיקויים בנו הברכה שהיו אדמורי"י רוזין זצ"ל נוהגים לברך בחג השבועות, "שנזכה לקבל התורה עם שני השושבינים, אורך ימים בימינה, ובשמאלה עושר וכבוד". וברוח זו ביאר זקני הק' מטשארטקוב (גנוי ישראל לשבועות) מאמרם (פסחים סח.) "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם", והרבה מפרשים שאלו שלכאורה יום קבלת התורה היה צריך להיות יום שכולו לה'! וכתב זקני הק' וז"ל "אמנם נראה לי, דאיתא במדרש (שמו"ר כט, ט) "א"ר אבהו בשם ר' יוחנן, כשנתן הקב"ה את התורה צפור לא צייץ, עוף לא פרת, שור לא געה, אופנים לא עפו' וכו'. ולמה? אך הנה איתא ברש"י עה"פ (בראשית א, לא) 'יום השישי - כולם תלויים ועומדים עד יום השישי, הוא ששי בסיון המוכן למתן תורה'.

נמצא לפי זה, דבשעת בריאת העולם, נתן ה' חיות להעולם ולכל בריותיו רק עד מתן תורה, ואם יקבלו את התורה יהיו קיימים גם להלן, והנה קודם מתן תורה רגע חדא כלתה חיות הבריות, ולכן לא צווחו ולא התנועעו, אך בקבלת התורה קיבלו שוב חיות. נמצא לפי"ז דיש לנו חלק בבריאה כמו המציל מים, על כן יש לנו זכות לבקש חיים ופרנסה, וזה מה שאמרו: 'הכל מודים בעצרת דבעינן', כלומר יכולין לבקש ולחנן, גם על ה'לכם'. וה' יזכנו לשמור את התורה ומצוותיו בהרחבה, ונזכה לראות את ימלוך עלינו ועל כל ישראל, בבא"ס" עכ"ל.

ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מנשטער

מכתב התחזקות א'

ערב שב"ק ויקהל פקודי פר' החודש תש"פ

Many people have requested to hear divrei chizuk during this difficult period that we are now in, locked in our houses, and all the shuls are locked and public tefillos and shiurei Torah have been closed down.

It is worthwhile quoting a letter that was written by the Belzer Rebbe (Reb Yehoshua Rokach zt"l) to the first Vizhnitzer Rebbe zt"l when he was very ill, in which he writes as follows:

"I was very concerned to hear that his close chassidim are worried that his honour might consider fasting on Yom Kippur, how can I believe such a rumour about a holy person like him. Surely, Hashem who has commanded us to fast on Yom Kippur has also commanded us 'venishmartem lenafshoseichem' that we guard our health.

I remember that when my father zt"l (the first Belzer Rebbe Reb Sholom Rokeach) was ill, we went around with a worry that he might not want to eat on Yom Kippur, but in his great righteousness, he hurried as soon as Kol Nidrei was over and commanded that he be brought food to eat as much as he needed, and he proclaimed 'I hereby am fulfilling the wish of my Creator, **and he ate with such a simcha the likes of which we never saw on him, only when he ate the matza at the seder and shook the lulav on Succos.** Therefore no doubt his honour will also be diligent in this mitzvah to guard his health and obey the advice of the doctors, especially a great person of his honours stature to whom Klall Yisroel looks up to for guidance, and he will be extremely careful not to fast, lest others learn from him and thereby put their lives at risk".

Similarly, we are all now obligated with a very great and lofty mitzvah of 'venishmartem moed lenafshoseichem' "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" to look after our health and wellbeing,

But at the same time we are also all obligated to know that together with the shmiras haguf has to be a shemiras hanefesh to strengthen ourselves in Torah and Tefilla, and not to constantly need to know all the time the latest news. The month of Nissan is coming, we have to prepare bechol yom sheyovo, **to believe that Moshiach can come any day, any hour any minute!** (until here is the message of the Boyaner Rebbe Shlita).

It is written in the name of the Apta Rov zt"l to explain the possuk "ונשגב ה' לברו ביום ההוא" "And Hashem will be exalted on that day" that in order for Moshiach to come, we all need to come to the understanding and the realization that we have no one to turn to except for Hashem Yisroel. In this Corona pandemic, we have all been aroused to the words of the Novi Hoshia (chapter 14) who tells Klall Yisroel to repent and return to Hashem, Assarya will not save you, your fast horses will not spirit you to safety.

"שובה ישראל עד ה' אלקיך וכו' אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב"

Similarly we have all come to the realization that neither America nor England, not the U.N. the E.U. Nato etc. etc. can stop the virus, we have no fast horses with which to run away to a safe haven, planes are grounded and travel has come to a halt and there is nowhere to run to as Dovid Hamelech exclaimed (chapter 139) "where can I go and to where can I flee from before you" "אנה אלך מרוחך ואנה מפניך אברח" וכו' .

The gemara (Baba Kama 60:) tells us that in a time of a plague one has to stay at home and the gemara quotes two pesukim in support of this ruling. The first possuk is a possuk we are all familiar with, and is written in connection to Makos Bechoros **ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר** and you shall not leave your house until the morning. Whilst the plague of Makos Bechoros was raging the Yidden all had to stay indoors so as not to be affected. The gemara then quotes a second possuk from **ספר ישעיה** go my people into your homes and shut your doors behind you **לך עמי בא בחדריך וסגור דלתיך בערך**. The gematria of "Corona" is 367 which is exactly the gematria of the words **עמי בא בחדריך** My people go into your rooms!

We should take a chizuk from the words of this gemara that this possuk of **ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר** is written regarding the very last night that Klall Yisroel were in Golus in Egypt and in the morning they went out to freedom, so we have to daven and have emunah that this corona pandemic should be the very last trial that we have to deal with in our long and hard golus and it should herald the beginning of the Geula speedily in these days

ומי שעשה נסים לאבותינו וגאל אותם מעבודת לחירות הוא יגאל אותנו בקרוב ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ חברים כל ישראל ונאמר אמן.

ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מנשסתר

ערב ראש חודש ניסן תש"פ

מכתב התחזקות ב'

The last time that we were zoche to daven together on Shabbos Kodesh was on Shabbos Parshas Ki Tisa the 18th of Adar which was also the yahrzeit of the Chortkover Rebbe Reb Nuchem Mordechai Friedman zt"l. I would like to repeat here what I said over then in his name during kiddush after davening.

Reb Nuchem Mordechai lived in Vienna, and when the Nazis ym"s entered into Austria in 1938 all the shuls were closed and Yidden were forbidden to gather together for a minyan. Reb Nuchem Mordechai suffered greatly at their hands until he was able to flee to Eretz Yisroel a year later. On his last shabbos in Vienna, which was Parshas Ki Tisa 1939 his chassidim gathered together one last time with great mesiras nefesh, and the Rebbe spoke a few parting words to them, and this is what he said:

Once, on Rosh Hashonoh, the Berditchever Rov was standing with his shofar in hand ready to blow the tekios. The whole shul was waiting patiently but the Berditchever Rov just stood there. Eventually the Rav turned to his kehilla and explained to them. "Outside is sitting a Yid who was never taught how to daven. When he saw us all davening with such fervor, he became very envious, he longed to also daven to Hashem, but he does not know how. He started to cry and pleaded to Hashem; 'Please Hashem, You know all the tefillos and all the words and meanings that go into them. But I don't know how to daven. All I know is how to say the Aleph Beis. I will say all the letters of the Aleph Beis and You Hashem will form the letters into the correct order to make the right meanings.'

"Now", explained the Berditchever Rov, "Hashem is busy forming all the letters into words and therefore we have to wait!"

"The Chortkover Rebbe wanted to comfort his chasidim that even although they could no longer gather together and daven in the way they used to, despite this they should be

mechazeik themselves that at least Hashem would accept their saying Aleph Beis and convert them into pure tefillos on their behalf.

Boruch Hashem, we are not faced with the terrible situation and suffering that took place during the 2nd World War, but nevertheless we are also facing great and difficult challenges the likes of which we have never experienced, the very fabric of our communal and social life has come to a total halt and all shuls, schools and yeshivos closed. Peoples jobs are also at great risk and no one knows when and how this is going to end.

Despite this, we have to be mechzeik ourselves that although we are unable to learn and daven in the same way as we normally do with a minyan and we are missing the *koach harabim*, Hashem Yisborach knows how to join and link up all the tefillos of Yidden throughout the world and our Alef Beis will all join together in one big pure tefillo as it is written "לב נשבר ונרכה ונרכה אלקים לא תבוזה" (תהלים נא) Hashem does not reject the tefillos that come from a broken and humble heart.

When I spoke yesterday with the Boyaner Rebbe shlita he told me that this concept is also alluded to in the small alef at the beginning of Sefer Vayikra "ויקרא אל משה" in which we learn the halochos of the korbonos. The Korbonos bring kapporah to Klall Yisroel and the start and the introduction to korbonos is the small alef זעירא when one holds himself small and humble, this is what finds favour in Hashem eyes and is a kapporah.

The Boyanner Rebbe shlita also added another devar chizuk. The gemara tells us (Brochos 6:) that any person who comes regularly to shul, and then one day he suddenly doesn't turn up, Hashem enquires why this person didn't come and whats the reason for his absence. If it was due to a dvar mitzva that prevented him from coming Hashem grants the person a special brocha that he should have hatzlocha and he should go from darkness to light. Said the Rebbe shlita, now that we are unable to go to shul because of the mitzva of guarding our health, Hashem enquires after the welfare of every Yid in Klall Yisroel that he should go from darkness to light.

May we all be zoche in these days to see the fulfillment of the possuk (מיכה ז)

"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" בב"א.

ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מנשטער

חודש ניסן תש"פ

מכתב התחזקות (ג)

Many people are wondering to themselves and worrying what type of Pesach will we be having this year, how will our Yom Tov be, whilst we are all confined to our houses without any visitors, and it is almost impossible to go out at all, and we are asking ourselves why is this Pesach different from all other years of Pesach.

However, when we examine the essence of Pesach we will see that all the mitzvos which we perform during Pesach are mitzvos that we perform specifically at home, unlike the other Yomim Tovim where we perform the mitzvos of the Yom Tov out of the home. The special mitzvah of Rosh Hashona is Tekiyas Shofar which we hear in shul, Yom Kippur we spend the entire day in shul, returning home just to catch a bit of sleep, Succos we shake the Arba Minim in shul, and to fulfil mitzvas Succah we have to leave our houses in fulfilment of "leave your permanent abode and go into a temporary abode".

The exception to this is Pesach. When it comes to Pesach, there are no special mitzvos that are to be performed in shul, rather all the mitzvos of the Yom Tov are performed at home. Even the chiyuv min HaTorah to destroy chometz refers in principal to chometz in one's home as it is written **מבתיכם** (חיי אדם כלל קיטס' יה) **תשביתו שאור** and someone who does not have a house cannot make a brocha on bedikas chometz (although he is still required to destroy any chometz in his possession). Similarly the mitzvah of eating matza and drinking the 4 cups and all the other mitzvos of the Seder are all performed at home and not in shul.

We know that the name "Pesach" is derived from the possuk **על בתי בני ישראל** that Hashem passed over all the Yiddishe Houses, and so it is written **"וראת בתי בני ישראל הציל"** **"והיה הדם לאות על הבתים"** and the Yidden had to place some blood from the Korban Pesach on the doorpost of their houses to show that this is a Yiddishe house and they were also commanded **"אל יצא איש מפתח ביתו עד בוקר"** not to leave their houses and they also had to

eat the korban in one specific location "בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית חוצה" and they may not wander out of the house. Rav S.R. Hirsh zt"l explains that from here we learn how the Torah establishes the centrality and the importance of the Jewish home as a vital part and foundation in Yiddishkeit. The Korban Pesach had to be eaten at home and this was the avodah of Pesach, to establish the fact that Klall Yisroel is comprised of "homes" not merely people of various groups, and it is the home that makes Klall Yisroel.

The Meshech Chochmah points out a very important lesson which is very pertinent to all of us and is a chizuk in our present situation. Many people are very upset about the prospect of being unable to go to shul on Yom Tov and to miss out davening together the Yom Tov tefillos and the singing of Hallel etc. and the atmosphere of being in shul over Yom Tov.

We have to bear in mind the following insight of the Meshech Chochmah. In order for an offering to be considered a korban, it had to be offered on the מזבח in the בית המקדש but in Mitzrayim there was no בית המקדש or משכן and no מזבח, so how could their offering possibly be considered and have the status and kedusha of a Korban?

The gemara tells us that in Mitzrayim, their homes were the replacement of the mikdash and the mizbaich. Explains the Meshech Chochma that the gemara does not mean to say that they sprinkled the blood on the doorpost instead of the מזבח, rather the gemara is telling us that their very homes had the status and the kedusha of the מקדש and the מזבח and by sprinkling the blood on the door post it was the equivalent of sprinkling the blood on the מזבח.

This year we are all confined to our houses, and we are being taught that our avodah is to elevate our houses that they rise up to the level of a מקדש מעט so that when we daven at home it will be have the same kedusha of davening in a shul. Chazal tell us that in the time of the Beis Hamikdash the מזבח atones for a person, in golus a person's table atones for him. This year we have to elevate our homes and our tables that they should be worthy of being regarded as a מקדש and a מזבח.

If in previous years we might have thought that such lofty madreigos are beyond us, this year is indeed different. I once read a book from one of the Holocaust survivors. In it he describes how in the concentration camp they were marched out for forced labour on Shabbos, they had

no siddurim, no sefer Torah, no kiddush and no challah, not even a kappel on their heads. Despite this, the Yidden would secretly whisper to each other “Remember it is Shabbos today” Don’t forget it is Shabbos today” and quietly they would hum to themselves a niggun from Lecho Dodi or Koh Ribboin or one of the other zemiros.

This Yid finished off with the following observation. Although I was then unable to be a shomer Shabbos, it wasn’t possible to keep Shabbos, but I was a מקדש השבת, I and all the other Yidden had and felt great pain we were forced to desecrate the holy Shabbos against our will. Today after the war, although I am able to keep Shabbos properly, I still wonder greatly if I am zoche to be a מקדש השבת like I was then!

This year we will all אם ירצה ה' be able to keep the halachos of Pesach, and we will all have disposed of our chometz and we will sit down to a seder with matza and the 4 cups etc, but this year our seder will have a new and special dimension which we might never have experienced until now. When we rejoice with the Yom Tov and its mitzvos despite all the worries and the difficult and tragic situation we are all in, this is a true level of keeping the Torah Lishmoh. This year we will all be zoche to come to the level of מקדש ישראל והומנים we will have sanctified ourselves, our homes and families!

In the days before Pesach, Yidden are busy cleaning and preparing their houses and when all is finally ready to greet the Yom Tov, we sit down at the seder and we make the following declaration “השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל”. Explains the Chasam Sofer that Chazal have told us that when Moshiach comes, all the shuls are going to fly off to Eretz Yisroel, but what is going to happen to our houses, are we going to have to leave them behind?

A Yid who has got rid of all his chometz and has prepared himself and his household “his house becomes sanctified with the kedusha of Eretz Yisroel and this is what we declare in the Hagaddoh השתא הכא although I am still here now in Golus, לשנה הבאה בארעא דישראל the following year **this house** will be in Eretz Yisroel” because all our houses will be worthy of greeting Moshiach. May we all be zoche still this year to all be in Yerushalayim Ir HaKodesh. יראו עינינו וישמח לבנו ותגל נפשנו בישועתך באמת בב"א

בברכת חג כשר ושמח
ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מנשטער

י"ב ניסן תש"פ

מכתב התחזקות (ד)

This year many families are making their own Pesach for the very first time. Young couples who were used to always going to their parents for the Seder, are forced to remain at home and conduct their own Yom Tov and their own Seder. Parents and grandparents, who always enjoyed a house full with their children and grandchildren, are also concerned how their Yom Tov and their Seder will be in an empty home without the input of their children.

When Klall Yisroel brought the Korban Pesach for the very first time in Mitzrayim, the Torah (Shemos 12; 29) tells us that Moshe Rabbeinu instructed Klall Yisroel about how to prepare the korban Pesach. "And Bnei Yisroel went and did as Hashem had commanded Moshe and Aharon, so they did". Rashi comments that this possuk comes to tell us the praise of Klall Yisroel של ישראל that they did not detract from what they had been commanded by Moshe and Aharon. The Torah also stresses -'so they did'- that Moshe and Aharon also brought a korban Pesach".

The Chortkover Rebbe zt"l (in his sefer Ginzei Yisroel) points out that in this Rashi is written a very important lesson which is a great chizuk for all of us in our present situation.

In their eagerness to keep the mitzvot, Moshe and Aharon would normally have been the first to bring the Korban Pesach. The Torah wants to stress that in their great ahavas Yisroel, Moshe and Aharon specially waited to allow everyone else to first perform the mitzvah. Sometimes people do mitzvot because they are influenced by external factors, or they wish to copy their rov or rebbe, and they try to emulate their actions. Although it is commendable to copy the good actions of others, it is an even greater level to perform the mitzvot lishmoh, – just because Hashem has commanded us - and not just to copy the actions of others.

Moshe and Aharon were worried that if they first bring the korban Pesach, some people would run to copy them and then their actions might be lacking in lishmoh and sincerity.

Klall Yisroel had to bring the very first Korban Pesach without the help of Moshe and Aharon, they could not watch their actions and observe how they brought the korban Pesach, the Yidden had to do it all by themselves. This was in order that they fulfill the mitzvah lishmoh, only because Hashem had commanded them and not just to copy the actions of others, and this is the praise of Yisroel של ישראל להגיד שבחן.

Therefore they specially waited in order to allow all of Klall Yisroel to first bring the korban Pesach and only afterwards Moshe and Aharon also brought their own korban Pesach.

Similarly, this year many people will be conducting their Seder on their own, without the help and encouragement of parents or children, locked in their homes unable to see or to hear others, such a Seder is truly "the praise of Klall Yisroel" של ישראל שבחן and shows that we are keeping the mitzvos lishmoh with total sincerity to fulfil the wish of Hashem to relate the story of Yetzias Mitzrayim.

In a similar vein, the Rebbe of Ruzhin זי"ל explained the possuk in sefer Yirmiyah (ch 23)

"אם יסתר איש במסתר ים ואני לא אראנו נאום ה'" Hashem proclaims "If a person conceals himself in hiding does he think that I cannot see him"?! The meforshim understand this possuk as a rebuke, a person who commits aveiros in hiding, does he really think that Hashem does not see his actions and will not bring him to task? The Rebbe of Ruzhin however understood this possuk in a totally different context which is very apt for our situation.

Sometimes a person is forced to conceal himself, and despite the difficult situation he now finds himself in he continues to keep the mitzvos and daven and learn like beforehand, although he is now cut off from his surrounding and his friends, shul, etc. Says Hashem about such a person - אם יסתר איש במסתרים - If a person keeps the mitzvos in concealment, he should not feel despondent, or that he is lacking, rather he should know that 'אראנו נאום ה' Hashem looks at him and has much nachas from his mesiras nefesh to keep the mitzvos whilst he is in concealment. This lesson of the Rebbe of Ruzhin is mentioned also in a medrash (Yalkut Shimoni Shemos 7, 180) "If a person learns Torah in concealment does he think I

do not see him! I will reveal his actions to all”.

This year many people will be conducting their Seder in concealment, sitting alone by themselves without anyone to see them or listen to them, and about such people it is written
"אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה' Hashem proclaims “If a person conceals himself in hiding does he think that I cannot see him”?! They are not alone, Hashem is watching their Seder and they are the true praise of Yisroel שבחן של ישראל and Hashem will proclaim them to the entire world.

After Avrohom Ovinu had Bris Mila, Hashem came to visit him on Pesach (see Rashi Bereishis 18, 10), yet we don’t actually find that Hashem actually spoke to him during that visit. Explained the Chidushei Harim and Rav Moshe Feinstein zt”l, that Hashem came to observe the actions of Avrohom Ovinu to see how he performed the mitzvos even when he was in great pain. Similarly, every time a Yid performs a mitzvah when it is very difficult for him, the person merits that Hashem comes to watch his actions and to see the mesiras nefesh of His children, how they keep the Torah and mitzvos, even under difficult conditions.

This concept is also mentioned in a letter written yesterday by the Sadigerer Rebbe shlita: “Since from Heaven it has been decreed that everyone make their own Seder in their own home, **the Heavenly Courts desire to watch how we conduct ourselves with true emunah and inner tranquillity and simcha even in times of nisayon.** This period is indeed mesugal for everyone to merit to overcome his yetzer hara and attain an internal geulah, and to elevate his entire household, that his house become a Mishkan Hashem, that even the beams of his house will be able to testify about him “Here lives a Yid”! Thereby the entire house will be worthy of being a home for the Shechinah”.

ידיכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מנשסתר

י"ג ניסן תש"פ

מכתב התחזקות (ה)

One of the main mitzvos of the Leil Haseder is drinking the 4 cups of wine. Everyone knows that we drink 4 cups of wine at the Seder to commemorate the 4 expressions of redemption והוצאתי וגאלתי ולקחתי. It is not commonly known that Chazal give an additional reason for drinking 4 cups of wine. To remind us of the 4 times the word כוס is mentioned in the story of Sar Hamshkim, when a fly fell into the cup of Pharaoh.

"רבי יהושע בן לוי אמר כנגד ארבעה כוסות של פרעה 'וכוס פרעה ביד', 'ואשחט אותם אל כוס פרעה', 'ואתן את הכוס על כף פרעה', 'ונתת כוס פרעה בידו'."

The Meforshim ask, why is this incident so important that we need to commemorate it at the Seder night, to drink 4 cups of wine, to ensure we do not forget the story of the Sar Hamaskim?

If we would have been present on that day when the above incident took place, we would not have placed any great importance to it. One of the workers in Pharaoh's palace had been careless, Pharaoh got annoyed and threw him into prison. End of story. It wouldn't have made headline news in the papers and was not an event of world shattering importance.

This is when you look at the story through the lens of a journalist or politician. Now let us examine this story through the eyes of the Torah.

Hashem had told Avrohom Ovinu at the Bris Bein HaBesorim that the time would come when his children will be strangers in a foreign land. Now, how was this to come about? Yaakov Ovinu was not interested in leaving Eretz Yisroel for all the money in the world. So Hashem set into a motion a series of events which would culminate in Yaakov Ovinu coming down to Mitzrayim, - **and it all started with a little fly buzzing around the palace of Pharaoh.**

Stage 1: A little fly buzzing around the room falls into Pharaoh's cup. **Stage 2:** Pharaoh becomes enraged and has the Sar HaMashkim put in prison, where he meets Yosef HaTzaddik. **Stage 3:** The Sar Hamaskim has a dream and Yosef interprets his dream. **Stage 4** The Sar HaMashkim is released from prison and reinstated as Yosef had foretold. **Stage 5:** Pharaoh had a dream which none of his advisors could interpret, and the Sar HaMashkim then revealed Yosef's powers to Pharaoh. **Stage 6:** Pharaoh orders Yosef to be released from prison and he interprets Pharaoh's dream to his satisfaction. **Stage 7:** Pharaoh appoints Yosef as ruler over Egypt. **Stage 8:** Yosef sends a message to Yaakov Ovinu who then comes down to Mitzrayim.

Thus it emerges that the fly falling into the cup was not some minor incident, but was an integral part of Hashem's Masterplan which had major consequences for all times, and shaped the history of Klall Yisroel and the entire world. This is what Dovid Hamelech meant when he wrote in Tehillim (ch.92) *מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבתך איש בער לא ידע וכסיל לא יבין* "How great are your actions Hashem, how profound are your thoughts. A simple person will not know and a fool will not understand this".

The Ramban (end of Parshas Bo) writes that the purpose of learning about Yetzias Mitzrayim is to teach us and to reinforce that nothing in this world happens by chance. When a Yid sits down at his Seder, it isn't enough just to acknowledge that major events such as an earthquake, a tsunami, a volcanic eruption etc, come from Hashem. When we drink the 4 cups of wine, we are acknowledging and showing that we understand that nothing in the world happens by itself, and even the most minor incidents, such as a fly falling into a cup is only by Divine Decree.

This year we are all witness to a similar story. If we would have been asked just a few months ago what are the chances of the entire world grinding to a total standstill, we would have said it is almost impossible, what could possibly cause the entire world on all 5 continents to stop everything and grind to a halt. But Hashem has His masterplan and it all started in an outdoor market in a town most of us had never heard of.

A diseased bat (if the Chinese are to be believed in their official version) was bought by an unsuspecting customer. He became ill and passed on the infection to others, who then passed it on to others. Travelers from around the world came to China and came into contact with carriers of the disease. These travellers then exported the virus back to their home countries. By the time world governments woke up to the terrible threat, the virus was already swiftly spreading far and wide. A small little bat has brought the entire world to its knees. Indeed מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבתך איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת Hashem who runs the World and everyone is in the hands of Hashem.

When I spoke to the Boyaner Rebbe shlita a few days ago, he told me that this year we should all merit to eat מצה עשירה and he explained that the gemara (Nedorim 41.) tells us "the greatest pauper is a person who is poor in knowledge", but this year we have all come to the level of "the entire world has come to the recognition of Hashem". We have all been enriched with a new appreciation and understanding how we are all in Hashem Hands, and therefore we will eat the matza as an עושר with a clear and full understanding that Hashem rules the world! מה גדלו מעשיך ה'!

ויהי רצון שנזכה לקיום סיום פיוטי ההגדה "ואתא הקב"ה ושחט למלאך המות" וימים אלו יתהפכו "מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב ומאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה ונאמר לפניו שירה חדשה הללויה-ה".

ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מנשטער

י"ט ניסן תש"פ

מכתב התחזקות (ו)

Our minds are perplexed, how can we happily usher in "Shevei Shel Pesach" and to joyfully sing the Shira, whilst the terrible plague of Corona is circulating in our midst רח"ל and many people have already succumbed and others are dangerously ill. Not a day goes by without hearing more terrible and sad news of more people who have been taken from us רח"ל and have been chosen to be a pure offering to atone for Klall Yisroel.

Chazal tell us (שמו"ר פכ"ג ד) that from the day the world was created no one ever sang Shira to Hashem until the Yidden sang Shira at the Yam Suf. The Meforshim ask, how can this be we find that many people have already sung Shira? Indeed Odom HoRishon, even sang Shira and composed שיר ליום השבת.

Explains the Sefas Emes, the Beis Halevi and Rav Gedalia Schorr, that Klall Yisroel sang Shira thanking not only for their redemption, but also on for their enslavement in Mitzrayim. No one had ever thanked Hashem until then for their suffering. The Yidden at the Yam Suf were the first ones to openly declare that their suffering must somehow also be for their own good, and if so they needed to thank Hashem for that as well.

It is not difficult to thank and to sing Shira when things are going smoothly. It is a great madreiga to be able to thank Hashem when things are not going well. This is what we mean when we say in Hallel אקרא, צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא in every situation a Yid has to sing Hallel and declare "ובשם ה' אקרא".

Gedolai Yisroel were always on this level to be able to see the good in even the most dire situations, and to thank Hashem for it. During the 1st World War, the fighting between the Russians and the Germans uprooted and destroyed whole kehilos in Eastern Europe, causing

hundreds of thousands of Yidden to lose their homes and their jobs, and to flee as refugees to other countries. The town of Chortkov was also not spared the ravages of the war. Fierce fighting took place in the city, during which much of the town including the Chortkover Rebbe's own home was destroyed.

Although the Rebbe lost his home and most of his belongings, he nevertheless accepted his loss with love and complete faith. The words that he said then (100 years ago in 1920) ring true today as well: "Our Sages have told us that סתירת זקנים בנין 'The demolition by elders is not a negative act of destruction, but is in its essence a positive act of building'. All the more so **the destruction that is an act of Hashem is definitely only for our ultimate good and is no doubt part of the preparation needed to herald a truly splendid building, that of the Beis HaMikdosh speedily in our times.** It is this belief that gives us the strength to overcome our suffering for we are sure that this is all for the ultimate good."

One of the very holy seforim, is the sefer אש קודש that which was written by the Picesna Rebbe zt"l. In his sefer, he transcribed the divrei Torah that he gave to the Yidden in the Warsaw Ghetto in their last hours, before they were all brutally murdered. In a dvar Torah on Parshas Mezorah (1940) the Rebbe wrote as follows:

We have no understanding of the depth of the Torah and the mitzvos, despite this we all know and believe that whatever Hashem does, even when we are being punished – all is for the good.

But when we see that we are being afflicted not only physically but also in ways which are causing us to become distant chas vesholom, from Hashem, **there is no Cheder for the children, no Yeshiva, no Beis Hamedrash to daven with a minyan, no Mikva and so on,** a doubt might enter our minds, how can this also be for the good?! If it is for the good, why are we not being afflicted in ways that can bring us closer to Hashem and not in a way which causes the silencing of Torah and Tefillah?

We see however from the Torah, that a person, whose house was afflicted with tzoraas, may not say that it is definitely tzoraas, he may only say כנגע נראה לי בבית it appears and it looks like tzoraas, but he may not say that it is for sure tzoraas. The reason is because underneath

the tzoraas was a hidden treasure, and when the tzoraas is removed the hidden treasure will be revealed. Therefore one can only say that כנגד it looks like a punishment.

The Sefas Emes writes (פסח תרנ"ה) "Every tragedy that befalls Klall Yisroel is part of the preparation to bring the redemption as it says בליל בכי ולבוקר רנה the evening of tears will be followed by the dawn of rejoicing. This is so even if we are not worthy, nevertheless in the future the salvation that the tragedy heralded and caused, will be revealed. This is how it was when they left Mitzrayim, and at the Yam Suf their tears were changed into joy and this was their Shira.

I wish to conclude with the holy words of the Belzer Rebbe zt"l, which he said during his first Shabbos in Eretz Yisroel. During the War, all his children and grandchildren were killed, some of them brutally murdered in front of his eyes. The Rebbe arrived in Eretz Yisroel a few days before Shabbos Shira 1944.

At his first tish, the Rebbe said the following devar Torah. On the possuk אז ישיר משה Rashi tells us the word ישיר which is written in the future tense, alludes to תחיית המתים, in the future all those who were niftar will arise and will sing Shira to Hashem.

What did Chazal see in this possuk more than other pesukim that are written in the future tense, that davka here is an allusion to תחיית המתים? Explained the Belzer Rebbe: When the Yidden left Mitzrayim, only one fifth went out, four fifths had been niftar during מכת חושך. Almost every person had lost close relatives, everybody was in mourning for the many family members who had just died. How could they possibly now sing a Shira and be besimcha after going through such a tragedy?

Chazal understood that it was their emunah in תחיית המתים which gave them the inner strength to be able to sing Shira. They knew and believed that one day they would all be reunited, and then they would all sing a Shira together, this is what gave them the ability to sing the Shira at the Yam Suf. Concluded the Belzer Rebbe that it is with this emunah that we have to carry on and sing a Shira to Hashem until we will soon be zoche הלל-ה חדשה שירה לפני.

It is not easy in the present situation to be besimcha, but this is our avodah; especially now over Yom Tov. We have to be mechzeik ourselves with emunah, and to believe that in the very near future we will all be zoche to sing a new Shira together with all previous generations, our zeides and bubbes, who will marvel at our perseverance and inner strength, that despite all the travails of our long and hard golus, Yidden have not given up and continued to keep the Torah and mitzvos besimcha.

ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מנשסטר

ערב ר"ח אייר, י"ד למב"י

מכתב התחזקות (ז)

In this weeks parsha we are told that someone who might have tzoraas has to go to a Kohen "והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים" who has to then decide if it is tzoraas or not. This possuk has in it a message which is a big chizuk for us in our current situation.

Chazal tell us (מדרש תהלים א, ה) that Dovid HaMelech requested from Hashem, that whoever recites Tehillim, "העוסק בתהלים יהיה חשוב לפני הקב"ה כעוסק בנגעים ואהלות" it should be considered equal to the halachos of tzoraas and negoim.

The meforshim question the meaning of this request, why did Dovid Hamelech ask that Tehillim should be equal specifically to halachos of tzoraas and negoim, and not to some other areas of the Torah?

Explained the first Tolna Rebbe Reb Dovid Twersky zt"l and the Ohr Somaich zt"l, a most beautiful idea. The Torah tells us that when it comes to tzoraas, only a kohen has the authority and is able to declare whether a person is טהור – pure or not. Even if the kohen is a simple and ignorant man, still, only he can decide. In such a case, a talmid chochom has to go with the kohen and he instructs the kohen what to say, but at the end of the day it is only the utterance of the kohen than can and will render a person tomei or tohor.

Dovid Hamelech asked that in the same way as the kohen has the power in his words to change the status of a person, - even if the kohen is ignorant and does not understand the reasons behind what he is saying - in the same way Hashem should accept our recital of Tehillim even if we do not fully understand the meaning of what we are saying. The mere

recital of the words of Tehillim have the power to arouse Rachmei Shomayim and bring refuos and yeshuos.

This is a big chizuk for us all, although we are currently unable to daven with a minyan, and we are missing the hissorerus and the strength of the tzibbur, despite this, our humble recital of the pure words of Dovid HaMelech is precious to Hashem even when said without full kavonoh.

This concept is also written in the Sefer Chassidim (סי יח): “Our Creator who knows and examines the hearts of all, does not ask only that one be sincere, therefore even if he does not know how to ask correctly, Hashem considers it as if he has asked correctly. Similarly those who sing Pesukei Dezimro in a loud joyful voice, but they don’t know how to say the pesukim correctly without making mistakes, their tefillos and their zemiros are accepted as a pleasant ריח ניחוח and Hashem rejoices over their recital with great joy and Hashem says “how beautifully he is singing according to his understanding and about this it is written חגלו עלי אהבה (see later on).

We find a very moving medrash (שמות, כא,ד) about the power of every Yid to daven to Hashem. “If a poor person wants an audience with a king, the king is not interested to listen to him, but if a rich and powerful person comes, the king will meet him straight away. But with Hashem this is not so, everyone is equal in front of Hashem, men, women, poor and rich. This is proven by the fact that Moshe Rabbinu the greatest of all Neveim, is described in the same fashion as the most simple Jew. The tefillo of Moshe Rabbeinu is described as תפלה למשה and the tefillo of a poor man is described in the same way תפלה לעני כי יעטף. ולפני ה' ישפוך שיחו. This is a tefillo and this is a tefillo, to prove to you that all are equal in the eyes of Hashem”.

The Chortkover Rebbe zt”l related that his life was saved by the plea of one lady. As a young man he became deathly ill, and the doctors gave up hope, His father, the first Chortkover Rebbe zt”l came to visit his son, and all were hoping that somehow during this visit the Rebbe would succeed in beseeching the gates of Heaven to spare his one and only child. All ears were focused on the Rebbe as he arrived, hoping to hear some words of comfort and hope. When the Rebbe saw that his son seemed to be literally on his death bed, and his

minutes were counted, he accepted the verdict and said: “Ribbono Shel Olam if this is your wish, I will not say anything, and You should do as You see fit!”

The Rebbe's words hit everyone present like a thunderbolt, they realised the gates of Heaven were closed. One lady who was standing by the side, gave a shriek and exclaimed “Even the Czar ym”'s does not snatch away an only son for conscription into the army!” It was this lady's heartfelt cry that pierced the heavens, bringing a miraculous recovery for the Rebbe. This is the power of **דברים היוצאים מן הלב** a sincere and pure tefillo.

In the same way that our tefillos can be answered even when we don't understand their full meaning, so it is also with limud HaTorah. Normally, Rosh Chodesh Iyar is the day the new zeman starts, and the bochurim go back to yeshiva and the yungerleit to kollel. This year however, things are different, and everyone is quarantined at home. Many are very worried what type of zeman are they going to have, without their chavrusa, without their chaburah and maggid shiur? Learning together in a group is very important for properly understanding the gemara and when one sits alone it is often difficult to concentrate and learn with a geshmak.

Here again the medrash (**שה"ש פר"ב אות ב**) consoles us: “Said Rabbi Yissocher, it is written **ודגלו עלי אהבה** even if a person is sitting and learning Torah and he is **מדלג** “he trips and stumbles” from one halacho to the next, from one possuk to the next, says Hashem about him “How precious he is to me”. He is precious to me even when he was unable to understand the pshat in what he is learning”. **ודגלו עלי אהבה** Hashem loves him even if he trips and stumbles.

Indeed, during times like this it is difficult to learn with proper concentration. Rabbinu Chaim zt”l the brother of the Maharal of Prague, writes in his introduction to his sefer HaChaim that he wrote during a plague:

“I want to mention all the kindness that Hashem has performed for me during these times, how He redeemed me from death during a plague. I and my family remained at home and for almost two months our door remained locked, without anyone going in or out. The trials and worries of the time took away my ability to be able to delve into intricate and complicated sugyos, which need much clarity of thought. But cholilah for me to sit idle of Torah either,

which is a shield against the Angel of Death. Therefore I decided to delve into the portion of Agodo to replace the דאגה –worry- with אגדה”.

The days of Sefiras HaOmer are the time when we should be preparing ourselves for Kabbolas HaTorah with more intense learning, but although we are unable to learn in the way we normally do, we should not feel disheartened. The first Strikover Rebbe Reb Zev Landau zt”l, made the following observation. The medrash that we quoted above mentioned that even if a Yid is unable to daven and to learn properly and he trips and stumbles, Hashem still loves him and exclaims about him ודגלו עלי אהבה.

The gematria of the word ודגלו – to trip and stumble- is 49. This is to be mechazeik and remind us that even if we have tripped and stumbled during the 49 days of the Omer, unable to daven and learn in the way we normally do, still Hashem still proclaims about each and every Yid ודגלו עלי אהבה How precious he is to Me!

ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מנשטער

ו' אייר תש"פ, כ"א למסב"י

מכתב התחזקות (ח)

In this period that we now find ourselves in, all the yeshivos and moisdos of chinuch are closed. There are those who wonder to themselves, can this truly be the wish of Hashem, how are we supposed to prepare ourselves for Kabbolas HaTorah by closing all the moisdos?

The answer is be found in the words of the Medrash: (קהלת רבה פ"ג ט"ז) "Said Rabbi Yitzchok, Bnei Yisroel were worthy of receiving the Torah as soon as they left Mitzrayim, but Hashem said, the shine and the sparkle of my children has not yet returned, they have just emerged from slavery and harsh work and cannot yet receive the Torah.

This is comparable to a king whose son recovered from an illness, they said to the king, your son can now resume his studies in school. Said the king, his healthy colour and complexion has not yet come back and you want that he should already go to school! Let him first fully recuperate for two or three months with good food and drink and then he can go to school.

Similarly, Hashem said, the healthy complexion of my children has not yet returned, they have come from slavery and harsh work and I should now give them the Torah! Let them first recuperate for two or three months with Mon, the Be'er (well of water) and the Slof, and afterwards I will give them the Torah in the Chodesh Hashelishi".

Although the day of Kabbolas HaTorah was "the day the Creator had been waiting for, the day the Torah, the world, the higher and lower creations had all been anticipating, when will Klall Yisroel finally arrive at Har Sinai" (words of the Ohr HaChaim, Shmos 19, 2), still, Hashem preferred to delay Kabbolas HaTorah as long as Klall Yisroel had not fully recuperated.

This is also our avodah in our present situation, to look after our physical and emotional wellbeing and this also forms part of our Avodas Hashem. This is stated very clearly by the Rambam (הלכות דעות פר' ג) who writes as follows: Someone who conducts himself according to the dictates of refuah, should take to heart to ensure that he has a healthy and strong body that his nefesh be upright to know Hashem, for it is impossible that he can understand and delve into chochmah, if he is hungry and sick or afflicted with pain.

Someone who lives in accordance with this derech, is serving Hashem constantly, because his mind is preoccupied that he stay healthy in order to serve Hashem. Even when he sleeps, if he sleeps in order to rest himself that he not become ill and be prevented from serving Hashem because of illness, such a person- even his sleep is an avodah to Hashem, and about this our Sages have commanded us 'All your actions should be performed leshem Shomayim' and this is what Shlomo HaMelech meant in his great wisdom 'Know Hashem in all your actions and He will straighten your ways'".

One of the Gedolai Yisroel once heard about a certain person who had fasted on Yom Kippur, although he was dangerously ill and forbidden to fast. This godol later remarked: This person was exempt from all the mitzvos of Yom Kippur due to his illness. The only mitzva that he was obligated to keep was to eat and fulfil the mitzva of **לנפשותכם** and protect his life, and that one and only mitzvah that he had, he went and violated it!

At present, we are unable to fulfil the mitzvah of davening with a minyan, we are unable to learn properly in the normal way with a chaburah. Many other mitzvos we are also unable to keep properly. Every morning straight after **ברכת התורה** we declare:

אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן: כבוד אב ואם וגמילות חסדים והשכמת בית המדרש שחרית וערבית והכנסת אורחים ובקור חולים והכנסת כלה ולית המת ועיק תפלה והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם.

Almost all these mitzvos we are unable at present to keep in the normal and proper way. We are unable to visit our parents, we cannot visit people, we cannot enter the beis hamedrash, we cannot invite visitors, visit the sick, go to weddings or levayohs **לרח"ל**, and we cannot sit and learn in the regular fashion!

So we have to mechazeik ourselves with those mitzvos that we can fulfil properly. Charity starts at home and Chazal exhort us to be extra careful to speak pleasantly and calmly to one's spouse and not to display anger. The gemara (שבת לד:) explains that someone who speaks to his wife and family pleasantly בניהתא will merit "וידעת כי שלום אהלך" there will be peace and harmony in their home.

The Vilna Gaon zt"l wrote in his famous letter (Igeres HaGra) to his wife: "Be careful to gladden the hearts of others with kind and positive words, for this is a great mitzvah which is incumbent on every person. A person will be asked after his petirah; 'Did you make others feel important, and good about themselves. Most of the Torah is to make people happy. If one wronged the other in any way, please forgive each other, and le'maan Hashem please live together in sholom'. The Vilna Gaon said further: "The main labour of a person in this world is to focus and rectify all aspects of aveiros bein odom le'chaveiro".

This is doubly poignant to us now, we are at home all day, and we are also in the period of Sefiras HaOmer. The Chida writes "In the days of the Omer, a person has to be extra careful in the service of Hashem with Torah and mitzvos, and he has to be especially careful not to transgress the aveiroh of sinas chinon, because we know what happened to the talmidim of Rabbi Akiva in these days".

The sefer Bnei Yissocher tells us that the 49 days of the Omer correspond to לב טוב which has the same gematria of 49. During the Omer we have to strive to attain a Lev Tov, about which Rabbon Yochanon Ben Zakai proclaimed (אבות ב י) that it is the most important of all the middos, for he who has a Lev Tov has the key to acquire all other middos tovos.

Through being careful with mitzvos bein odom lechaveiro, a person can ascend to the highest madreigos. The gemara (Taanis 22:) relates that Rabbi Beroika Chozoha once met Eliyohu HaNovi in the market place and asked him if there were any people there who were Bnei Olam Habo, to which Eliyohu Hanovi answered that there was nobody, except for two brothers. Rabbi Beroika went over to these two brothers and asked them who they are. They replied that they were badchonim, whenever they saw someone who was sad they would cheer him up. If they heard of two people who had an argument they would make peace between them.

A second amazing story of the power of mitzvos bein odom lechaveiro is related in a Medrash: “Rebbi Yehoshua ben Ilam was informed in a dream; ‘Rejoice that you and Naanas the Butcher will be next to each other, and have the same portion in Gan Eden’. When Rebbi Yehoshua woke up, he said to himself ‘Woe is to me! From the day I was born, I was constantly occupied with fear of Heaven, I did not toil in anything except for Torah. I never walked four amos without tzitzis and tefillin, and I taught eighty talmidim, and now all my actions and my Torah are only equal to that of a butcher?!’

He sent for his talmidim and he told them that he cannot come back to the beis hamedrash. He first has to meet this person, Nanaas the butcher, and discover what type of person he is, and what his actions are. Rebbi Yehoshua travelled from place to place, until he came to the town where Nanaas the butcher lived.

Rebbi Yehoshua went to see him and asked him; ‘What are your deeds and what is your job?’ ‘I have elderly parents, and they can no longer stand on their feet, Nanaas replied. Every day I help them get dressed and washed, and then I give them to eat’.

Straight away Rebbi Yehoshua stood up and kissed Nanaas on his head and said to him; ‘My son happy are you and fortunate is your portion, and happy am I, that I have merited to be next to you in Gan Eden!’”

From these stories, we see how great is the power of mitzvos bein odom lechaveiro. However, it isn’t always so easy for a person who is accustomed to a certain way of life and a certain derech, to suddenly alter and change his focus.

The Maharshag (Rav Shimon Greenfeld zt”l) who was one of the great poskim in Hungary a hundred years ago, addresses this dilemma in one of his seforim. “There are people who have a certain custom, for example they fast every Monday and Thursday, or they learn 18 chapters of mishnayos every day. Sometimes it can happen, that on a particular day a very important mitzva has come their way, such as hachnosas orchim or bikur cholim. If they are now going to perform this mitzvah, they will no longer be able to learn their daily quota or keep their regular custom of fasting.

The person will say to himself, how can I possibly break my minhag which I have never missed even once over many years? If a person can speak like this, it shows that his performance of the mitzvos is not to do the will of his Creator, but for himself, that he can be proud of his record. If this person was acting leshem shomayim, he should understand that the point of all his actions and the aim of all he is trying to achieve, is only to bring nachas to Hashem.

In the same way that the merchants used to go only to the great market in Leipzig, afterwards when the market started in Vienna, they stopped going to Leipzig and went to Vienna. Later on, they realised that the merchandise in Leipzig was superior, they then resumed going to Leipzig. (until here are the words of the Maharshag).

So it is with avodas Hashem, as I heard in the name of the Chozeh of Lublin that a person must not be inflexible in his avodas Hashem. One of his great talmidim once gave him a note on which he had recorded his daily seder. This talmid had written an exacting timetable for himself, detailing hour by hour what he would learn and do in that time. The talmid asked the Chozeh if he approved of the schedule. The schedule found favour in the Chozeh's eyes, but at the end of the note he wrote: "but sometimes you should do just the opposite..."

In the same vein the Bnei Yissocher writes (אגרא דכלה פר' ראה) "I have heard in the name of great tzaddikim, that there are people who have a strict schedule how much they learn and how many chapters of Tehillim they say etc. A wise person should realise that one day is not the same as the next, as Shlomo Hamelech writes in Sefer Koheles that there are 28 different periods. "עת לפזר ועת לכנס" "There is a time to be spread out, and there is a time to come together". There are times, when a particular mode of behaviour is befitting that situation, and there are days when one has to behave differently.

Sometimes a particular mode of action is considered a mitzvah, but on the following day that very same action will be deemed an aveiroh. One cannot always explain this, but a wise person will understand it by himself. Sometimes a particular minhag is very commendable on a certain day, and the next day it is just the opposite".

At the moment, our daily schedules and seder hachaim have been dramatically altered. We are all being asked to do a different form of avodah, and our mode of behaviour which we are normally accustomed to has been suspended. This year we have a different form of preparation for Kabbolas HaTorah than that of other years. May "the shine and the sparkle of Klall Yisroel return speedily."

יהי רצון שנוכה לעשות רצונך בלב טוב ובלב שלם.
ידיכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מנשסתר

י"ב אייר תש"פ, כ"ז למסב"י

מכתב התחזקות (ט)

On the fourteenth of Iyar falls Pesach Sheini, this year, the lessons of Pesach Sheini have for us an added dimension, from which we can derive a big chizuk. It is already over seven weeks that we have been unable to daven with a minyan, or learn in the Beis Hamedrash, and people are missing the **כה הציבור**. The Torah tells us, that when Klall Yisroel were about to offer up the Korban Pesach, some individuals had become **טמא**, because they had buried a **מת**. They approached Moshe Rabbeinu and asked **למה נגרע**, why should we lose out and not be allowed to bring the Korban Pesach?

The Chasam Sofer zt"l poses the following question. It is difficult to understand their reasoning, why did they feel they were losing out? We have a rule **עוסק במצוה פטור מן המצוה** a person who is busy with one mitzva is exempt from another mitzva. Instead of bringing the Korban Pesach, they had been busy with another very great mitzva, that of burying a **מת מצוה** (or carrying the Oron of Yosef Hazaddik) so why did they feel they had lost out?

The Chasam Sofer points out that those Yidden specifically mentioned that they were upset that they had been denied the right to offer up the korban **בני ישראל** "In its appointed time **amongst Bnei Yisroel**".

It's true that they had been busy with a very great and important mitzva, but it was a mitzva done in seclusion (**ביחידות**) by a few individuals. As a result, they felt that they had been deprived of partaking in the public mitzvah (**מצוה בציבור**) of Korban Pesach which was being performed by all of Klall Yisroel together.

Indeed, Chazal have taught us, “One cannot compare a mitzva in which many participate, to a mitzva which is only done by individuals” Thus the reward for a mitzva performed together with others, is far greater than the reward of a mitzva which is done (ביחידות) in private as an individual. Therefore, they felt that they had lost out by not being together with the rest of Klall Yisroel and not able to be בתוך בני ישראל.

How then did the bringing of Pesach Sheini which was only brought (ביחידות) by a few individuals, compensate and act as a replacement for their being left out of the public bringing of the Korban Pesach? This is the chiddush that Pesach Sheini teaches us. When a person wants to perform a mitzva and was prevented from doing so, he receives a reward as if he had fulfilled the mitzva. When a person fulfilled a mitzva in seclusion (ביחידות), and was prevented from performing the mitzvah with a tzibbur of Yidden, he will also get the reward (sechar) as he had performed the mitzva בציבור together with all of Klall Yisroel. The private offering of Pesach Sheini has the reward and the status of a korban which was offered in the presence of the whole of Klall Yisroel.

We have also been unable to daven with a minyan because we were עוסק במצוה in guarding our health. Pesach Sheini teaches us that we will receive the full reward as if we davened with a minyan.

The words of the Chasam Sofer are also a chizuk for us, in the approach to Lag Be’Omer. Every year, many tens/hundreds of thousands of Yidden כן ירבו travel to Meron to be present at the Hadloka and daven at the kever of Rabbi Shimon Bar Yochai.

The Boyaner Rebbe shlita lights the main Hadloka, fulfilling a tradition that dates over five hundred years, and is already mentioned in a letter written by Rabbeinu Ovadiah MiBartenurah in the year 1489:

”On the 18th of Iyar the yahrtzeit of Rabbi Shimon Bar Yochai, people come from all the surrounding areas and they kindle large fires, besides the Ner Tomid that they light. Many childless women have a salvation and many ill people are healed through the neder and nedova that they promise to the place.” The Sdei Chemed writes: We heard that our teacher

the Beis Yosef, and other gedolim of his period, would travel to Meron to rejoice and partake in the yahrzeit of Rabbi Shimon Bar Yochai”.

The first Sadigerer Rebbe explained the significance of this hadloka. “Not every neshoma is fortunate enough to be able to have an aliyah by itself, but on Lag BeOmer when the hadlakah is lit and Rabbi Shimon’s neshoma soars ever higher, he elevates the neshomos of many thousands of other Yidden with him as well”.

Those who were unable to travel to Meron, would gather together in their local beis hamedrash and celebrate with a seudah and singing and dancing. This year however, the roads to Meron have fallen silent and people are unable to go, confined to their houses. For many people, being in Meron on Lag Be’Omer, is one of the highlights of the year, and not to be missed under any circumstances.

However, when a Yid yearns to do a mitzvah and feels למה נגרע and he wants to be "בכנופיא" together with all other Yidden at the hadloka, Rabbi Shimon accepts him as if he was there. This is the lesson of Pesach Sheini, that the yearning of a יחיד an individual, who longs to keep a mitzvah בצבור with other Yidden, it is as if he has done so.

This point is highlighted by the following two stories. For many decades, Reb Osher Zelig and his brother Reb Velvel Sofer never missed a Shavous being with their Rebbe, the first Chortkover Rebbe zt”l. One year however, Reb Velvel was unable to go, something occurred that simply made his trip impossible. Reb Velvel wrote a letter to his brother telling him what had happened, and asked him to at least mention to the Rebbe how upset he was not to be there.

After yom tov was over, Reb Osher Zelig was granted an audience with the Rebbe. He told the Rebbe how upset his brother was not to have spent yom tov with the Rebbe. ‘**Your brother was here for Shavous,**’ the Rebbe told him. ‘**We even drank le’chaim together!**’ Reb Osher Zelig wondered greatly at the Rebbe’s words but didn’t dare ask for an explanation. After he left the Rebbe’s room he asked the elder chassidim, but they were just as puzzled.

When Reb Osher Zelig met his brother and told him the Rebbe's words, Reb Velvel wasn't surprised. 'It's true,' Reb Velvel exclaimed. 'We did drink le'chaim together. Let me explain what I mean.'

The first day of yom tov at the hour when the Rebbe normally starts the tish, I was sitting at home with a heavy heart. To miss being at the Rebbe's tish was a bitter pill to swallow. Whilst I was engrossed in my thoughts, I dozed off in my chair for a few moments and I started to dream. In my dream I found myself in Chortkov standing at the Rebbe's tish.

Everything was crystal clear just like in real life. I didn't receive any wine with which to drink le'chaim, but the Rebbe noticed and commanded the gabbai to pour for me a cup. I drank le'chaim and reached out to touch the Rebbe's hand. As I touched his fingers a slight smile lit up his face. My joy was indescribable, not just in the dream, but also when I woke up a few seconds later. I was positive that through his heavenly influence, the Rebbe had felt my sorrow and wished me le'chaim!"

A similar story is related about the first Boyaner Rebbe zt"l. A chossid who used to be a regular visitor to the Boyaner Rebbe wasn't in Boyan for over seven years due to various problems that prevented him going. When the Yid finally travelled to Boyan, he apologised for his absence, saying it had been a long time since his previous visit. "I know," the Rebbe told him. "It's already been three years since you were last here."

The Yid was puzzled by the Rebbe's words, but didn't dare ask for an explanation. Instead he asked the Rebbe's son, Reb Menachem Nuchem, for an explanation. "If my father said that you were here three years ago, he must have had a reason," Reb Menachem Nuchem told him. "Perhaps you intended to come and then in the end you didn't make it," Reb Menachem Nuchem asked him.

The Yid suddenly remembered and answered, "So it was! Three years ago I decided to come to the Rebbe and I made all the necessary preparations to come. I was already at the train station waiting for the train to leave to Boyan, when I was suddenly forced to turn back and cancel the trip." "You should know," Reb Menachem Nuchem told him, "As soon as

someone prepares himself to come to my father, my father takes him on his shoulders, **and it is as if that Yid is already here.**”

Indeed, we find an allusion to this concept, in regards to Rebbi Shimon Bar Yochai, as Chazal tell us (פסחים נא:) “One can rely on Rebbi Shimon Bar Yochai in his presence and even not in his presence”. “כדי הוא רבי שמעון בן יוחאי לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו”.

The power of Rebbi Shimon to intercede of behalf of others, is not affected by the fact that we can’t travel to Meron to daven at his kever. If a Yid wants to come and was prevented, it is as if he was there.

The Rebbe of Ruzhin zt”l was imprisoned in an underground Russian prison. He sat in the dark windowless cell for over a year and a half. Shortly before he was imprisoned, he said: “There are those that think that the power and ability of a tzaddik is dependent on the amount of chassidim that he has. Those who think so are foolish, like those who think that kedushas Shabbos is dependent on a big piece of fish and a white bekeshe (as was worn by the rebbes of the time)! **If they are correct, what did Rebbi Shimon Bar Yochai do when he was in the cave and didn’t have all of this?!** Obviously, the truth is that Shabbos is not dependent on this, and a tzaddik is also not dependent on this!”

With these words, the Ruzhiner wanted to teach and show his chassidim another lesson, namely, that his holy avoda would continue, even when he was separated from them, sitting in a dark and lonely cell. This lesson we can also derive from Lag Be’Omer. During Rebbi Shimon’s incarceration in the cave, he ascended ever higher in his holy avoda. This is what we sing in the song “Bar Yochai” “**שם קנית הודך והדרך**” “**במערות צורים שעמדת שם קנית הודך והדרך**” “In the cave where you were hiding, **there** you attained your greatness and glory”. It was “there”, in the cave that Rebbi Shimon sitting in isolation with his son Rebbi Elozor, climbed to the highest heights.

The gemara tells us (שבת לג:) that when Rebbi Shimon left the cave, and his father in law Rebbi Pinchos Ben Yo’ir saw his poor physical state, he started to cry and said: “Woe is to me that I see you looking like this”, to which Rebbi Shimon replied “Happy are you that you see me

looking like this. It is because of what I have endured that I have attained the level that I am on now”.

The gemara goes on to explain that before Rebbi Shimon had fled to the cave, his father in law would give him twelve answers for every question Rebbi Shimon posed. Now the tables were reversed. Every question that Rebbi Pinchos Ben Yo’ir asked, Rebbi Shimon answered him in twenty four different ways. The suffering that Rebbi Shimon had endured, caused him to grow ever higher in Torah and kedusha.

We have to use our quarantine as a time and opportunity to also climb higher, through the new and different avoda that we have been given. Although we are unable to enter the Beis Hamedrash, and have been exiled to our houses, we can be comforted with the words of Rebbi Shimon who proclaimed (מגילה כט.) “Look how beloved Klall Yisroel is to Hashem, wherever they have been exiled to, the Shechina follows them, and is with them there as well.” Hashem is with Klall Yisroel in every situation, even in one’s own home a person can merit השראת השכינה.

In the brocha of ברוך שאמר that we recite every day, we thank and praise Hashem and we say “ברוך גזור ומקיים” “Blessed be He who decrees and fulfils His decree”. A gezeira normally denotes something which is harsh and difficult. If so, surely we would prefer that Hashem not make such decrees, and if unfortunately such a decree was made, we would rather beg Hashem to annul the decree. So why are we praising Hashem for making decrees and carrying them out?

The first Sadigerer Rebbe zt”l was imprisoned in a Russian dungeon for over a year under terrible conditions. He was forced to spend many hours standing on his feet in damp and freezing conditions and was denied basic food.

When he was asked how he had managed to survive the ordeal, the Rebbe said: “When a mortal king decrees a punishment on a person, it is possible that the person won’t have the strength to endure the punishment. But when Hashem is גזור a decree on a person, He gives the person the strength to endure ומקיים that he won’t collapse under the strain. This is what

we mean when we thank Hashem, "ברוך גוזר" whilst at the same time He is "ומקיים" giving the person the endurance that he should manage.

This lesson we can derive from Lag Be'Omer. Hashem decreed that Rabbi Shimon sit in a cave for thirteen long years, but at the same time "ומקיים" Hashem gave him the inner strength to manage, and to rise ever higher from the experience. Similarly, we should all merit that our quarantine should also be for us a period of spiritual growth, to grow and climb higher and higher.

תורתו מגן לנו היא מאירת עינינו ימליץ טוב בעדנו אדוננו בר יוחאי
ידידיכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מנשסתר

כ' אייר ל"ה למסב"י תש"פ

מכתב התחזקות (י)

We can take a chizuk from the first possuk in this weeks parsha, Parshas Bechukosei where the Torah promises us a great reward, "If you will go in the path of the Torah and you will observe the mitzvos and you keep them". "אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם". The meforshim ask, why is this possuk written in the future tense, "If you will go in the path of the Torah and you will observe the mitzvos", and not in the present tense?

Answers the Ohr HaChaim that the possuk is referring to a situation where a person is an *Oi'nes* and at present is unable to learn or keep the mitzvos as he would like to. About such a person Chazal have told us (שבת סג.) "A person who desired and wanted to perform a mitzva but due to an *oi'nes* was unable to do so, the Torah considers it as if he had performed the mitzvah" חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה.

Therefore the Torah writes the possuk in the future tense. A person who at present is being prevented from learning and keeping the mitzvos properly, but as soon as he can, "he **will go** in the path of the Torah and he **will** observe the mitzvos", the Torah considers his yearning as if he has kept them, and he will also receive the full reward mentioned in the parsha.

Rav Yonoson Eibeshitz (יערות דבש ח"ב דרוש ב) and the Apta Rov, added on a further chizuk to this concept. When a person performs a mitzva, the amount of reward is relative to the actual performance of the mitzva. A person who does the mitzva lishmo and puts in more concentration and does the mitzva in a more beautiful and mehudar way, will receive more reward than someone who does the same mitzva without proper care and devotion.

When a person is yearning to do a mitzva but was prevented from doing so, the Torah considers it as if he had performed the mitzva, it is self-understood that it is considered as if he had performed the mitzva in the way that the Torah requires the mitzva to be performed. It is as if he had done the mitzvah lishmo, with all its inyonim and all its hiddurim!

This is a chizuk for our present situation, although we are unable to learn and daven in shul, and we cannot perform many of the mitzvos in the way we are used to, Hashem looks at our intentions, and regards it as if we kept all these mitzvos properly, in the best and holiest way.

Thus the famed Rebbe Reb Mendel of Rimnov zt"l, once went to immerse himself, and when he arrived, he discovered the mikva was broken and not useable. Said Reb Mendel Rimnover: "Today I merited a mikva with all the kavonos! Normally, it is never possible for a human being to have in mind all the different meanings and kavonos of a mitzva, but today that I was an *oi'nes*, the Torah considered it as if I have performed the mitzva properly and the Torah knows all the kavonos!"

With this in mind we can perhaps understand the following comment of the Rebbe of Rizhin zt"l. One of his chassidim suffered from many ailments and this Yid once moaned to the Rebbe that he was very distressed that his ailments prevented him from davening and learning in the way he would have liked. The Rizhiner answered this person: "**How do you know what is more precious to Hashem, your davening and learning, or your yearning!**"

Indeed the sefer Shem MiShmuel writes: "The words of Chazal that the Torah counts the good intentions of a person who was an *oi'nes* as if he had performed the mitzvah, **is a lesson to every person who wants to ascend higher, that he should not feel upset or depressed that he was unable to carry out his good intentions.**

These good intentions are themselves regarded as a mitzva which in turn will cause and be the catalyst to bring the person more mitzvos מצוה גוררת מצוה and will give the person new and higher strengths that he did not know of previously. Through this new strength, he will climb even higher. Chazal mention (מדרש רבה רות, ג, ה) this concept regarding Rus. 'As soon as Rus made the decision to become a giyores, the possuk puts her on an equal status with

Naomi'. A person who changes their mindset is no longer the same person and is no longer on the same level they were on beforehand”!

This concept is also the underlying explanation of Tikkun Leil Shavous. It is an ancient custom to recite the beginning and end pesukim of every sedra and all the twenty four seforim of Neveim and Kesuvim.

Writes the Bnei Yissocher as follows: There is a tradition amongst Gedolei Yisroel, that if a person is prevented from being able to learn a particular sefer, he should at least learn the beginning and the end of the sefer, and this will be accepted by Hashem as if he has learnt the entire sefer. Therefore it is the minhag on the night of Kabbolas HaTorah to learn the beginning and the end of all parts of Tenach and Shisho Sidrei Mishna, in order that that this be regarded by Hashem as if he has learnt the entire Torah.

These words are a big comfort for us in our current situation. At the moment we are unable to learn and daven in the way we are accustomed, and despite all the heroic efforts to maintain a seder hayom and daily shiurim, many feel they are missing the intensity of their learning. However, when a Yid tries his best, we have been promised “מעלה עליו הכתוב כאילו עשה” and Hashem regards it as if we have davened and learnt on the highest level!

This tradition is also mentioned by the She’lo Hakodosh (הגהות לתודלות אדם , בית אחרון י) “Someone who is very ignorant of Torah, and is upset about his lack of Torah knowledge and his inability to understand the Torah, should read with all his heart the names of the various sedras and seforim of Nach. Afterwards he should read the names of the various mesechtos of Shas and their chapters, and then the names of the various Medroshim, Medrash Rabbah, Tanchumo, Sifro, Sifrei, Mechilta etc. and all the various Kabbalistic midroshim, Zohar Tikunei Zohar etc. If he reads these names with great enthusiasm and is very upset that he has been unable to master them, and he also helps those who do understand them, his actions will be accepted by Hashem and in the next world he will merit to understand them.

Therefore every person – even someone who is not ignorant - should record for himself a list with all the various names of the seforim and he should read it regularly until he is fluent in

it, and the reading of the list will be as if he has learnt them all. This is on condition he tries his hardest to do his best”.

The Mishna Berura (ס' קנ"ה) and the Shulchan Aruch HaRav (הל' ת"ת פ"ב ס' יג) both tell us that a person who tried his best, whatever he did not understand in this world, he will merit to understand in the next World and he will be granted a seat amongst the Chachomim.

There is a most amazing medrash (אגדה בראשית פד.) which is not well known. “In the future, all are going to wonder about so and so, who never learnt anything in his lifetime, and yet he is sitting and talking with the Ovov. Hashem says to them: “Why are you amazed, they only merited this because they listened to me during their lifetime!”

This medrash seems to be a mystery. How can someone who has never learnt anything possibly be referred to as listening to Hashem? I once asked the Gateshead Rosh Yeshiva Hagaon Rav Avrohom Gurwicz shlita, and Hagaon Rav Chaim Kanievski shlita, for an explanation to this medrash. They both answered that the medrash must be referring to a person who wanted and tried to learn, but despite his best efforts, was never able to do so. This person will still merit a high place in Gan Eden as mentioned above.

The Chofetz Chaim zt”l was once asked to explain the words of the Zohar Hakodosh who writes “Torah that is learnt without true fear and love of Hashem, is not accepted in Heaven”. If this is so, who can be confident that Hashem is happy with their learning? Who can truly say about themselves that they conduct themselves with true fear and love of Hashem?

The Chofetz Chaim replied that he once met an old acquaintance of his, whom he hadn’t seen for many years. The Chofetz Chaim stopped to ask him how he was managing. The Yid moaned bitterly how difficult life was for him. He was a baker by profession, and every day he had to chop wood for his oven and then carry the heavy logs to his bakery. Every morning he got up very early to bake the bread, rolls and cakes, but despite all his efforts, he was unable to sell much of his merchandise.

Before the days of thermostatic ovens, it was difficult to accurately control the temperature in the oven. Somedays the bread was a bit overdone and burnt, on other days they weren’t fully

baked. The shape of the cakes also didn't always come out as they should have. People would come into his shop and they would look at his bread and cakes but weren't tempted to buy them. So although he worked so hard, much of his work was rejected.

Some years passed and the First World War broke out. Again the Chofetz Chaim happened to meet this person and he stopped to enquire after his welfare. The Yid told the Chofetz Chaim how his business was booming, and he had never had it so good. The Chofetz Chaim was taken aback, and asked how this could be? He was barely managing in the relatively good times before the war, so how could it be that now when even the wealthy people were struggling, he was doing so well?

Answered the Yid to the Chofetz Chaim: "Before the war people could afford to be fussy, and if my bread and cakes weren't exactly to their liking, they rejected them and refused to buy them. Now however, there is a war going on and there is a shortage of food. No one can afford to be fussy, whatever I make is bought right away, no matter its appearance or taste.

Explained the Chofetz Chaim, the same concept applies to Torah learning. Those words of the Zohar Hakodosh that you quoted, were written by Rebbi Shimon Bar Yochai almost two thousand years ago. In his times, there were many great and holy Tenoim, if one's learning was not up to scratch, it was rejected. Nowadays however, there is a spiritual war going on, and the generations are much weaker than previous generations. In our times Hashem gratefully accepts every bit of Torah that we learn, as long as we try our best and our hardest, even if it isn't perfect and up to the highest standard!

These words echo the words of the Holy Arizal, as recorded by Rebbi Chaim Vital: "A person's greatness is not measured merely by his actions, but also according to the time and the generation in which he lives. The small accomplishments of the later generations, is equal in Shomayim, like the great achievements of the earlier generations".

If this is so all year round, all the more so at the moment, Hashem receives gratefully and with great love, all our efforts, no matter how small they appear to us.

ידידכם ישראל פרידמן

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מנחת שבת

כ"ו אייר מ"א למסב"י תש"פ

מכתב התחזקות (י"א)

Parshas Bamidbar is always leined before Shavous, and the Shulchan Aruch tells us the reason for this is that we first need to count the Yidden and only then we can observe Shavous. This needs an explanation, why is the counting of Klall Yisroel so important that it has to precede Shavous and what is its connection and significance to Kabbolas HaTorah?

The Torah tells us that only those who were יוצאי צבא were counted. Although we normally translate יוצאי צבא as those who were fit to go out to battle, the Ramban explains that this is not the meaning here. Rather יוצאי צבא refers to all those "who were able to gather together to uphold the congregation."

Rav Shimson Refoel Hirsch zt"l adds on further: "The context of יוצאי צבא does not refer to those going into the army, **rather יוצאי צבא refers to those who understand that in time of need they have to emerge from their private lives, and dedicate themselves to helping the general community.** In other words, the יוצאי צבא are those whom the public can rely on to carry out and shoulder their burden and mission."

These words have an important message for us in the current situation. At present we are also required to "emerge from our private lives, and dedicate ourselves to helping others." Heads of families have had to assume new roles, opening their own family shul, kindergarten, school, yeshiva and sem, and to be the Menahel of their own family moisdos, supervising the progress and programme of their children and overseeing their welfare. We also have a duty to ensure the wellbeing of our neighbours and members of our community, that they are coping physically and emotionally in these difficult times..

Although these new roles take much time and effort, and can detract from a person's own schedule of learning, a person should not be upset about the new seder hayom that has been imposed on us. In the sefer Maggid Meishorim, we find an instruction to Rabbeinu the Beis Yosef: **"You should not be upset that you are busy seeing to the needs of the community and thereby prevented from learning more, for both of them are important,** and through all his actions a person merits the adornment of the cloak of a talmid chochom. There is a time for learning, and a time for davening, and a time for helping the community, and one has to busy oneself with all of them."

Thus we find that the great gaon Rav Chaim Ozer Grodzinski zt"l, wrote the following introduction to his classic sefer Achiezer: "Until now I have delayed printing my chiddushei Torah that I have written over the years, because of the public duties that were placed on me from my younger years. **I always put the needs of the community before my own private needs, during the many years that have passed I was unable to make time for myself.** Now that I have become old, I decided that the time has finally come to see to my own needs as well."

The importance of giving of one's time to acknowledge and greet others, can be seen from Megilas Rus. When Boaz went to the field, he greeted the workers with Hashem's name and said to them ה' עמכם. The gemara (ברכות נד.) tells us that Boaz enacted a new ruling permitting using Hashem's name to greet others. We need to understand the reason behind Boaz's special ruling. We know that it is an extremely serious aveiro to mention Hashem's name in vain, so how could it possibly be justifiable to use Hashem's name as a form of greeting?

The Malbim addresses this question and explains the reason behind this special ruling. Chazal tell us that the generation of Boaz were very negligent in their behaviour towards each other, and their bein odom lechaveiro left much to be desired. Theft was common and the leaders were unable to assert their authority. Even Boaz was forced to sleep in his barn at night to safeguard his produce from robbers.

Boaz wanted that everyone should understand and appreciate that every Yid has a Tzelem Elokim, and must act with respect towards a fellow Jew. Acknowledging and greeting

another Jew is such an important and lofty mitzva, that it is even permissible to use Hashem's name to greet another Jew. In the same way as one is allowed to say Hashem's name when reciting a brocha or other tefilla, so Boaz allowed them to use Hashem's name to greet someone. A person who shows respect to others, is also engaged in avodas Hashem and performs a great mitzvah, therefore it is not considered reciting Hashem's name in vain. The famed sefer Yesod VeShoresh Ho'avoda wrote about himself: "I can testify about myself, that I had an intense joy to be able to fulfil the mitzva of loving a fellow Jew, as much as I had to be able to put on my holy Tefillin".

Through the ruling of Boaz the importance and inner kedusha of every Yid would be reinforced, and people would be more aware that every Yid is a "lebediker sefer Torah" and one has to uphold his honour and prestige. It would become self-understood that one does not have the right to belittle him in any way, or treat him negatively.

This ruling of Boaz has special significance and is also a chizuk for us as well. At the moment, normal and regular daily routines have all been suspended. Our primary concern is ensuring the welfare of others, our immediate family, neighbours, community members and the wider public. Spending time enquiring how others are faring takes much time and effort, but is a great and holy mitzva, and as the Beis Yosef was told, one should not be upset to give up one's time in order to help others.

At present many people are worried about the future, and feel isolated and trapped. A few kind words can go a long way in cheering up such a person. This was the derech of Gedolei Yisroel in every generation. A simple Jew once visited the previous Boyaner Rebbe zt"l, on erev Yom Kippur in the afternoon. He did not have anything important to discuss, and he didn't seem to realise that erev Yom Kippur is a very busy time, and many people are under great pressure to be ready on time.

The Boyaner Rebbe gave the man all the time he needed, listening to him at length, and replying to his comments. When the man eventually left, someone asked the Rebbe why he had carried on his conversation with him, and did not try to excuse himself that he couldn't manage as he has no time now?

The Rebbe answered, quoting the words of the Ramban in his famous letter (Igeres HaRamban) "תתנהג לדבר כל דבריך בנחת לכל אדם ובכל עת" "Be accustomed to speak **all** your words pleasantly, to **every** person, **all** the time". The Ramban stresses that **all** your words have to be uttered in a pleasant manner, to **every** person, even the most simple, and **all** the time, even on erev Yom Kippur!

Similarly, the Chofetz Chaim zt"l once sat many hours, listening and talking to a downtrodden person on the night of Yom Kippur. This was the holy avoda of the Chofetz Chaim on Leil Kol Nidrei, to uplift the spirits of a fellow Yid.

This madreiga is written in the Torah about Moshe Rabbeinu וירא משה ויצא אל אחיו וירא "בסבלותם" "Moshe grew up, he went out to his brothers and he saw their suffering". The sefer Tiferes Shlomo quotes the words of Chazal (תד"א פר' ד) that Moshe Rabbeinu attained his great madreigos because he was distressed about the lack of kovod for Hashem and Klall Yisroel. This is alluded to in the above possuk "וירא משה" when did Moshe reach the level of being a "Godol", when he realised and saw the suffering of his brothers and tried to help them, this is the sign of a true odom godol.

This in itself also forms an integral part of our preparation for kabbolas HaTorah. The Aseres Hadibros had a hundred and seventy two words, but they were not written equally on both Luchos. The first five commandments, which are mitzvos bein odom leMokom, had a hundred and thirty one words, whereas the last five commandments which are mitzvos bein odom lechaveiro, and were written on the second luach, had only forty one words.

Rabbeinu Yeshaya (commonly known as the Mabib) writes that in order that the area of the second luach should not appear more than half empty, the last five commandments were written in much larger letters than the first five, to fill up the area of the second luach. He explains that this was to reinforce the importance of mitzvos bein odom lechaveiro, and to make it easier to see the mitzvos bein odom lechaveiro, which people are quicker to find excuses for to absolve themselves from. Therefore, these mitzvos were highlighted that we should not take them lightly.

A person does not lose out by giving up his time for others. The Chasam Sofer (introduction to responsa Yoreh Deah) explains this at length and he ends off with these words: “This is a mussar for the odom hasholeim who wonders to himself, how can I give up from my time, and from working on perfecting myself in order to perfect someone else? The answer to him is that Hashem is capable of bestowing on you the sheleimus you missed out on. **In a short time, you can merit to attain great and lofty levels, more than you would ever have been able to attain with your own efforts and understanding**”.

The classic sefer Medrash Shmuel (written about 400 years ago) tells us “Just as someone who davens for others is answered first, **so too when someone learns to be able to teach others, he is answered first, and he will be taught from Heaven and the gates of the Torah are opened for him**”.

The Chortkover Rebbe zt”l explains in his sefer Ginzei Yisroel, that such a person is also held in great esteem in Shomayim. Not only does the person not lose out from their learning in this world, but also in the next world they will be highly regarded. With this concept he explains the possuk in Tehillim ‘שנה’ יצחק כחמר יפרח כארז בלבנון ישנה’ “A tzaddik will flourish like a date palm, he will grow tall like a cedar tree in Lebanon”.

A cedar tree is exceedingly tall, because it does not give off any fruit, all its strength goes into its own growth, growing higher and higher. On the other hand, the palm tree produces many fruit and therefore does not grow to such tall heights.

A tzaddik who is like a palm tree and does not grow so high, because he uses his time and energy in producing fruit by teaching Torah to others, has no need to worry that his own growth has been affected and he can no longer grow as tall as he had hoped for. By giving of himself for others, he will be regarded in Shomayim as having grown to the tallest heights, because somebody who helps others never loses out.

RABBI Y. FRIEDMAN
12 New Hall Ave Salford
Manchester M7 4JU

ב"ה
ישראל פרידמן
רב קלויז טשארטקוב
מנשטער

ג' סיון תש"פ מ"ז למסב"י

מכתב התחזקות (יב)

In Megillas Rus it is written that when Rus asked Boaz to perform Yibum with her, he told her that he had to get permission from Ploni Almoni who had first right. The possuk tells us, that the next morning, this very person happened to pass by the gate where Boaz was sitting, enabling Boaz to then ask him for permission to perform Yibum.

The Medrash highlights this incident, that the person whom Boaz needed to contact, just "happened" to pass by the next morning, and the Medrash continues: "Even if this person would have been at the other end of the world, Hashem would have arranged it that he be brought there, in order not to delay the righteous actions of Boaz. Boaz played his part and did all that he could, Rus did all that she could and Naomi also did all that she could. Upon which Hashem said I too will do my part."

"בועז עשה את שלו ורות עשתה את שלה ונעמי עשתה את שלה, אמר הקב"ה אף אני אעשה את שלי"

This same expression we find in Parshas Bamidbar. Hashem instructed Moshe Rabbeinu to count Shevet Levi from thirty days old, and Moshe asked how could he go into their tents to see how many babies were in each one, to which Hashem told him "You do what you can and I will do what I can" "עשה אתה שלך ואני אעשה שלי". Moshe went outside each tent, and a Heavenly voice proclaimed how many babies were in each tent.

This concept is a great chizuk, a person has to know that we are not expected to achieve more than we are capable of doing. A person has to try his best, and then he will get siyata dishmaya to overcome the difficulties he encounters. This applies to limmud HaTorah as

well. Sometimes a person feels like giving up, he thinks that he is unable to understand what he is learning and it is beyond him, but one has to bear in mind the above concept
"עשה אתה שלך ואני אעשה שלי" "You do your part and Hashem will do His Part"!

When a person does his part, he merits brocha above the laws of nature, as Chazal have told us (Ovos Ch. 6, 2) "כל מי שעוסק בתורה הרי זה מתעלה" "Everyone who learns Torah will become elevated", and the Tiferes Yisroel explains that Chazal stressed that this applies to "everyone" who learns Torah, not merely to those who are more gifted. Every person who learns Torah, regardless of his capabilities, will become elevated.

The famed gaon and poisek the Maharam Shik zt"l testified about himself, that as a young bochur, his comprehension was so weak that he was unable to understand a single blatt of gemara, it was simply too hard for him to understand. Yet he did not give up and he persevered until he finally merited that the gates of wisdom were opened for him and he understood his learning.

The Mishna in Mesechta Ovos tells us that Rabbon Yochanon Ben Zakai had five main talmidim, and he would extoll their many virtues and achievements. Writes the Maharam Shik on this Mishna as follows: "It would appear that the reason why Rabbon Yochanon Ben Zakai would extoll their many virtues and achievements, was in order that we should appreciate that these talmidim did not inherently possess these lofty madreigos, rather it was through their great toil and effort that they merited to achieve such great heights.

Therefore Rabbon Yochanon Ben Zakai extolled their achievements so that others should copy their example. If their madreigos would simply have been the result of their higher superior intellectual powers, what is there for us to learn from them? It must be that their madreigos were a result of their diligence and not because they possessed superior intelligence, and this is what we must learn from them.

This concept also lies behind the minhag to decorate the shuls on Shavous, with trees. The Mogein Avrohom explains the reason for this minhag is that on Shavous, the world is judged, to determine the quality and quantity of fruit that the trees will produce, therefore we place trees in shul to remind us to daven that the trees should produce good fruit.

The meforshim question this explanation, because according to the Mogein Avrohom we should place only fruit trees in the shuls, and we don't see people being particular to do so. Rav Menachem Mendel of Strizov zt"l addresses this dilemma in his sefer Sova Semochos, and he offers a beautiful insight into this minhag. (It is especially significant to quote from this sefer, as Rav Menachem Mendel was niftar during a cholera epidemic in the year 1831. He announced that he was giving up his life to be a kappora for Klall Yisroel. Straight away he became ill and was niftar and the epidemic stopped!)

The Torah tells us in Parshas Bechukosei, that when Yidden keep the Torah properly they will be rewarded **ועץ השדה יתן פרי** and Rashi tells us that even non fruit bearing trees will produce fruit. Explains Rav Menachem Mendel of Strizov, that we place non fruit trees in shul to remind us of this promise.

When a Yid keeps the Torah properly, even trees that are unable to produce fruit will also give forth delicious sweet fruit, and the same applies to us as well. Even those who feel that they are barren of Torah and they cannot understand and grow in Torah, they can also merit to produce beautiful fruit and grow in Torah and Yiddishkeit. (The same explanation is also given by the Chasam Sofer).

This can serve as an inspiration to us in the present situation where our normal seder hayom has been disrupted, and people are faced with many difficulties and impediments. Despite this, we must not despair, and we have to be mechazeik ourselves and to believe that even in the present difficult situation we can produce beautiful and sweet fruit and grow higher in Torah and Yiddishkeit.

In the sefer Ginzei Yisroel, is recorded the words the Chortkover Rebbe zt"l said on Shavous, during the First World War. During the War, fierce fighting took place in the city of Chortkov, and much of the town including the Chortkover Rebbe's own home was destroyed, and he was forced to flee from Chortkov to faraway Vienna. Many of his chassidim were also exiled from their homes, and were scattered far and wide.

The Rebbe said on that Shavous as follows: "It would appear to me that the reason why Hashem chose to give us the Torah in the midbar, a place which is totally barren and desolate, is to teach us, that in every time and every place we are obligated to learn and to keep the Torah. We have no excuse to exempt ourselves, even in our present situation that we are suffering various hardships, and we are strangers and refugees in foreign lands, undergoing many trials and tribulations, for our situation is not worse than being in a desolate wilderness surrounded by poisonous snakes. The giving of the Torah in the midbar is a lesson to all generations that they should not be negligent in their observance of the Torah and mitzvos because it is the Torah which gives us life."

With the above, we can understand the possuk in Parshas Voeschanan: "And you shall inform and teach your children and their children the day we stood in front of Hashem in Chorev" "והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב". The possuk specifically exhorts us to remember that we received the Torah in a place called חורב. Throughout the entire parshas Yisro, the place of mattan Torah is only referred to as Midbar Sinai and Har Sinai, not once is it referred to as Chorev. So why, when we are instructed to always remember mamaad Kabbolas HaTorah, is the place referred to by its other name, Chorev?

The name Chorev is first mentioned in Parshas Shemos. When Moshe Rabbeinu came to the burning bush, we are told "ויבא אל הר האלקים חרבה" "He came to the mountain of Hashem at Chorev". The Ibn Ezra and the Abarbemel both explain that the area was called Chorev from the term Churban, denoting that the entire area was totally desolate. The area was so dry and arid that nothing could grow there.

Thus the Torah wants us to remember that we accepted the Torah in a place which was Chorev, desolate and arid, and therefore when we see that sometimes things are not going as we would want and the person is in a tight spot, he still has to accept on himself to fully keep and uphold the Torah.

We can also derive a chizuk from this. As soon as Klall Yisroel agreed to accept the Torah, the parched and desolate Chorev became transformed, and Har Sinai and the surrounding area became a luscious meadow with beautiful green grass. Thus the Remo writes "It is customary on Shavous, to decorate the shuls and houses with greenery זכר לשמחת מתן תורה. We have to

make a zecher how a desolate area became transformed, and in a wilderness where nothing could grow, blossomed forth beautiful green meadows. This is a lesson to us that when a person accepts upon himself the yoke of Torah, Hashem will make his other problems fade away, because "if you do your part Hashem will do His part" "עשה אתה שלך ואני אעשה שלי".

This point is stressed by the famed Rebbe of Sochatchov the Avnei Nezer zt"l. He once said as follows: "If a person has disruptions and disturbances which interfere with his ability to learn Torah and keep the mitzvos, he should be mechazeik himself with all his strength and attempt to remove those obstacles from in front of him. If he does so, he will see that these difficulties and obstacles will be transformed into something positive, for how can it be that Hashem should create a situation to prevent a person from Torah and mitzvos?

Rather the truth is that they are toi'vos, and the person has to overcome the difficulties and delve into the Torah and mitzvos, and then he will see with his own eyes how all these difficulties were really for the good".

His words are a light to the eyes in this difficult period, in which many people are silently wondering to themselves the question of the Avnei Nezer "How can it be that Hashem should create a situation to prevent a person from Torah and mitzvos?" The Avnei Nezer provides us with the answer to this question as well, it is our responsibility to take all these difficulties and transform them into toi'vos.

Indeed, many people have acquired new found appreciation, and have strengthened their personal avoda. If until now, a person could at times be lost amongst the crowd, the quarantine has made us aware "אם אין אני לי מי לי" and we have to rise to the challenge, how each of us as an individual is responsible for our own growth bein odom lemokom and bein odom lechaverio.

In the introduction to the sefer Sova Semochos, a story is related about Rav Menachem Mendel of Strizov, whom we mentioned earlier, which can serve as a chizuk to us. One year, he travelled to Lublin, to spend Yom Kippur in the presence of his Rebbe, the Chozeh of Lublin zt"l. A young bochur who was staying in the same accommodation as Rav Mendel, asked to walk together with him to the Beis Hamedrash, to which he agreed. Erev Yom

Kippur this young boy lay down to rest and he slept until late into the night.

Rav Mendel wanted very much to go to shul for Kol Nidrei, but did not want to leave the young boy by himself, nor did he want to wake him up, in keeping with a kabbalistic custom he observed, never to wake a person up. Thus he spent the night of Yom Kippur davening by himself בִּיחִידוֹת in the inn! Rav Mendel was very upset over what had happened, and he davened with a broken heart

Rav Mendel was embarrassed to show his face the next morning in shul, and tried to conceal himself from the gaze of the Chozeh, by hiding in a corner, but it was to no avail. In the middle of tefillas Nishmas, the Chozeh walked over to the corner where he was standing, and made a sign to Rav Mendel that he should go to the omud and be the sheliach tzibbur for Shacharis!

After Yom Kippur was over the Chozeh revealed that a difficult decree had been hanging over Klall Yisroel, and there was no one who was able to annul this decree. Only Rav Mendel, who because of his great distress over having to daven בִּיחִידוֹת had davened with a broken heart, was found worthy of annulling the decree. This is the madreiga mentioned in Tehillim ^[4] "קרוב ה' לנשכרי לב ואת דכאי רוח יושיע". Hashem is close to those who are broken hearted and He saves those who are crushed in spirit".

This concept we find ^[5] regarding the Torah as well. The gemora tells us that the reason why Hashem chose Har Sinai was because it did not hold itself high like other mountains, and Hashem dwells amongst those who are humble.

Rav Aharon Karliner once mentioned to his father Rav Osher of Stolin zt"l the words of the medrash, that when Hashem placed His Presence on Har Sinai, "I don't know whether Hashem elevated the mountain until the Heavens, or whether Hashem left the heavens and descended to Har Sinai? Said Rabbi Yehoshua Ben Levi, from the words of the possuk ^[6] "וירד" it is evident that Hashem descended onto Har Sinai."

Rav Osher Stoliner had a great hissorreus from this medrash and he exclaimed: "My son you have revived me! What would we do if we had to elevate ourselves up to the heavens? But if

Hashem lowered Himself to give us the Torah, there is hope for us that Hashem will elevate those who are low **מגביה שפלים**.”

When a Yid accepts upon himself the Torah, he can ask that he be worthy receive the brocha of the Torah. On Shavous the Rebbes in Rizhin would bless their chassidim “that they merit to accept the Torah with both escorts, “a long life on the right hand side, wealth and kovod on the left hand side” **”אורך ימים בימינה, ובשמאלה עושר וכבוד”**.

In this vein the Chortkover Rebbe zt”l explained the statement of Chazal that all agree that on Shavous the Rebbe **נמי לכם** one is obligated to eat and drink and have simchas Yom Tov. Many seforim ask why this is so, one would expect that on the day of Kabbolas HaTorah one should spend the entire day in the Beis Hamedrash learning Torah without interruption, but yet all agree we are specifically commanded to also enjoy simchas Yom Tov on Shavous.

Explains the Rebbe as follows: “The entire world was only created for the Torah, that’s why before the giving of the Torah the whole world came to a standstill, as the medrash **שמות רבה** (שמות רבה) tells us: “The birds didn’t chirp or fly, the ox did not call, the angels did not fly, the waves of the sea did not move, the people did not speak.” The entire world had gone into “lockdown” and was dependent on the Yidden accepting the Torah.

Thus when the Yidden accepted the Torah they gave new life to the world and only then could the world open up again, and resume its daily routine. Therefore Klall Yisroel have the right to ask for life and all their other needs. This is why especially on Shavous all agree that we need to eat and drink and have simchas Yom Tov because it is an auspicious time to daven for all our needs.”

**”וה’ יזכנו לשמור את התורה ומצוותיו בהרחבה,
ונזכה לראות עת ימלוך עלינו ועל כל ישראל, במהרה בימינו אמן סלה” עכ”ל.**

ידידכם ישראל פרידמן

